

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

FRAZÉMY A JEJICH FUNKCE V TEXTECH RŮZNÝCH FUNKČNÍCH STYLŮ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

Autor práce: Žaneta Pixová

Studijní obor: Bohemistika

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č.111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích.

České Budějovice 21. 04. 2010

Abstract

The bachelor work deals with idioms and their use of functional writings. The bachelor work consists of two parts. The first theoretical part contains explanation of crucial terms, classification of idioms and their formation mechanism and etc. Theoretical information illustrates examples of idioms.

The second part contains introduction into theory of functional writings and chapters, which follows using phraseology in particular functional writings. This mainly analytic part analysis at least ten texts each functional writings and follows frequency and updating found idioms.

The bachelor work tries to prove the functionality of the idioms units of each functional writings. The automation and updating cycle of idioms it is described from their characters. Three examples texts of each functional writings are introduced in enclosure. In the end the bachelor work sums up ways and means use of idioms in functional writings.

Anotace

Práce se věnuje frazémům a jejich užití ve funkčních stylech. Skládá se ze dvou částí. První teoretická část se věnuje vysvětlení základních termínů, klasifikaci idiomů a mechanismů jejich vzniku. Teoretické poznatky jsou ilustrovány příklady daných frazémů.

Druhá část obsahuje úvod do teorie funkčních stylů a kapitoly sledující užití frazémů v jednotlivých stylech. Tato převážně analytická část zkoumá nejméně deset textů každého funkčního stylu a sleduje frekvenci a nalezené aktualizace frazémů.

Práce se snaží zjistit, jakou funkci frazémy zastávají v jednotlivých stylech. Obecně a na konkrétních příkladech jsou popsány jejich znaky. Tři vzorové texty každého stylu jsou připojeny v příloze. V závěru práce shrnuje možnosti a způsoby užití frazémů v jednotlivých funkčních stylech.

Poděkování

Děkuji za trpělivost i podnětné připomínky vedoucí mé bakalářské práce, paní docentce PaedDr. Bohumile Junkové, CSc.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Frazém.....	10
3. Funkční styly.....	20
3.1. Administrativní styl a užití frazému.....	22
3.1.1. Administrativní styl.....	22
3.1.2. Užití frazému.....	23
3.2. Odborný styl a užití frazému.....	26
3.2.1. Odborný styl.....	26
3.2.2. Užití frazému.....	27
3.3. Prostědělovací styl a užití frazému.....	30
3.3.1. Prostědělovací styl.....	30
3.3.2. Užití frazému.....	32
3.4. Řečnický styl a užití frazému.....	38
3.4.1. Řečnický styl.....	38
3.4.2. Užití frazému.....	39
3.5. Publicistický styl a užití frazému.....	43
3.5.1. Publicistický styl.....	43
3.5.2. Užití frazému.....	44
3.6. Umělecký styl a užití frazému.....	49
3.6.1. Umělecký styl.....	49
3.6.2. Užití frazému.....	50
4. Závěr.....	56

1. Úvod

Problematika frazémů pro mě byla lákavým tématem především proto, že první, co mě na textu či promluvě zaujme, jsou právě frazémy, snad pro jejich nápaditost, výstižnost či častý humorný podtext. Některé jsou inspirací samy o sobě, jiné již člověk téměř nepostřehne, nicméně všechny mají svůj osobitý půvab a jedinečné znaky.

Výzkumem frazeologismů se zabývá především frazeologie, jazykovědná disciplína, která zaznamenala velký rozkvět hlavně v druhé polovině dvacátého století. Významnou osobností věnující se systematicky této problematice je například František Čermák.

Masivnější zájem o bádání na poli domácí frazeologie u nás vzrostl již v době národního obrození, kdy se frazémy staly především vyjádřením jazykové a kulturní svébytnosti. Jednalo se o sběr lidového materiálu předávaného ústně z generace na generaci. Vybraným oblastem frazeologie se ale věnoval i v mnohem dávnější minulosti například Jan Ámos Komenský.

Názor, jaké jednotky do frazeologie začleňovat není úplně jednotný, nikdo však nepochybuje o tom, že jsou frazémy významný stylistický prostředkem. Proto se jim věnuje také další jazykovědná disciplína – stylistika. Frazeologismy jsou často spojovány i s mimo jazykovými vědami, například psychologií, filozofií či historií. V současnosti získávají své postavení dokonce i v obchodní sféře, marketingu či jako samostatný prodejní artikl.

O frazeologii i funkčních stylech bylo napsáno mnoho odborných i populárně naučných publikací, vzhledem k limitům, vztahujícím se k rozsahu práce, jsem upustila od myšlenky pojmout tuto látku komplexně a věnovala jsem se jen vybraným tématům.

První část je zasvěcena frazémům, vykresluje jejich základní kontury a odstíny prostřednictvím teoretických poznatků i názorných příkladů. Druhá část představuje funkční styly. Navazují na ni jednotlivé podkapitoly, věnující se každému stylu samostatně. Tyto podkapitoly jsou rozděleny na dvě části, v úvodu mapují základní rysy daného stylu, v druhé části se věnují roli frazémů v daném stylu na základě množiny minimálně deseti stylově příslušných textů a doplňujících sekundárních zdrojů.

Pozornost byla upřena především k psaným útvarům jednotlivých stylů, přičemž se zaměřovala na rozsáhlejší texty, nicméně se dílem věnovala i kratším útvarům (zejména u stylu administrativního), a taktéž útvarům primárně mluveným (zejména u

stylu prostěsdělovacího), aby bylo možné postihnout základní rysy frazémů v daném stylu v plné šíři.

Pro zhodnocení frazémů v administrativním stylu byly shromážděny texty heslovité i stylizované, povahy oznamovací, dokumentární, obchodní i popisné. Použité texty pochází z vlastních zdrojů nebo byly staženy ve formě vzorových tiskopisů z internetu. V rámci odborného stylu byly shromážděny texty z vědecké, populárně-naučné i prakticky-odborné oblasti. Převládají texty, se kterými jsem se setkala v rámci studia. U prostěsdělovacího stylu byly zdrojem především různé chaty, blogy a diskuze na internetu, i útvary mluvené, vycházející z nahrávek hovorů, následně převedených na text. Texty reprezentující řečnický styl pochází ze sféry politické, soudní, duchovní i příležitostné, zdrojem byly převážně přepisy různých projevů dohledané na internetu. V rámci publicistického stylu byly shromážděny texty spadající do zpravodajské, analytické i beletristické žurnalistiky, jako hlavní zdroj složila média tištěná (především Deník, MF DNES, Právo, Sedmička) i média elektronická (především idnes.cz, novinky.cz, aktualne.centrum.cz). V rámci uměleckého stylu vzorovou množinu textů tvořila próza i poesie, texty lyrické, epické i dramatické. Jejich výběr neprobíhal nijak cíleně, jednalo se převážně o texty, se kterými jsem se seznámila během četby.

U jednotlivých stylů bylo postupováno při hodnocení frazémů individuálně, nejedná se tedy o popis všech vyskytujících se typů frazémů, ale spíše o snahu všimnout si jejich specifčnosti v daném stylu, od čehož se odvíjí i rozdílný prostor věnovaný jednotlivým výstupům.

Při uvádění příkladů jsem se pokud možno pokoušela vyhnout uvádění názvů firemních značek a politických stran, ne vždy to však bylo možné, proto jsme se alespoň snažila o pomyslnou vyváženost zvolených příkladů, aby nebudily dojem propagace té či oné firmy nebo politické strany. Podobně bylo postupováno při výběru textů do přílohy, obsahující vždy tři texty daného funkčního stylu, důraz byl kladen především na charakterističnost a různorodost shromážděného materiálu.

Při uvádění příkladů bylo pro lepší přehlednost textu upuštěno od uvádění jednotlivých pramenů, pouze u delších výňatků je uváděn autor a případně název textu. U textů vybraných do přílohy je zdroj textu uveden v poznámce pod čarou.

V otázce metodologie jsem se opírala o Stylistiku současné češtiny, konkrétně oddíl Metodologické problémy stylistiky. Podle Čechové byla zatím otázkám stylistických metod věnována u nás jen malá pozornost, proto upozorňuje, že - „zásadně je při zkoumání třeba užívat všech dostupných metod, jejich vzájemného kombinování a

doplňování.“ (Čechová, 1997 str. 245). Práce v návaznosti na tyto závěry využívá různých metod a vzájemně se prolínajících přístupů.

V první části byla využita metoda teoretická, spočívající v prostudování odborné literatury, věnující se frazeologismům, a následném shrnutí poznatků, vzniklých na základě srovnání jednotlivých přístupů jazykovědců. Důraz v této části nebyl kladen na úplnost, úmyslem bylo spíše vytvoření jakéhosi základního manuálu, pro vlastní pozorování frazémů v textech jednotlivých stylů. V syntetizujícím výčtu práce předkládá názory významných badatelů i všeobecně známé informace, které dále deduktivně rozvíjí. Bylo zde využito i metody modelování, především v oblasti názorných příkladů.

V druhé části je kombinována metoda teoretická s empirickou. Teoretická metoda byla užita v souvislosti s úvodem do teorie funkčních stylů a následným popisem jednotlivých stylů v samostatných podkapitolách. Těžiště empirické metody spočívá v pozorování a hodnocení frazémů v rámci textů daných funkčních stylů. V samostatných podkapitolách pomocí metody analyticko-srovnávací byly shromážděny a popsány konkrétní příklady nalezených frazeologických jednotek. Na základě zjištěných poznatků byly následně formulovány hypotézy, týkající se role a znaků frazému v daném stylu, opírající se vedle vlastního pozorování i o teoretické poznatky.

V závěrečné syntéze práce zpřesňuje a zobecňuje výstupy příslušných dílčích analýz, přestože vzhledem k nevelké množině zkoumaných textů negarantuje jejich všeobecnou platnost.

Byl tedy zvolen způsob prezentace od obecného k jednotlivému, respektive od obecné charakteristiky k charakteristikám dílčím, přinášející konkrétní výsledky o stavu sledovaných jevů a jejich závěrečnou zobecňující syntézu.

Z hlediska přístupu, převažuje přístup synchronní - sledovány a porovnávány byly především znaky a funkce frazémů objevujících se v současných textech. V některých částech bylo užito i přístupu diachronního, například u popisu vývoje stylu nebo frazému v průběhu doby.

Mým cílem bylo získat na základě uvedené prostudované literatury a vlastní analýzy jednotlivých textů, určité povědomí o frazeologismech a především jejich roli v jednotlivých funkčních stylech. Přestože nebylo možné zaměřit se na všechny aspekty této široké problematiky, snažila jsem se vedle klíčových oblastí věnovat i těm méně významným nebo méně známým, ale nějak specifickým a zajímavým.

Práce jako taková je tedy především pozvánkou do osobitého světa frazeologie a stylistiky a mimo hledání odpovědi na položení otázky může představovat i inspiraci pro další bádání na poli frazeologie a stylistiky.

2. Frazém

Frazém¹ lze zjednodušeně charakterizovat jako ustálenou jazykovou jednotku, vyjadřující se anomálností a obrazností. Podrobněji můžeme frazeologickou jednotku definovat jako ustálenou a jedinečnou kombinaci alespoň dvou komponentů, z nichž obvykle ani jeden nefunguje stejným způsobem v jiné kombinaci, popřípadě existuje takových kombinací jen velmi málo. (Filipec – Čermák, 1985)

Na tom, že je určité sousloví vnímáno jako frazém, se podílí jeho stálost. Jedná se o stálost formální a lexikální. Stálost formální znamená syntaktickou nepřemístitelnost komponentů frazému, například u frazeologické jednotky - *Jen houšť a větší kapky.*, nelze změnit pořadí následujícím způsobem - *Jen větší kapky a houšť.* Stálost lexikální značí nenahraditelnost jednotlivých komponentů podobnými, například ve frazému - *Pohrává si s ním jako kočka s myší.*, nemůže nahradit komponent kočka, např. *Pohrává si s ním jako pes s myší.*, ani komponent myš, např. *Pohrává si s ním jako kočka s krysou.*

Podle míry ustálenosti rozdělujeme frazémy na pevné frazémy, paradigmatické formy (a řady) frazeologismů, varianty frazeologických jednotek a aktualizace a parafráze frazémů. (Mlacek – Ďurčo, 1995).

Pevné frazémy jsou plně formálně i lexikálně ustálené a není u nich proto možná žádná změna, např. *Pro dobrotu, na žebrotu.* U paradigmatických forem a řad frazeologismů některé komponenty mohou měnit tvar, např. *v Adamově rouše – v Adamově rouchu*, nebo vzájemné pořadí, např. *v Adamově rouše – v rouše Adamově.*

Varianty frazémů se liší v rovině morfologické, syntaktické nebo lexikální, například na základě původního frazému – *Má dlouhé prsty.*, mohou vznikat varianty - *Má dlouhé prstíky.* (zm. morfologická), *Má dlouhé... prsty* (zm. syntaktická), *Má dlouhé pařáty* (zm. lexikální). Význam zůstává stejný, často se však mění podtext, např. *prstíky* (ironické), *pařáty* (zhrubělé). Hojně je i doplnění o tzv. fakultativní členy, např.

¹ Místo pojmu frazém bývá často užíván termín idiom. Všeobecně však převládá názor, že tyto výrazy nejsou plně synonymní, termín frazém je všeobecnější, zatímco idiom bývá užíván více v souvislosti se sémantickou stránkou. (Filipec – Čermák, 1985).

Má kapánek dlouhé prsty. Pokud se frazém v obohacené podobě neustálí, jedná se pouze o volné doplnění frazeologismu.

U aktualizace se jedná o různé individuální přestavby frazeologické jednotky, související s posunem významu. Aktualizačních postupů existuje mnoho, oblíbená je lexikální aktualizace, kdy se zaměřují komponenty frazému na základě podobnosti zvukové, např. *Máj lásky kvas* (pův. *Máj lásky čas.*), tvarové, např. *Když pít, tak s Mírou.* (pův. *Když pít, tak s mírou.*), či významové, např. *Nemaluj Belzebuba na zeď.*

Dále rozeznáváme aktualizaci kontextovou, která využívá doslovného znění komponentů frazému, např. *Bez práce nejsou koláče.* (v článku o pouťových koláčích). Vyhledávanou aktualizací je i frazeologická kontaminace, kdy se zkříží komponenty dvou frazémů, např. *I. Když pít, tak s mírou., II. pít jako duha = Když pít, tak jako duha.* Parafráze rozšiřuje či zužuje význam původní jednotky, např. *S poctivostí nejdál dojdeš, ale nepoctivci jsou tam dřív.* Přes nový význam frazému zůstává v povědomí i původní frazém, prostřednictvím čehož se dosahuje bohatší sémantiky sdělení.

Samostatnou skupinu tvoří tzv. frazeologická série. Jedná se o individuální typ frazeologismu, vytvořený na základě analogie k nějakému známému frazému. Tento postup osvětluje Mlacek na příkladu – *Aká matka, taká Katka*, který posloužil jako model například pro obrat – *Aký učitel, takí žiaci.* (Mlacek – Ďurčo, 1995). Z našeho repertoáru mají podobnou bázi frazémy - *Jaký otec, takový syn. Jaký pán, takový pes.* Dalším typem série je antonymická série, která vytváří protikladné frazémy na základě obměny klíčového komponentu, např. *vidět všechno příliš růžově x vidět všechno příliš černě.* Pokud jsou antonymy i příslušné komponenty mluvíme o tzv. antonymickém hnízdu, např. *klesat ke dnu x stoupat ode dna.* Podobně bychom mohli vyčlenit synonymickou sérii, tvořenou synonymními frazémy na základě obměny klíčového komponentu – *vidět všechno příliš temně, vidět všechno příliš černě.* Jsou-li synonymy i jednotlivé komponenty, můžeme mluvit o tzv. synonymickém hnízdu, např. *klesat ke dnu, padat ke dnu.*

Na základě míry ustálení² můžeme frazémy vnímat jako aktualizované (nové a neotřelé) nebo automatizované (známé a stále opakované). Aktualizačních postupů existuje mnoho, k základním patří změna jmenného sousloví na slovesné, např. *vysoká hra – hrát vysoko*, či useknutí frazeologizmu, kdy se notoricky známý frazém nedopoví,

² Ustálenost studovaných kombinací je možné prověřovat prostřednictvím různých korpusů. Nejznámější je Český národní korpus (ČNK). Jedná se o akademický projekt, který je přístupný online a zaměřuje se především na výrazy psané češtinou.

např. *Co je šeptem, to je čertem.* - *Co je šeptem...*, nebo naopak dopoví (či je dopovězeno někým dalším), ale jinak než se očekává, např. v dialogu - X: *Co je šeptem...* Y: *Není určeno pro cizí uši.* I původně aktualizovaný frazém se hojným užíváním zautomatizuje, např. *zakázané ovoce* – *Zakázané ovoce nejlépe chutná*, o některých frazémech pak mluvíme jako o klišé, např. *dát něčemu/někomu zelenou*, nebo o frázi, např. společenské fráze – *Má úcta!*

Dalším znakem frazémů je jejich anomálnost, kterou můžeme definovat jako odchylku od různých pravidel spisovného jazyka (Filipec – Čermák, 1985). Netytickou součástí frazémů jsou monokolokabilní jednotky, lexikální formy, podobající se slovům, nemající však vlastní význam (jsou sémanticky prázdné), nejdou u nich určit gramatické kategorie, jejich kolokabilita (možnost kombinace s jinými slovy) je omezená, uplatní se obvykle jen v rámci daného frazému, např. – *mít pré, ani zbla, být paf.* Další jazykové odchylky, podílející se na jedinečnosti frazeologismu, jsou dány zastaralými tvary a výrazy, jedná se o tzv. anomálnost gramatickou, např. *nemá kouska citu* (místo kousek), nebo lexikální, např. *ležet ladem* (místo stranou). Na rozdíl od běžných jazykových jednotek je u frazémů hojně užíváno elipsy (výpustky), např. *My o vlku a vlk za humny*, antiteze, např. *člověk míní, Bůh mění*, či rýmu, např. *Třesky, plesky!*. Frazémy jsou často staví i na různých opakovacích figurách, rozšířený je například polyptoton (opakuje se též slovo, ale v jiné gramatické podobě), např. *vyrazit klín klínem*, dále aliterace (opakují se stejné hlásky na začátku sousedních slov), např. *už je ruka v rukávě*, epanastrofa (opakují se slova na konci a na začátku větného celku), např. *Děj se, co děj!*, či epizeuxis (jedná se o zdvojení komponentu), např. *Běda, běda!*

Jednou z hlavních vlastností frazému je jeho idiomatická. Touto vlastností je myšlen sémiotický výklad frazému, kdy jednotlivé komponenty frazému ztrácí svůj původní význam ve prospěch společného. Pokud dítě hází na stěnu hrách, každý komponent tvrzení má doslovný význam - *hrách* (zelenina) *na stěnu* (část domu) *házet* (činnost), chceme-li však říci, že veškeré napomínání je zbytečné, užijeme téhož tvrzení, ale coby frazému - *hrách na stěnu házet* (zbytečně), jednotlivé komponenty poté nemají vlastní význam, ale tvoří celek (sousloví) s jednotným obrazným významem.

Podle míry idiomatické můžeme dělit frazémy na plně idiomatické, např. *nalít někomu čistého vína* (říci pravdu), částečně idiomatické, např. *černý pasažér* (pasažér jedoucí na černo), a neidiomatické, např. *Dobrou chuť!* (Wikipedia, 2010)

Frazém obvykle vzniká sémioticky jako obrazný postřeh. Inspirací bývá nějaká událost a její podobnost s určitou zkušeností či vlastností, například frazém - *Není-li kocour doma, myši mají pré.*, mohl vzniknout následovně - Velitel zbrojnošů je nepřítomen a zbrojnoši si udělají pitku, jinými slovy není-li autorita v dohledu, mají pré, podobně jako myši, když není kocour doma, na základě této podobnosti může vracející se velitel zhodnotit situaci – *Není-li kocour doma, myši mají pré.*, a výraz, který se ujme, se postupně stane trvalou složkou řeči.

K nejběžnějším typům procesů vedoucím ke vzniku frazému patří přenesení podobnosti. To může probíhat na základě vnější podobnosti (metafora), např. *podobný jako vejce vejci*, nebo podobnosti vnitřní (metonymie), např. *je s ním kříž*. Dalším typem je významové přehodnocení a ustálení historického (genetického) frazému, který měl v minulosti doslovný význam, např. *utahovat si opasky*, nebo frazeologizace výrazu (většinou odborné názvosloví), např. *hnací motor*. Třetí typ představuje odvození od jiného frazému, např. *vzít do zaječích – zaječí úmysly*. Třetí typ vzniká jinými cestami, kupříkladu na základě rýmu, např. *Na svatýho Dyndy!*³

Podle původu rozčleňujeme frazémy na jednotky lidového původu a jednotky umělé (někdy označované jako kulturní frazeologie). Jednotky lidového původu zachycují lidovou moudrost předávanou ústně z generace na generaci. Patří sem frazémy z různých útvarů lidové slovesnosti, např. *Hloupý honza*. Jednotky umělého původu pochází převážně z literárních děl, např. *Je cos prohnílého ve státě Dánském*. (Hamlet – William Shakespeare), či historie, např. *překročili jsme Rubikon* (César, 49 př.n.l.) hojně rozšířené jsou frazémy biblické, např. *Noemova archa* a antické, např. *Sisyfova práce*.

Další variantou členění frazeologických jednotek z hlediska původu je diferenciací na domácí a cizí. Domácí frazémy představují původní repertoár frazémů a reprezentují svébytnou kulturu daného lidu, např. *Co Čech, to muzikant*. Cizí frazémy pocházejí z jazykové dílny jiných národů a jejich přejímání umožňuje významně obohatit domácí zásobu frazeologických spojení. Cizí frazémy, buďto zůstávají v původním znění (cizojazyčné citátové frazémy), např. *Carpe diem!*, mění svou podobu prostřednictvím kalkování, kdy se cizí vzor doslovně⁴ přeloží, např. *im Bilde sein – být v obraze*, anebo pronikají volně s využitím vlastních motivů, např. *Aby se vlk*

³ Máme-li něco udělat a říkáme jindy, kdosi odvěti na svatýho Dyndy (jindy) a ustálením vzniká frazém.

⁴ Odchýlíme-li se částečně od původního modelu, hovoříme o tzv. polokalkách, respektive adaptovaném kalkování, např. *faire la scène - urobiť scénu* (Mlacek, 1995).

nažral a koza zůstala celá. (čeština), *Aby sa i vlk nažral, i baran ostal celý.* (slovenština).

V současnosti velmi populární disciplína - komparatistika (srovnávací jazykověda), ukazuje, že národy přejímají jen ty frazémy, se kterými se ztotožňují, například přísloví – *Není růže bez trní*, najdeme v doslovném znění v angličtině (*No rose without a thorn.*) nebo němčině (*Keine Rose ohne Dornen.*), ale třeba ve finštině chybí, protože motiv růže je pro Finy příliš sentimentální a pro danou skutečnost užívají frazém založený na jiném strukturo-sémantickém modelu (Zmrzlíková, 2006). Nejčastěji se setkáme s tím, že jeden frazém funguje v různých jazycích s využitím vlastních komponentů, např. české - *To není můj šálek kávy!*, a anglické - *It is not my cup of tea!* (To není můj šálek čaje.).

Různorodost jednotlivých komponentů frazeologických spojení určují především místní, sociální, kulturní a náboženské zvyklosti, ale i doba či móda. Rozdělení frazeologických jednotek do kategorií podle motivů se věnoval už Jan Amos Komenský, vyčleňující čtyři skupiny frazémů vzniklé z věcí přirozených, živlů, kovů, z rostlin, zvířat, etc., např. *Proti proudu plavati.*, z věcí řemeslných, např. *Dal se bez vesla na moře.*, z historie, např. *Saul mezi proroky.*, a z básní a fabulí, např. *Beran vlku vodu kalí.* (Komenský)

Všeobecně můžeme říci, že nejpočetněji jsou ve frazémech zastoupeny tzv. somatismy (motiv lidského těla), např. *vzít nohy na ramena*, motiv oblečení, např. *jedna kapsa prázdná, druhá vysypaná*, zvířat, např. *nálada pod psa*, dále motivy venkova a řemesel, např. *To je voda na jeho mlejn.*, historie, např. *Dopadli, jak sedláci u Chlumce*, čísel, např. *jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet*, a lidských jmen, např. *nevěřící Tomáš*.

Na frazeologická spojení působí vývojové tendence českého jazyka, zřetelná je především univerbizace, v rámci které je víceslovné pojmenování nahrazeno jednoslovným, např. *Achillova pata* – *achillovka*, ale setkáme se i s multiverbizací (víceslovným opisem), např. *držgrešle* – *Nepustí groš*. Patrná je také internacionalizace, v současnosti se ve frazémech objevují hojně výrazy z angličtiny, např. *být in*, nebo němčiny, např. *být v zeiku*. Někdy dokonce tyto cizí slova vytlačují původní český výraz, například o tom, kdo má jiný styl módy, neprohlásíme, že *je mimo*, ale že *je out*.

K nejběžnějším typům frazémů řadíme přirovnání, umožňující dodat hodnotícím soudům plastičnost a expresivnost, např. *utahaný jako kotě*, základní jádro frazeologie tvoří spojení jmenná, např. *lev salónů*, a slovesně-jmenná, např. *pálit mosty*. Ke kratším

frazeologismům patří situační výroky inspirované aktuální situací, postavené převážně na rýmu, např. v *Praze je blaze*, dále liturgické, magické či rutinní formule, které souvisejí s duchovním či společenským životem, např. *Pánbůh chraň! Abrakadabra! Rádo se stalo!*, pestrou škálu utvářejí i různé přísahy a kletby, umožňující vyjádřit čitelně emoce, např. *Na mou věru! Čert to vem!*.

Početně zastoupenou skupinou jsou i cizojazyčné sentence (převážně latinské), např. *in media res* (*k jádru věci*), či axiomy, teze, které jsou pokládány všeobecně za pravdivé, např. *Bůh je veliký.*, nebo slogany, hesla a motta, sloužící povětšinou k propagaci, např. *Sportem ku zdraví., Mláďi vpřed!, Carpe diem!(Užij dne!)*

K rozsáhlejším větným, případně souvětňým, frazémům řadíme přísloví a rčení, vyjadřující metaforicky různá lidová moudra, např. *Není kouře bez ohně.*⁵, pořekadla, konkrétnější a méně metaforická tvrzení, např. *Všude dobře, doma nejlíp.*, pranostiky, poznatky o závislosti jevů na roční době, např. *Na nový rok o slepičí krok.*, citáty, moudra konkrétních osob či děl, uváděná spolu s autorem, např. *Každému sluší nejlépe to, co je mu nejvlastnější. (Cicero)*, blízko k citátům mají i maxima a aforismy, zhuštěné úvahy s lehce ironickým podtónem, např. *S velikou rozkoší naslouchají lidé tomu, o němž se domnívají, že rozumí jejich přednostem lépe než oni sami. (La Rochefoucauld)*, nebo v poslední době populární wellerismy, založené na vtipném sarkastickém dodatku k známému frazému, např. *Učený z nebe nespádl, ale blbce jakoby shazovali.*

Spornou oblast mezi frazeologií a menšími žánry folkloristiky představují hádanky, např. *Napřed to chodí po čtyřech, pak po dvou a nakonec po třech, je to...*, rozpočítadla, např. *En-ten-tý-ky-dva-špa-lí-ky...*, říkadla, např. *Běží liška k táboru, nese pytel zázvoru...*, nebo anekdoty, např. *Je na měsíci život? A proč by se tam jinak celou noc svítilo?*

Možností, jak klasifikovat frazémy existuje nespočet. Za základní považujeme dělení frazeologických jednotek na lexikální, kolokační, propoziční a polypropoziční. (Filipec – Čermák, 1985).

Lexikální frazémy (subfrazémy, minimální frazémy) mají nesyntagmatickou stavbu. Patří sem jednotky s jedním lexémem. Jsou tvořeny obvykle jedním původně plnovýznamovým slovem, např. *svéhlavička*. Nověji se sem řadí i jednotky pouze z neplnovýznamových slov, např. *Tak, tak*.

⁵ Příslloví patří k nejpobulárnější a nejvíce zkoumané oblasti frazeologie. Věda, zabývající se příslovnictvím, se nazývá paremiologie.

Kolokační frazémy mají slovesnou nebo jmennou syntagmatickou stavbu. Jsou mluvnický formulované až při konkrétním užití ve větě, např. *házet klacky pod nohy* - *Házeli nám klacky pod nohy*. Jsou tvořeny slovy či slovními formami. Patří sem různá úsloví slovesná, např. *žít na vysoké noze*, úsloví neslovesná, např. *přitažené za vlasy*, a přirovnání, např. *jako páté kolo u vozu*. V rámci této kategorie můžeme uplatnit členění podle slovního druhu, tzv. slovně-druhovou klasifikaci (Mlacek – Ďurčo, 1995), podle které přiřazovány frazémy k jednotlivým slovním druhům na základě jejich celkového významu, např. *Zuby, nehty*. – *zuby* (podstatné jméno), *nehty* (podstatné jméno), ale *Zuby, nehty*. = *sveřepě* (příslovce). Podle tohoto dělení rozeznáváme frazémy substantivní, např. *korunovaná hlava* (král), adjektivní, např. *neslaný nemastný* (nezajímavý), zájmené, např. *ani noha* (nikdo), číslovkové, např. *vydělat balík* (mnoho), verbální, např. *vzít nohy na ramena* (utéct), příslovečné, např. *poslat někoho k čertu* (pryč), předložkové, např. *na poli* (na), spojkové, např. *na vzdory* (třebaže), částicové, např. *pro mě za mě* (ať si), a citoslovečné, např. *Hej, rup!*

Propoziční frazémy se formálně dělí na propoziční (větné) a polypropoziční (souvětné). Propoziční frazémy jsou tvořeny z komponentů náležejících do roviny kolokační a lexikální, např. *Desatery housle ještě nedělají dobrého hudebníka.*, polypropoziční jsou založené na více než jedné klauzuli, tvoří je komponenty z propoziční roviny, např. *Kozel je nebezpečný zepředu, kuň zezadu, hlupák ze všech stran*. Tyto frazémy můžeme dále členit podle počtu mluvčích na monologické, např. *Nevím, kde mi hlava stojí.*, a dialogické, např. *X: Dobrou noc. Y: Ať tě blechy štípou celou noc.*, nebo podle typů vět na oznámení, např. *Nemám ani na rohlík.*, otázku, např. *Tak, jak si stojíme?*, či příkaz, např. *Neuslyším spadnout špendlík!*, či podle přítomnosti negace, např. *Ani myš tu neprojde bez mého vědomí.*

Bečka rozděluje frazémy podle okolností vzniku na tři typy – frazeologické obraty intenzifikační (zesilující), verbalizační (slovesné) a konkretizační (rčení). (Bečka 1992). Intenzifikačních frazémů je užíváno, chceme-li dodat sdělení na expresivité, např. *hraje jak ponocnej po šichtě, má ránu jak ze zrezivělého děla*. Verbální frazémy se skládají vždy alespoň z jednoho slovesného komponentu, doplněného dalším komponentem (povětšinou podstatným jménem), např. *provětrat peněženku*, popřípadě vícero komponenty, např. *vzít někomu vítr z plachet*. Častá je i kombinace dvou slovesných komponentů, např. *umět se narodit*. Zařazována sem bývá kombinace s větou vedlejší, např. *netušit, oč kráčí*. Rčení jsou propozičním, případně

polypropozičním typem frazému, který má obvykle lidový původ, např. *Komu není shůry dáno, v apatyce nekoupí.*

Čermák rozlišuje frazémy dále z pragmatického hlediska do tříd, podle toho, jakou roli hrají v mluvních aktech. Vyčleňuje třídu faktuální, voluntativní, expresivní, emocionální a deklarativní. (Filipec – Čermák, 1985). Faktuální třída obsahuje frazémy představující tvrzení, např. *Hází to tam bez ladu a skladu.*, jistotu či nejistotu např. *Jako že tu stojím. Ruku do ohně za to nedám.*, pravděpodobnost či nepravděpodobnost, např. *Na devadesát devět procent. Až naprší a uschne.*, a podmíněnost či nepodmíněnost, např. *Na Medarda kape, čtyřicet dní v blátě. I kdyby čert na koze jel.* Voluntativní (direktivní) třída zahrnuje frazémy, jimiž se působí na posluchače - rozkazy, např. *Nevystrčíš ani nos!*, souhlas či nesouhlas, např. *Jasná páka! Ani za milión.*, varování, např. *Nepíchej do vosího hnízda.*, konejšení, např. *Všechno má svůj čas.*, rady, např. *Lepší než proklínat temnotu, je zapálit aspoň malou svíčku.* Expresivní třída obsahuje frazémy dané situací – gratulace, např. *Vše nejlepší!*, poděkování, např. *Pánbůh vám to oplat!*, uznání, např. *Komu čest, tomu čest.*, obvinění, např. *Ruka, ruku myje!*, a jiné. Emocionální třída sdružuje frazémy vyjadřující citové rozpoložení – překvapení, např. *To sem blázen!*, radost či zklamání, např. *Když se daří, tak se daří. Má-li se něco podělat, tak se to podělá. Nemá-li se něco podělat, podělá se to taky.*, strach nebo odhodlání, např. *Jezdí mi mráz po zádech. To by v tom byl čert, aby se to nepovedlo.*, zlost či spokojenost, např. *Hrom do police! Všechno jde, jak na drátkách.* Deklarativní třída je okrajová a zahrnuje frazémy typu realizace, např. *Alá, hop!*, jmenování, např. *Honza budiž králem*, či ustanovení např. *A tím to padá.*

Pro srovnání je zajímavé zde uvést i funkční přístup založený na komunikativních funkcích. Podle tohoto přístupu dělíme frazémy na čtyři typy – tematický, vokativní, kontaktní a metajazykový. Tematický typ zahrnuje, podobně jako faktuální třída, prostý výrok či popis (deskriptivní podtyp), např. *To je děti jako smetí.*, stanovisko (postojový podtyp), např. *Neházej flintu do žita.*, vazbu mezi částmi tématu (konativní podtyp), např. *Bylo, nebylo...*, a ztotožnění (kategorizační podtyp), např. *To je slovo do pranice.* Vokativní typ, podobně jako emocionální třída, obsahuje reakce a postoje (interjekční podtyp), např. *To je mi putna.*, a také, podobně jako voluntativní třída, rozkazy (imperativní podtyp), např. *Koukej mazat!* Kontaktní typ, podobně jako expresivní třída, zahrnuje různé kontaktní fráze, např. *Dobrou chuť.* Metajazykový typ vystihuje vztah mluvčího ke kódu komunikace, např. *Na tom si zlomíš jazyk.*

Další možnost pro členění frazémů nabízí lexikologie. Frazeologické jednotky představují zvláštní součást slovní zásoby, mohou být vnímány jako neutrální, např. *Má to pod palcem.*, nebo příznakové, např. *Má to vošéfovaný.*

Příznakem je v první řadě spisovnost či nespisovnost. Spisovnou vrstvu tvoří frazémy hovorové, např. *Holka, zlatá!*, knižní, např. *lkát nad rozlitým mlékem*, a básnické, např. *ledový dech zimy*. Nespisovnou vrstvu frazémů můžeme členit na základě územního principu na nadnářeční útvary (převažuje obecná čeština), např. *Jak malej Jarda!*, nebo nářečové frazémy, např. *mít v gatích.*, a na základě sociálního principu dále na profesní frazeologii, např. *Budeš kopat za náš tým?*, slangové frazémy, např. *vysmátej jak poznámka v žákajdě.*, a argotické frazémy, např. *Sis šlehla, ne?*

Rozdělením frazémů na základě vztahu k spisovnému jazyku se zabýval například Mlacek, který upozorňuje, že jako spisovné nelze brát jen frazeologické jednotky správné gramaticky, ale je třeba klást především důraz na jejich ustálenost a rozšířenost. (Mlacek – Ďurčo, 1995)

Další příznak frazémů prezentuje dobové zabarvení. Někdy je tento příznak obsažen pouze u některého z komponentů frazému, jindy vězí na celé jednotce. Jedná se o archaismy, zastaralé tvary či slova, např. *ani vidu ani slechu*, dále o historismy, pojmenovávající již zaniklé skutečnosti, např. *postavit na pranyř*, a též neologismy, novotvary, které ještě nejsou příliš automatizované, např. *nenasytnej, jak empétrojka*. (MP3). Proměny motivů u frazémů se stejným významem dokládají realitu svého vzniku, např. od dnes již historického - *nemít ani groš, nemít ani pěták*, k současnému *nemít ani korunu.*, po slangový novotvar - *nemít ani búra*. Tento druh příznaku je specifický tím, že je proměnlivý v čase, například ve své době novotvar - *rozpracovanej jak pětiletka*, je dnes již historismem.

Třetí příznak frazémů souvisí s citovým zabarvením (expresivitou). Frazeologická spojení mohou mít kladný citový náboj, takovými frazémy jsou frazeologismy familiární, např. *Tě, péro!*, zdobnělé, např. *krůček za krůčkem*, výrazy užívané při hovoru s dětmi, např. *Spadla lžička do kafíčka, udělala – bác.*, nebo eufemismy, zjemňující nevhodnou skutečnost, např. *společensky unaven* (místo opilý). Frazeologická spojení se záporným citovým nábojem zahrnují frazémy hanlivé, např. *blbej jak tágo*, zhrubělé, např. *vychcanej jak díra do sněhu*, vulgární, např. *milovat někoho jako osimu v prdeli*, nebo typu dysfemismů, vyostřující nevhodnou skutečnost, např. *vožralej jak slíva* (místo opilý).

Frazémy postavené na hyperbole situaci nadsazují, např. *Všechno je na draka!*, litotes naopak významnost situace umenšuje, např. *Je to bouře ve sklenici vody*.

Specificky citově zabarvené jsou frazeologismy s podtextem ironickým, např. *Proč věci dělat jednoduše, když jdou složitě.*, nebo humorným, např. *Když zazvoní budík, právě skončila nejlepší část dne*.

Často se setkáme s rozporem příznaku jednotlivých komponentu a celého frazému, např. *To je čajíček*. (Zdrobnělina, která je obvykle nositelkou kladného příznaku, představuje v daném případě instrumentem jízlivosti). Některé frazémy mohou být nositelem záporného i kladného citového příznaků, například - *řvát jak pavián*, bude nadávkou či výtkou ve škole, např. *Jak si to představujete - řvát jak paviáni!*, ale třeba při rozhovoru o dětech může mít naopak kladný podtext, např. *Jsou mu tři měsíce, řve jak pavián a roste jako z vody*. Nejspolehlivěji tedy příznak určíme na základě kontextu. Dalším vodítkem bývá i tón hlasu, v textu pak jeho opis, např. - „*Klobouk dolů!*“ *zaznělo jízlivě x obdivně*.

Celkově mohou frazémy získávat, měnit či ztrácet příznak prostřednictvím změny komponentů, např. *Nejde jí to pod nos* (neutrální) x *rypák* (záporné) x *nosánek* (jízlivé) x *nosík* (kladné), nebo pouhou změnou tvaru komponentů, např. *nasupený* (neutrální) x *nasupenej* (příznakové) *jako saň*.

Nejen volba komponentů frazému, ale samotných frazeologických jednotek, jejich četnost a způsob užití, je svým způsobem nepřímou charakteristikou komunikantů. Ukazuje na povahu, věk, hodnoty, pohlaví, vzdělání, práci či sociální podmínky, například přísloví - *On na tebe kamenem, ty na něj chlebem.*, a přísloví - *Na hrubý pytel - hrubá záplata.*, naznačuje zcela rozdílný přístup k životu.

Frazémy nám umožňují názorně a výstižně popsat situaci, své pocity i myšlenky. Působí jako kondenzátor sdělení, kdy jedním úslovím obsáhneme široké spektrum informací, od popisu reálných dějů po sugestivní navození atmosféry, např. *Venku se všichni čerti žení*. Frazeologizmy projev ozvláštní, dodají mu autoritu svou všeobecně uznávanou platností, např. *Jak známo, není radno píchat do vosího hnízda.*, i umožní trefně kritizovat, např. *Občas vážně nevím, jestli svět řídí chytří lidé, kteří si z nás utahují, nebo imbecilové, kteří to myslí vážně.* (Mark Twain)

V projevu jsou frazémy začleněny obvykle běžně, někdy se užívá upoutávky, např. *Víš, co se říká, kdo si hraje s kočkami, musí počítat se škrábanci.*, nebo se frazeologická jednotka zdůrazňuje opakováním, buď ve stejné podobě, např. *Jseš falešněj jak pětka. Jseš falešněj jak pětka, a basta!*, či významově stejné podobě, např.

Hrdě třímal žerď, ale nějaký šprýmař mu stále vyměňoval prapory. Prostě, kam vítr, tam plášt'. Frazém může doprovázet nefrazeologický výklad, např. Má oči i vzadu. Jen tak něco mu neunikne., nebo překlad, např. Veritas vincit. Pravda vítězí. Některé frazémy projev otevírají, např. Vezmeme to od Adama..., další naopak zakončují, např. Konec a tečka.

Frazémy jsou významným komunikačním a stylistickým nástrojem, zabývá se jimi proto i stylistika, disciplína věnující se jazykovému slohu a funkčním stylům. A této oblasti jsou věnovány i následující kapitoly.

3. Funkční styly

První stylistické teorie související s problematikou funkčních stylů rozvíjeli představitelé Pražského lingvistického kroužku na přelomu 20. a 30 let minulého století. Za základní bývá považována Havránkova práce Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura. Havránek vyděluje dvě oblasti stylu podle funkce na oblast sdělovací a estetickou. V rámci sdělovací funkce popisuje jazyk hovorový (konverzační), pracovní (věcný), a vědecký (odborný). Do oblasti estetické řadí jazyk básnický. Na jeho závěry navázal například Bečka, vyčleňující navíc například jazyk úřední a žurnalistický.

Významnou událostí pro stanovení klasifikace samotných funkčních stylů byla konference v Liblicích v roce 1954. Pohled na rozčleňování jednotlivých funkčních stylů však přesto nebyl a ani v současnosti není zcela jednotný⁶.

Dnes se v rámci stylistiky převážně rozlišuje šest základních funkčních stylů - administrativní (styl úřední komunikace), odborný (styl vědy), prostě sdělovací (styl běžné mluvy), řečnický (styl působivých projevů), publicistický (styl masmédií) a umělecký (styl tvořivosti).

Styly rozlišujeme na základě odlišného jazykového slohu. Vycházíme z toho, že jedno téma lze zpracovat různými způsoby, s využitím odlišných výrazových prostředků a prostřednictvím odlišného slohového postupu. Například téma - Život Karla Čapka, můžeme vyjádřit - formou strukturovaného životopisu (styl administrativní), výkladu (styl odborný), běžného vyprávění (styl prostěsdělovací), oslavného proslovu (styl řečnický), medailonku (styl publicistický) a biografie (styl umělecký).

⁶ Diskuze jsou vedeny především o správnosti začlenění prostěsdělovacího, řečnického a administrativního stylu.

Pro každý styl je charakteristická určitá vrstva výrazových prostředků. Tyto stylově příznakové prostředky pochází ze všech rovin jazyka, například roviny lexikální (volba slovní zásoby) nebo syntaktické (typy vět).

Slohový postup je dán způsobem výběru a řazením výrazových prostředků. K základním slohovým postupům patří postup informační (uplatňovaný především ve stylu administrativním, prostěsdělovacím a publicistickém), postup popisný (uplatňovaný ve stylu administrativním, odborném, prostěsdělovacím, publicistickém i uměleckém), postup vyprávěcí (uplatňovaný nejhojněji ve stylu prostěsdělovacím a uměleckém), postup výkladový (uplatňovaný ve stylu odborném), postup úvahový (uplatňovaný ve stylu odborný, prostěsdělovacím, publicistickém nebo uměleckém) a postup řečnický (uplatňovaný ve stylu řečnické, odborném, publicistickém a uměleckém).

Styl volíme podle funkce, která může být hospodářsko-správní (styl administrativní), odborně-sdělná (styl odborný), sdělná (styl prostěsdělovací), persvazivní (styl řečnický), informačně-persvazivní (styl publicistický) a estetická (styl umělecký). Všeobecně se okolnosti, podílející se na volbě stylu, nazývají slohotvorní činitelé. Můžeme je členit na subjektivní (osobnostní - povaha, věk, vzdělání, pohlaví) a objektivní (obecné - cíl sdělení, adresát, připravenost, téma).⁷

Každý styl má vedle charakteristických znaků a funkce i své tradiční útvary a formu. U stylu administrativního jsou to především dokumenty v psané formě, u stylu odborného převládají odborné přednášky a písemnosti, v prostěsdělovacím stylu naopak běžné, ústní sdělení, styl řečnický je slyšet v působivých a nápaditých rétorických projevech, styl publicistický nalezneme v reportážích či fejetonech v tištěných i elektronických médiích, zatímco styl umělecký náleží epickým, lyrickým a dramatickým útvarům.

Každý styl vyžaduje jinou připravenost projevu. U stylu administrativního vévodí schematičnost a stereotyp, u prostěsdělovacího přímočarost, umělecký je nesen tvořivostí a promyšleností, stejně jako publicistický a odborný, u něhož je základním kamenem i preciznost, která je požadována i u stylu řečnického, přestože ve výsledku je třeba, aby se projev zdál, co nejspontánnější.

⁷ Subjektivní činitelé se výrazně promítají do osobnostního (individuálního) stylu, o kterém někdy mluvíme také jako o autorském rukopisu.

Projevy jednotlivých stylů mívají různé typy adresátů. U administrativního stylu jde buď o konkrétního adresáta či organizaci (faktura) nebo typově jednotnou skupinu adresátů (směrnice bezpečnosti práce), charakter komunikace je převážně neosobní a věcný. U prostředředlovacího stylu je adresát konkrétní a převládá osobní styk (rozhovor). Projevy stylu odborného (studie), stylu publicistického (reportáže) a stylu uměleckého (romány) naopak nebývají určeny konkrétnímu adresátovi, ale všeobecnému publiku, všem čtenářům či posluchačům, a převládá u nich neosobní formou komunikace. U řečnického stylu (proslov) je adresát konkrétní či všeobecný, forma kontaktu může být přímá nebo zprostředkovaná (prostřednictvím médií).

3.1. Administrativní styl a užití frazému

3.1.1. Administrativní styl

Administrativní styl je zaměřen na fakta, důležitá pro správu, chod a řízení státu, organizací a domácností. Říká se, že zde konkrétní autor ustupuje do pozadí a skrývá se za určitou organizaci (úřad, firmu). Tento styl přinesla nová doba, která klade důraz na rychlost a praktičnost. Vznikla tak potřeba jednoduchého, schematického způsobu sdělování informací pro dosažení maximální efektivity administrativní práce.

Hlavními atributy tohoto stylu jsou věcnost, informativnost a jednoznačnost formy sdělení. Projev je připravený, faktografický a stručný. Důraz se klade na stereotypní formulace a jasnost. Důležitým požadavkem je i zdvořilost.

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se spisovností, neutrálními (bezpříznakovými) ustálenými obraty, rutinními formulacemi a příslušnou terminologií. V rámci kondenzace sdělení se zde setkáme často se zkratkami, nepůvodními předložkami, např. *v rámci, na základě, za účelem, v souladu*. Hojně se užívá opisného pasiva, např. *byla zamítnuta, se zamítá, je dokázáno*. Větná stavba je jednoduchá, věty a souvětí krátké a nekomplikované.

Útvary tohoto stylu mají obvykle šablonovitou formu a předepsané náležitosti (značka, věc, číslo jednací). Jednotlivé útvary dělíme na oznamovací (výzva, sdělení), obchodní (nabídka, soupiska), dokumentární (úřední záznam, smlouva) a popisné (životopis, inzerát). Tyto útvary můžeme dále členit na stylizované (oznámení, usnesení) a heslovité (výpis z účtu, docházkový list).

Tento styl bývá někdy řazen k stylu odbornému. Styly jsou si blízké svou věcností a informativností, ale zatímco odborný styl vedle funkce informační podněcuje i k vlastní vědecké činnosti a úvahám v dané oblasti, má administrativní styl funkci převážně direktivní. U teoretických východisek se uplatňuje styl odborný, zatímco v praxi styl administrativní, například u skript o skladovém účetnictví je užito stylu odborného a ve výdejkách nebo příjemkách již stylu administrativního.

3.1.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují sporadicky. Hlavní překážkou je právě jejich idiomatičnost a expresivita, která je v přímém rozporu s požadavkem jednoduchosti a jednoznačnosti administrativního stylu. Například v úředním záznamu bude stát pouze utekl, nikoliv *pelášil až se mu za patama prášilo*, i kdyby by byl tento frazeologický opis sebevystižnější. Podobnou záležitostí jsou i smlouvy (Příloha č.1) a jiné úřední dokumenty.

Celkově převládají pevné automatizované frazémy, rutinní obraty a fráze, například oslovovací - *Vážení, obchodní přátelé!*, zdvořilostní, např. *V dokonalé účtě.*, či právní, např. *V plné moci*. V rámci ustálených frazémů se můžeme setkat s anomálií lexikální, např. *ležet ladem*. Z hlediska míry idiomatičnosti převládá výskyt částečně idiomatičtějších frazeologických jednotek, např. *černá stavba*, a jednotek neidiomatičtějších, např. *Toho času bytem*. Početnější jsou také frazeologické obraty verbalizační, např. *obcházet zákon*.

V právní oblasti narazíme na cizojazyčné sentence a okřídlená slova, všeobecně známá, např. *in media res* (k jádru věci), *de facto* (ve skutečnosti), *corpus delicti* (předmět doličný), i sousloví méně známá, např. *de iure* (podle práva), *modus vivendi* (způsob žití) či profesní, např. *ex lex* (mimo zákon), *ex offio* (soudem ustanovený), *ad hoc* (jen k tomuto účelu) nebo *ad acta* (užíváno v souvislosti se spisy, při odložení předmětné věci). Některé z uvedených výrazů však v souvislosti se způsobem užití představují spíše termíny, např. termín - *advokát ex offio*, označuje advokáta, který zastupuje bezplatně klienta na základě ustanovení soudu.

Jako frazeologismus může působit i jmenné sousloví - *Do vlastních rukou*, označující dopis určený pouze adresátovi, na rozdíl od frazému - *vzít něco do vlastních rukou*, tento termín však frazémem není, je míněn doslovně. Frazémy však často najdeme na pozvánkách na různé veřejné akce, poněvadž se v tomto případě jedná o

motta, např. *Co Čech, to muzikant!* U některých výzev jsou frazeologické jednotky užívány pro větší expresivitu sdělení, obvykle stojí na jeho konci a využívají metody useknutí všeobecně známého frazeologismu, např. *Počítejte a nezapomeňte, kdo pozdě chodí...*

Obchodní oblasti vládnu slogany, hesla nebo motta, využívající ustálených frazémů, např. *na míru* (*Nepřizpůsobujte se svému tarifu, tarif na míru se přizpůsobí vám.*). Najdeme zde však i frazeologismy aktualizované, např. *dobrá rada, dobrá cena* (místo *Dobrá rada nad zlato*). Oblíbené je i doplnění ustálené frazeologické jednotky o předmět propagace, např. *Kdo hledá, na iMi Hledači najde*. Frazémy jsou také často apelativní, např. *Spark, dej svému život jiskru.*, a vábí navozením určitého pocitu, třeba nespoutanosti – *Nový Cruze-sedan, který mění pravidla*. Originality a úspornosti frazeologických jednotek využívají i nabídky na poutačích v obchodě, stavící třeba na překvapivé kontextové aktualizaci, např. *To si vypijete jedině v Lidlu.* (u nápoje dostupného pouze v těchto prodejnách).

Frazémy propagují celou firmu, např. *Penny. Moje jednička!*, lemují vizitky a reklamní předměty, např. *Elektro Expert. Vždy něco navíc!*, nebo firemní prezentace (Příloha č. 2), které jsou často pro větší působnost prokládány různými sugestivními mezititulky, např. *obsah je král*. Vedle velkého počtu professionalismů se v těchto textech nejčastěji setkáme s ustálenými slovesně-jmennými frazeologismy, některé jsou kvůli příznaku, který nekoresponduje se zdánlivou věcností textu odlišeny uvozovkami, např. *Konkrétní formy linkbaitingu se "šijí" na míru každému internetovému projektu*.

To už jsme se ale ocitáme na samém okraji administrativního stylu, navíc okraji poněkud diskutabilním, protože marketingové strategie, na rozdíl od typické strohosti tohoto stylu, staví na co největší expresivitu, nápaditost a působivost sdělení. V poslední době jsou proto často rozvíjeny úvahy o vydělení reklamního (popřípadě obchodního) stylu jako samostatného funkčního stylu.⁸

V reklamě nalezneme především krátká frazeologická spojení s různým typem příznaků, nejčastěji se setkáme s hovorovostí, např. *Jdi do černých višní!*, nicméně narazíme i na sousloví s náznakem knižnosti, např. *Mezi oceánem Internetu a pevnou půdou Vaší firmy...* Četné jsou různé novotvary, např. *Možná se tak narodila. Možná je to Maybelline.*, humornými parafráze, např. *I muži mají své dny.*, nebo nadsázky, např. *Městský svižník navržený samotným městem*. Ironický podtext je naopak uplatňován ve

⁸ Podle některých jazykovědců spadá tento styl - „spíše do stylu publicistického vzhledem k vyhrocené funkci získávací“ (Čechová, 1997 str. 168)

spojitosti s frazémy použitými v tzv. antireklamě (opak reklamy, místo chvály očerňuje), např. *Pojď, ukážu ti cestu rájem*.

V souvislosti s reklamními slogany se často mluví o metodě KISS (polibku) - Keep it short and simple! (Řekněte to krátce a jednoduše!), např. *V jednoduchosti je síla. Účet Era*.

Reklamní slogany se snaží především dostat do podvědomí, proto často volí frazeologické jednotky založené na rýmu, např. *Letem světem s Eurotelem*, a využívající neotřelých aktualizací, nejčastěji aktualizace kontextové, např. *Teplo domova. Zn. Ekologicky a výhodně*, a pokud možno s humorným podtextem, např. *Půjčka od Komerčky. Všichni si mě berou jenom pro peníze!*

Vedle tradičních sloganů, provázejících sdělení v tisku i v televizi, např. *Úterý den za dobrou snídani!*, využívá reklama i frazémů typických pro texty jiných funkčních stylů mimo jiné stylu publicistického, například *Dejte vašemu zažívání zelenou. Activia. Zelená pro vaše zažívání*. V souvislosti s uvedeným příkladem se navíc jedná o kontextovou aktualizaci, protože zmíněný jogurt má zelenou barvu.

Reklama sahá též po frazeologismech patřících do oblasti prostěsdělovacího stylu, jsou jimi například situační průpovídky užívané dospělými, např. *Děti už nejsou, co bejvaly... Nové dorty od Vitany, vyplatí se nezlobit!*, i průpovídky užívané převážně dětmi, např. *Má mě rád, nemá mě rád... S láskou tvoje Granko!*

S řečnickým stylem mají frazémy společný apelativní charakter, např. *Nevaž, se odvaž se.*, a persvazivní funkci, kterou plní například prostřednictvím různých opakovacích figur, například anafory – *Tic, tac! Svěží dech, svěží mysl!*, i figur řečnických, typickým příkladem je řečnická otázka a odpověď - *Chceš být taky IN, tak neváhej, jsou SKLADEM!*, nebo exklamace, např. *Když ji miluješ, není co řešit!*

Setkáme se i s frazeologickými jednotkami, které mají původ v uměleckém stylu, pronikající do reklamy přes prvotní ustálení v běžné komunikaci (například má-li někdo trápení, je mu doporučováno - *Upeč třeba chleba, postav třeba zed'*, podle známé pohádkové písničky). V rámci reklamy bývají tyto úsloví dále různě aktualizovány či parafrázovány, např. *Upeč...třeba zed'...*⁹

Svébytný jazyk mají i inzeráty, kde je patrný vliv internacionalizace (převážně angličtiny), např. *fair play hráč, rozený leader*. Vliv internacionalizace je patrný i z různých aktualizací a parafrází, např. *Dej zaměstnavateli K.O. a buď OK. Buď OK*

⁹ Přestože se jedná o všeobecně známé úsloví, jeho použití či parafrázování je v tomto stylu bez souhlasu autora (autorů) původního díla zapovězeno autorskými právy

finanční poradce. Užití frazému přímo v titulku zase umožní zvýraznit inzerát mezi ostatními v nabídce a napomoci jeho zapamatování, např. *Shopping guru* (Příloha č. 3). Využití neokoukaného frazému má navíc psychologický efekt, dává najevo, že práce bude nevšední. Z hlediska typů převládají v těchto útvarech kolokační frazémy, především profesionalismy, např. *lidi na volné noze*, a z hlediska volby motivů výrazy z oblasti sportu, např. *týmový hráč, tah na branku, kopat za náš tým*.

Můžeme tedy říci, že u frazeologických jednotek v administrativním stylu převažuje sice informační funkce, respektive funkce hospodářsky-správní, ale v okrajových útvarech stylu je výrazná naopak funkce persvazivní.

3.2. Odborný styl a užití frazému

3.2.1. Odborný styl

Odborný styl je zaměřen na poznatky z různých oborů. Autorem bývá odborník na danou problematiku a taktéž u adresáta se předpokládá odpovídající stupeň vzdělání. Tento styl byl dříve pojen především s latinou. U nás se v souvislosti s domácím jazykem začal znovu rozvíjet díky obrozeneckým snahám, a teprve postupně se stával přesným a precizním zprostředkovatelem vědomostí na cestě za poučením i podnícením zájmu o příslušnou odbornou problematiku.

Hlavními atributy tohoto stylu jsou objektivnost, úplnost a přesnost sdělení. Projev se vyznačuje věcností, logikou a množstvím odborné terminologie. Důraz bývá kladen na správnost a srozumitelnost sdělovaných informací. Důležitým požadavkem je i pečlivost a důkladná připravenost projevu. Často se pracuje s různými primárními a sekundárními zdroji.

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se spisovností a absencí citového či sociálního příznaku. Můžeme se setkat s dobově příznakovou slovní zásobou a odborným názvoslovím. Slova cizího původu jsou většinou používány v originálním znění, např. *nominativ*, přestože mají svou českou variantu. Charakteristická je tzv. syntaktická kondenzace (úspornost vyjádření), polovětné konstrukce - přechodníkové, infinitivní i přívlastkové, nepůvodní přeložky, např. *na základě, v rámci*, a vrstvení termínů a přívlastků. Hojně se vyskytují i slovesně jmenné vazby, např. *uvést příklad, klást otázku*, a opisné pasivum v trpném rodě, např. *je zaznamenáno, bylo zjištěno*. Větná stavba je složitá, věty dlouhé a souvětí komplikovaná.

Útvary tohoto stylu mají promyšlenou kompozici a přehledné členění (celky, kapitoly, odstavce). Často se v nich setkáme s grafy či náčrtky, poznámkami pod čarou nebo citacemi, v závěru bývá připojen seznam zdrojů. Jednotlivé útvary dělíme podle stupně odbornosti na vědecké (určeno odborníkům, seznamuje s výsledky vědeckého bádání, např. studie, přednáška), populárně naučné (určeno pro laiky a zájemce o danou problematiku, vědecké bádání popularizuje, např. úvaha, výklad) a prakticky odborné¹⁰ (uvádí vědecké bádání do praxe, např. návod, komentář k zákonu). Tyto útvary můžeme dále členit na psané (referát, posudek, esej) a mluvené (řidčeji na monologické, např. přednáška a dialogické, např. beseda).

Některé útvary tohoto stylu mají blízko ke stylu administrativnímu (návod), uměleckému (esej), řečnickému (přednáška) či publicistickému (recenze) a tvoří jakési pomyslné hranice, kde se mísí vlastní výrazové prostředky daného stylu s prostředky stylu vedlejšího.

3.2.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují umírněně v závislosti na typu útvaru a typu adresáta. Nejčastěji se setkáme s frazémy částečně idiomatickými, např. *vlna nepokoje, jablko sváru, klíčový objev*, a jednotkami bezpříznakovými (neutrálními), např. *to už je jiná kapitola, duch doby*, případně jednotkami knižními, např. *Je to stále zahaleno rouškou tajemství. Nesl pečeť doby. Oltář vlasti.*

V čistě vědeckých útvarech se frazeologismy v pravém slova smyslu objevují poskrovnu, s výjimkou cizojazyčných frazeologických sousloví, např. *de facto, Alfa, omega., nota bene, a priori*, někdy navíc bývají zvýrazněny uvozovkami, např. *autor nemůže začínat vždy „ab ovo“ (od nuly), ale navazuje na starší poznatky.*

V odborných statích bývá občas na závěr užito citátu, například ve stati *Tajemství rytmu Vladimíra Mikeše - A na závěr jedna věta z francouzského esejisty Henriho Meschonnic: „Když píšeme, píšeme sami sebe, když překládáme, překládáme sami sebe.“*

Specifikou tohoto stylu jsou sousloví, které známe z jiných stylů jako frazémy, zatímco zde představují termíny. Mohou to být odborné termíny, z nichž vznikl frazém, např. *bod mrazu, řetězová reakce.*, nebo naopak odborné termíny, které vznikly na

¹⁰ Z této oblasti se postupně vyděloval styl administrativní, který je nyní samostatným funkčním stylem.

základě frazémů, např. *Trójský kuň* (vir), *Sbírání smetany* (marketingová cenová strategie).

V útvarech populárně naučných mají frazémy nezanedbatelnou roli. Slouží k udržení pozornosti posluchačů či čtenářů, působí na jejich smysly a evokují napětí, neboť líčí vědecké bádání jako napínavé dobrodružství. Nejčastějším motivem je motiv světla, např. *svitla naděje, objevil se paprsek světla v temnotě, svítá na lepší časy, je nad slunce jasnější*, nebo naopak jeho nedostatek, např. *v šeru dávnověku, v temných časech*. Objevuje se i motiv cesty, např. *Na pokraji nové epochy, krok správným směrem, teprve první krůček*. Hojně užívané jsou, stejně jako v ostatních stylech, i somatismy, např. *Mít něco pod nosem, mít něco před očima. To lidské oko ještě nevidělo. Dá se na prstech spočítat... Tam ještě lidská noha nevkročila*.

Repertoár se liší i podle zaměření, každé odvětví má svá typická sousloví, v souvislosti s historií si můžeme všimnout frazeologismů typu - *patová situace, časový horizont, živná půda, vstoupit do dějin*, v textech o literatuře naopak převládají frazeologické jednotky typu - *román pochází z pera známého autora, nezměnila svět, zorný úhel pohledu, bílá vrána* (výjimka).

Frazémy jsou i součástí názvů děl, např. *Pohledy na českou literaturu z ptačí perspektivy*, nebo se vinou v různých obměnách textem, např. *Vše se nakonec v realitu stejně obrátí, kruh se uzavře, ale vědomí souvislostí je najednou jaksi hlubší než na samém počátku. I zde se kruh uzavírá*.

Frazeologické jednotky se v textech vyskytují za účelem ozvláštnění projevu, např. *jakmile byla uvolněna pouta svazující všechny literární žánry bez výjimky obecnými stylizačními zákonitostmi*. Nebo také k udržení pozornosti adresáta, to je patrné například u výkladu (Příloha č. 4), kde převažují frazémy postavené na opakovacích, zvukových figurách, jakými jsou aliterace a polyptoton, např. *Konec konců, čas od času* nebo epizeuxis, např. *bud' jak bud'*. Jako určité osvěžení působí i vhodné využití polysémantičnosti frazému, např. *Naše úvaha o úvodní větě Hledáme tři sta nových průvodčí se tím dostává poněkud na jinou kolej*.

Při výkladu slouží názornost frazémů pro lepší pochopení problematiky nebo navození atmosféry, v souvislosti s historií či literaturou se může jednat o různá hesla a motta dané doby či výroky určitých osob, např. *Volnost, rovnost, bratrství!* (Velká francouzská revoluce), *Carpe diem!* (renesance), *Vím, že nic nevím*. (Sokrates). Oblíbené jsou i frazémy související s mytologií, např. *Pandořina skříňka, Danajský dar, Damoklův meč*. Vzhledem k tomu, že tyto texty vedle odborných požadavků musí plnit i

požadavky didaktické, často se v souvislosti se stylem těchto projevů mluví o stylu učebním (Krčmová, 1997).

Frazeologické jednotky se využívají rovněž pro navázání kontaktu s adresátem, například při uvedení přednášky či v předmluvě. Často hodnotí výsledek či průběh výzkumu, a to výzkumu úspěšného, např. *mít na dosah, na správné cestě, stát jen krůček od, na prahu objevu století*, i výzkumu váznoucího, např. *Řím také nepostavili za den. Má to své mouchy. Má to ještě mezery. Je to stále ještě v plenkách*. Frazémy slouží i k hovoru o problému samotném, např. *jádro problému, trefa do černého, nejasné kontury problému, mlhavé informace, pole neorané*.

Zvláštním útvarem populárně-naučné oblasti je úvaha, která má s oblastí frazeologie mnohé společné. Příkladem zhuštěné úvahy je například maxima, typ frazému oblíbený hlavně ve Francii v 17. století, stavící na trefnosti a úspornosti vyjádření, např. *Vyrovnanost moudrých je jen umění nedat najevo své zmatky. (La Rochefoucauld)*. Úvaha zaujímá vlastní postoj k různým jevům na základě osobního přesvědčení a poznatků. Jedná se o jakési přemýšlení „na papíře,“ které se často opírá právě o frazeologické jednotky, např. *má to své pro a proti, mít na paměti, není od cesty položit si otázku*. Autor se snaží dobrat určitého přesvědčení a obhájit ho, argumentuje lidovými moudry, např. *Lepší vrabec v hrsti než holub*, nebo axiomy, např. *Přej a bude ti přáno.*, jindy přísloví nebo axiom tvoří naopak námět úvahy, např. *Nevezmeš jména Božího nadarmo*.

Podobné znaky jako úvaha má i kritika a recenze. Zde se navíc setkáme i se specifickým souborem hodnotících slovesně-jmenných a jmenných frazémů, např. *Má zlato v hrdle, má dar jazyk, má dar od boha*. Hojně je využívána antiteze použitých frazémů, např. *krok vpřed x krok vzad - Ne každá sbírka může být pochopitelně krokem vpřed. Jeví se leccos i jako pořádný krok vzad*. Kritika často využívá i alegorie, např. *Historik má za úkol vysvětlit proč ten a ten vyhrál. Kritik si musí na vítěze vsadit ještě v průběhu dostihu. Proto musí věřit, že alespoň někdo na to má a do cíle doběhne*.

Příznakovější sousloví, nehodící se do odborného stylu bývají dávána do uvozovek, např. *veršování „na objednávku“*, *„slovní ping-pong“*. Této problematice se věnuje například Krčmová, která uvádí, že dané výrazy nejsou sice nespisovné, ale do uvozovek jsou dávány vzhledem k uvědomělému postoji pisatele, jenž si je vědom jejich nevhodnosti v konkrétním stylu, ale chce je přesto z určitých důvodů použít (Krčmová, 1997).

Přehlídkou nápaditosti a vybroušenosti jazykového projevu je esej (Příloha č.5). O tomto stylu se často mluví jako o dalším samostatném stylu esejistickém. Typické je pro něj sepětí prvků odborného a uměleckého stylu, zatímco v jiných případech má blíže k stylu publicistickému. (Krčmová, 1997). V eseji nalezneme frazeologické jednotky aktualizované i automatizované. Setkáme se s frazémy lidového i umělého původu, frazeologismy domácími i cizími, patrný je vliv internacionalizace, např. *Intelektuálem par excellence, homo politicus*. Vzhledem k lehkému tónu a vtipné pointě, zde nachází své místo i frazémy s humorným či ironickým podtextem, např. *kavárenští intelektuálové*.

V prakticko-naučných útvarech (Příloha č. 6) frazémy vzhledem k požadavku informativnosti a jednoznačnosti sdělovaných informací obvykle nenajdeme, případně mají stejné znaky jako frazémy administrativního stylu, který se ostatně právě z této oblasti vyvinul.

Můžeme tedy říci, že u frazeologických jednotek v odborném stylu převažuje funkce informační, setkáme se však i s funkcí estetizující a persvazivní, nikoli samoučelné, ale sloužící jako opora hlavní funkce textu, kterou je zprostředkování odborných poznatků.

3.3. Prostěsdělovací styl a užití frazému

3.3.1. Prostěsdělovací styl

Styl prostě sdělovací je zaměřen na běžnou komunikaci doma či ve společnosti. Autor a adresát se obvykle dobře znají, adresátem bývá konkrétní osoba nebo menší skupina osob. Styl slouží pro sdělování nejrůznějších postřehů z každodenního života, charakteristický je pro něj přímý fyzický kontakt, dialogičnost a neveřejnost¹¹.

Hlavními atributy tohoto stylu jsou spontánnost, expresivita a situační zakotvenost. Projev je nepřipravený, mnohdy chaotický, volba výrazů i výslovnost se vyznačuje určitou nedbalostí. V psané podobě se často vyskytují zkratky a občas i psaní „bez hacku a bez carek“ převzaté z textových mobilních zpráv, např. *Ja ani nefim*, „*ctj.MILOVAT*“.

¹¹ Prostěsdělovací styl, ačkoliv je obvykle neveřejný, dnes proniká i do televize a médií všeobecně.

O tomto stylu se říká, že má rysy tzv. komplexní mluvenosti. Sdělení je útržkovité s asociativním řazením myšlenek. Něco autor nedokončí, jiné opakuje vícekrát, často se také opravuje, např. *Asi jo. Nebo ne. Já nevím... asi ne.*

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se hovorovostí a citovou zabarveností. Časté je užití slangu (školního, sportovního) nebo obecné češtiny, projevující se odlišnostmi v rovině hláskoslovné - změnou kvality samohlásek, např. *musim, nemam*, a redukcí souhláskových typů, např. *dycky*, a v rovině tvaroslovné - odchylkami, např. *my bysme*, místo *my bychom*, či tzv. univerzálním instrumentálem, např. *s ženskejma, s chlapama, s dětma.*

Časté je užití citoslovcí, nadávek, přezdívek nebo výrazů hodnotících, např. *To je kus!*, a intenzifikačních, např. *Hustý!*, a tzv. parazitních slov (s nulovým významem), např. *vlastně*. K dobrému tónu patří rutinní formule (pozdrav, poděkování) nebo kontaktní dovětky, např. *že jo, Co ty na to?*, či apelové výrazy, např. *Znáte to*. Charakteristické je nadměrné užívání zájmeného podmětu, např. *To sotva!*, a ukazovacích zájmen, např. *Ten Lada, ten to tak hezky namaloval*. Setkáme se s prostředky vyjadřující neurčitost, např. *tak nějak*, či nedokončenost, např. *a tak dále, a tak dále*. Všimnout si můžeme modifikace slov - vnitřní, např. *Jakžee?*, i vnější, např. *všecko-všecičko*, případně posunu slovesných kategorií, např. *Tak, kampak pospícháme?*

Větná stavba je jednoduchá, objevují se často osamostatnělé větné členy, vsuvky a elipsy (výpustky). Hranice vět je obtížně sledovatelná, mluvíme o tzv. syntakticky nečleněném proudu. Spojky jsou užívány poskrovnu, především se jedná o spojky - *a, nebo*, nebo takzvané polysémantické spojovací prostředky, například tzv. „absolutní co“ - *paní, co přišla*. Časté jsou i vady typu kontaminace vazeb nebo anakolut, např. *Já, ač mám spánek bezesný, mě včera sen se zdál*.

Útvary jsou někdy rozvláčné, jindy zkratkovité či hovořící jen v náznacích, občas dokončené pouze řečí těla (gesty, mimikou). Jednotlivé útvary dělíme na mluvené (rozhovor, historka) a psané (dopis, e-mail). Tyto útvary můžeme dále členit podle typu kontaktu na přímé a zprostředkované (přes telefon, internet) a podle subjektů na monologické (vzkaz, pohlednice) a dialogické (psaníčka, chatování na internetu).

Prostě sdělovacího stylu si můžeme všimnout i u různých blogů, které fungují jako elektronický deníček autora nebo u klasických ručně psaných deníků či korespondence, mající v některých případech blízko k uměleckému stylu, od kterého se však liší svým soukromým charakterem a tím, že před estetickou funkcí upřednostňují funkci sdělovací. Někdy však tyto útvary pronikají na veřejnost druhotně, především

korespondence či deníky různých literátů. Nutno také dodat, že prostředků stylu prostěsdělovacího využívá umělecký styl často i v rámci tvůrčího postupu.

Specifické znaky mají příspěvky k různým diskuzím pod články na internetu. Jsou hodnotící povahy, snaží se mnohdy působit jako útvary odborného nebo publicistického stylu, pouští se do polemik s autorem článku či ostatními příspěvateli, šíří rádoby vědecké poznatky, ale jejich stylovou příslušnost prozrazuje útržkovitost, nespisovnost a expresivita (vulgarismy, dysfemismy).

Ke stylu řečnickému má prostěsdělovací styl blízko v oblasti příležitostných projevů (oslavy, gratulace), někteří zdatní vypravěči osvědčené prostředky řečnického stylu užívají i v běžné komunikaci. Pro stylové rozlišení zde hraje opět roli, zda je projev určen pro širokou veřejnost či nikoliv. Podobná distinkce veřejnost x neveřejnost se užívá i pro útvary, překrývajícími se s útvary administrativního stylu (inzeráty, pozvánky).

3.3.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují v nepřeborném množství. Setkáme se s frazémy tvořícími tradiční jádro frazeologie, např. *chudý jak kostelní myš*, hojně se vyskytují i frazémy obsahující monokolokabilními jednotky, např. *nevědět ani zbla, jít k duhu*.

Velké pole působnosti mají i aktualizované frazeologické jednotky, zvláště populární je syntaktická aktualizace (useknutí frazeologismu), kdy se frazém buď nedopoví, nebo dopoví, ale jinak než se očekává, např. X: „*Všude dobře...*“, Y: „*V hospodě nejlip*“. Tato metoda se používá i v slovních přestřelkách, např. X: „*Kdo se směje naposledy...*“ Y: „*Ten má nejdelší vedení!*“ Často se setkáme s frazeologickou kontaminací (zkřížení dvou frazeologismů), např. X: „*Tak jak?*“ Y: „*Přišel jsem, viděl jsem a vzal roha...*“, vzniklé na základě zkřížení sentence – *Přišel jsem, viděl jsem, zvítězil jsme (Veni, vidi, vici.)* a kolokačního frazému – *vzít roha*.

V tomto stylu vzniká nový frazém často situačním uplatněním rýmu, např. X: „*Takže jindy?*“ Y: „*Jo, na svatýho Dyndy*.“ (respektive nikdy).

Frazeologické jednotky jsou mnohdy doprovázeny tzv. apelovými slovy, např. *Víte, co se říká, jak k jídlu, tak dílu*., oslovením, např. *Drahouškové, bez práce nejsou koláče*., kontaktovými prostředky, např. *Zadarmo ani kuře nehrabe, že jo?*, nebo parazitními slovy, např. *Prakticky nemám ani na chleba*. Frazeologismus bývá doplněn

zájmenným podmětem, např. *To by tak hrálo.*, a ukazovacími zájmeny, např. *Zůstat stát jako ten solný sloup.*

Ojedinelou záležitostí je nahrazení frazému či některých jeho komponentů zástupnými symboly. V mluvených projevech jsou jimi gesta, např. X: „*Tak jak?*“ Y: *zamává rukama* („*Volný jako pták.*“), a v psané podobě značky (tzv. Smajlíci), např. X: „*Ztratil jsem peněženku.*“ Y: 😞 (*To je pech.*); X: „*Vyhrál jsem sto tisíc.*“ Y: 😊 (*Jsi dítě štěstěny.*)

Specifickým typem frazeologických jednotek jsou také dialogické intersubjektové frazémy - pozdravy, např. X: „*Dobrou noc.*“ Y: „*Ať tě blechy štípou celou noc.*“, nebo vtipné repliky, např. X: „*Já mám hlad.*“ Y: „*Tak si břicho hlad.*“ V porovnání s ostatními styly se zde více užívá lexikálních frazémů, např. *To tak. Utřinos!*

K oblíbeným typům frazémů patří přirovnání - neutrální, např. *šťastný jako blecha*, i expresivní, nesoucí záporný citový příznak, např. *nadurděnej jako krocan před náletem*, nebo kladný citový příznak, např. *vrní jako koťátko*. Hojně užívané jsou i úsloví jmenná, např. *stínový ředitel*, či slovesně-jmenná, např. *být u kormidla*, podobně jako kletby, např. *Hrom a blesky, čert aby to vzal!*, či přísahy, např. *jako že tu stojím*.

Hojně se setkáme i s krátkými, dobře zapamatovatelnými, příslovími, např. *Liná huba, holý neštěstí.*, a situačními průpovídkami, ke kterým patří mimo jiné kontaktní průpovídka, např. *Víme svoje, vid' brouku*, nabádavá průpovídka, např. *ale pššššš*, průpovídka uvozující další sdělení (ohláška), např. *Mám jednu dobrou a jednu špatnou zprávu.*, průpovídka ujišťující, např. *Si piš*, nebo pověřčivá, např. *A hned to musím zaklepat!*

Často užívané jsou rutinní formule.¹² V neosobních vztazích jsou ustálené a plně automatizované, např. *Dobrý den*, v osobních převládá příznakovost, např. *Tě péro!*, inovace např. *Vše nejhorší..., ať se ti vyhne.*, nebo inspirace, např. *Uděláme dětem, pá, pá.* (Teletubies). K nejvynalézavějším v aktualizacích souvisejících se zdravíci a jinými kontaktními frázemi patří mládež, patrné je to například z internetové Nástěnky (Příloha č. 7), setkáme se zde s pozdravy založenými na rýmu, např. *Ahoj lidičky z naší školičky*, zvýrazněném citovém příznaku, např. *Pac a pusu* 🤪 *na čumáček*, nespisovnosti, např. *Zdarec všící!*, zkratkovitosti, např. *Japa se*

¹² V souvislosti s touto oblastí se někdy mluví o stylovém typu konverzačním. Jak však upozorňuje Chloupek, na rozdíl od angličtiny či francouzštiny, kde má styl společenské konverzace velkou tradici, zde zatím skutečné komunikační modely vytvořeny nebyly. (Chloupek, 1997)

všicí máte???, vnitřní modifikaci slov, např. *Zatím papapa*, nebo internacionalizaci, např. *tak se mejte!!cus*.

Speciální repertoár frazémů mají děti. U nejmenších jsou to především frazeologizmy z her – magické formule, např. *simsala bim*, přísahy, např. *Na psí uši, na kočičí svědomí*, rozpočítávadla, např. *en-ten-tý-ky-dva-špa-lí-ky-čert-vy-le-těl-zelek-tri-ky*, bez-klo-bou-ku-bos-na-tlou-kl-si-nos!, herní průpovídky monologické, např. *Cukr-káva-limo-náda-čaj-rum-bum!*, či dialogické, např. *X: Přihořívá? Y: Samá voda. X: Přihořívá? Y: Hoří*. Své místo zde mají i situační průpovídky, v případě pádu se například děti ptáme - *Chytil si zajíce?*, zatímco při hledání se s nimi doplňujeme - *X: Marco? Y: Polo*.¹³

Své typické frazeologismy má i mládež. Inspiraci čerpá často z televize, např. *leto se blizi, rychle a zbesile* :-D. Charakteristickou záležitostí představuje omílání momentálně módního slova (či sousloví), které se v různých obměnách aplikuje na cokoliv, např. *Je mi to šumák. To vyšumákuje. Nechej to vyšumět. Ono to nějak samo vyšumí. Koukej vodsad' vodšumět!*

Dokladem podoby frazémů v jazyce mládeže jsou různé chaty a diskuze, např. v diskuzi na téma – *Zamilování? Existuje láska?*, si můžeme všimnout ojedinělých automatizovaných frází, např. *čekám na tu pravou*, zatímco většinu tvoří různé příznakové aktualizované či parafrázované frazeologismy. Setkáme se tu s vnější modifikací komponentů za účelem zesílení významu sdělení, např. *ta se mi vyhýbá velkým obloukem*, nechybí ani expresivní frazémy, např. *Já jsem zamilovanéj permanentně ale stojí to za hovno*, nebo trefné parafráze reklamních sloganů, např. *Láska je chemie a chemii odzvonilo, jak říká pan námořník Lipánek...takže zamilovanéj nejsem*.

Mnoho frazémů má podobu „bez hacku a bez carek“ převzatou z doby, kdy se ještě nedala psát na mobilním telefonu příslušná znaménka, např. *az po usi, az po usi!!!! neli vice*. S komunikací vedenou prostřednictvím krátkých textových zpráv přes mobilní telefon souvisí populární jazyková hra s frazémy, kdy je na základě podobnosti přiřazována k výroky známá osobnost jako autor. *Jsem v obraze. (Mona Lisa). Jsem z toho na větvi. (Tarzan)*.

¹³ Marco Polo byl známý objevitel. Hledaný se najde podle toho, odkud se ozve doplnění objevitelova jména.

Autentickým dokladem jazykové kreativity jsou perličky ze školních lavic „*A v tý minulý třídě věděli houby - vyloženě nakládáný ryzce.*“ (Mistryně hudby Kuželka patrně absolvovala supla v bižuli.). Hojně je užití slangu, např. *Kouká jako kule na vízu.* Internetové deníčky (Příloha č. 8) zase dávají možnost nahlédnout na projev jednoho autora na širší ploše, na uvedeném příkladu si můžeme všimnout nespisovnosti, citového příznaku, vyznačovaného prostřednictvím „smajlíků“ a svébytného pojetí zkratek, např. *MNo nic už nwm co psat :D.*

Vedle povahy vztahů a věku komunikujících je typ frazeologických jednotek určován dalšími faktory - osobnostními (povaha, vzdělání, profese) či biologickými (pohlaví). U lidí s vyšším vzděláním se často můžeme setkat s okřídlenými slovy v původním znění, např. *Carpe diem!*, frazémy z řecké mytologie, např. *Sisyfovská práce*, či historie, např. *Dopadli, jak Napoleon u Waterloo.* V tomto případě je však k porozumění nutná určitá znalost. Řekneme-li *Sapere aude.* (Odváž se vědět.), méně vzdělaný mluvčí se zřejmě neodváží, dokud mu zmíněný frazém někdo nepřeloží. Lidé s nižším vzděláním naopak sahají po expresivnějších frazémeh lidového typu, např. *Má řeči jako koza bobků. Kouká jak nadloubanej brambor.*

Další specifičností tohoto stylu je, že se podílí soustavným užíváním určitých obrátů na jejich ustálení, význam původně nefrazeologických jednotek, užívaných jen v určitém kontextu, posouvá, obrat postupně získává statut situační průpovídky. Může se jednat o jednotky vlastní stylové roviny, např. *Pes mi sežral úkol.* Jedná se původně o doslovné tvrzení, dnes užívané v souvislosti s tím, když se někdo vylouvá, že nebylo něco v jeho moci splnit, obvykle s jízlivým podtextem.

Uplatňují se i obraty spadající do jiných funkčních stylů, například z administrativního stylu pochází fráze - *Zabavuje se ve prospěch státu.*, užívaná v rámci úředního výkonu, v běžné komunikaci však jako situační průpovídka, například když si někdo něco bere nebo půjčuje. Z odborného stylu pochází obrat - *Co tím chtěl básník říci?*, užívaný původně jako součást učebnic, vybízející studenty k interpretaci předložených básní, v prostěsdělovacím stylu bývá však kontaktovou frází, vybízející ke konkrétnější formulaci sdělovaného. Z řečnického stylu pochází dnes často deklamovaný obrat - *Myslíme to upřímně.*, původně sloužící pouze jako bezpříznakové tvrzení, v prostěsdělovacím stylu však představuje příznakovou, ironicky zabarvenou jednotku, sloužící pro vyjádření nedůvěry či výsměchu (s tímto pojetím uvedeného spojení se setkáme taktéž v publicistickém stylu). Z uměleckého stylu jsou hojně přejímány různé obraty z filmů, např. *Zazvonil zvonec a pohádka je konec*, obrat, který

původně označoval jen konec v příslušném uměleckém útvaru, se adaptoval jako průpovídka oznamující ukončení nějaké činnosti. Nejvíce bývá užíván v souvislosti s dětmi, např. *Tak děti, zazvonil zvonec a pohádky je konec. Jde se spát.* Časté jsou také narážky na různá literární díla, např. *Písemky z češtiny byly takovým utrpením, o kterém se mladému Wertherovi ani nesnilo* (jedná se o aluzi na dílo *Utrpení mladého Werthera* od Johanna von Wolfganga).

Především u mladší a střední generace je patrný vliv internacionalizace. Časté je užití jednoho komponentu českého a druhého anglického, např. *Vo co gou? (O co jde?)*, případně celého frazému v cizím jazyce, např. *Don't worry, be happy.* (Nebud' smutný, bud' veselý.). S rozšířením cizojazyčných sentencí roste možnost i jejich parafrázování, např. *Status quo* (stav daného okamžiku) - *Status quo. Latinský výraz pro „ten bordel kolem nás“.*

Setkáme se i s univerbizací, např. *infarktovka* (místo infarktová situace), *podpásovka* (místo rána pod pás). Typická je zkratkovitost, např. *Njn* (místo *no jo no*), a různé formy oslovení, např. *Lidé zlatí.*

V rámci faktuální třídy se setkáme s tvrzením, např. *To je hodin, jak na kostele.*, vyjádřením určitého stupně jistoty, např. *Stopro je to tak!*, pravděpodobnosti, např. *Až psi budou mňoukat a kočky štěkat!*, nebo podmíněnosti, např. *Pokud nebudou padat trakaře...* Četné jsou v běžné komunikaci i frazémy voluntativní třídy - příkazy, např. *Budete tiše jako pěny!*, vyjádření souhlasu či nesouhlasu, např. *Se ví. Tos uhod!!!*, varování, např. *Hlavně neusni na vavřínech.*, povzbuzení, např. *Nikdy nic není tak horké, jak se uvaří.*, i rada, např. *Důvěřuj, ale prověřuj.* Expresivní třída frazémů je frekventovaná především v oblasti konverzace, zahrnuje gratulaci, např. *Všechno nej, nej, nej...*, poděkování, např. *Máš to u mě.*, obvinění, např. *Nevěřím mu ani nos mezi očima.*, či projevy uznáním, např. *Kdo umí, umí.* Emocionální třída sdružuje frazémy, vyjadřující překvapení, např. *Štípni mě, jestli se mi to nezdá!*, roztrpčení, např. *A já jsem vosk?*, úlevu, např. *Díky bohu, za ty dary!*, nebo třeba bezradnost, např. *To jsem z toho jelen.* Z hlediska jednotlivých komunikačních funkcí bychom se mohli setkat nejčastěji s tematickým typem frazeologismů, např. *Pracuje od nevidim do nevidim.*, s vokativním typem, např. *Vlez mi na záda!*, a kontaktovým typem, např. *Tak si pěkně pošmákněte.*

V tomto stylu převládají příznakové frazeologické jednotky, obvykle se jedná o hovorové frazémy, např. *brnkat někomu na nervy.* K nejpříznakovějším typům frazémů patří ty, se kterými se setkáme na různých diskuzích pod články na internetu (Příloha č. 9), kde převažuje nespisovnost, např. *My tady čekáme, že nám budou padat pečené*

holuby do huby. Z hlediska dobového zabarvení vítězí různé novodobé konverzační frazémy, např. *Lidi neberte ty drogy...* (ve smyslu *mluvíte z cesty*). Citové zabarvení je vyjadřováno formou „smajlíků“ připojených k frazému, např. *Ještě pečený holuby do huby nebo aby padali trakaře :D*. Setkáme se i s různými aktualizacemi, např. *tady by ryby padat nemuseli ale mohli by občas padat ceny, zatím nám tady padají trakáře a nikdo s nimi nechce pracovat...*

Celkově je v tomto stylu frekvence frazémů s kladným a záporným citovým zabarvením přibližně stejná. Frazémy s kladným nábojem se užívají nejčastěji v rodině, především při rozhovoru dospělých s malými dětmi např. *Tak papu, za tatínka, za Pavlíčka...* S eufemismy se setkáme v neosobních stycích např. *Má malou špičku*. (místo *opil se*). Negativně zabarvené frazémy patří do mluvy různých part např. *vychcanej jak mraky*, podobně jako dysfemismy např. *Vožralej jak sviň!* (místo *opil se*), v neosobní komunikaci bychom tento typ frazémů hledali jen těžko. Časté jsou i frazémy s užitím nadsázky, např. *Všechno je na levačku.*, nebo sarkastickým podtextem, např. *A hodinky s vodotryskem bys nechtěl?!*, ten je rovněž dosahován v slovních přestřelkách využitím elipsy a překvapivého nahrazení komponentu ustáleného frazému v nesouhlasu, např. X: *„Chytáš lelky?“* Y: *„Ne, špačky.“*

Nalezneme zde i mnoho humorných frazémů, mimo jiné průpovídky založené na skryté pointě, např. *Nikdy neříkej, že něco nejde, protože se najde blbec, který neví, že to nejde a UDĚLÁ TO !!!*, nebo wellerismy, např. *Neříkej hop, dokud nepřeskočíš a přeskočíš-li, nejdřív se podívej, kam si skočil*. Některé aktualizací postupy jsou využívány jako nástroj tzv. lokálního humoru, např. *Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu... Dokud vám to hospodské nezatrhne.*, nebo přímo humoru „pivního“, např. *PIVNÍ raní ptáče bez lahváče, wubec nikam nedoskáče!*

Osobité jsou humorné frazémy stranicí jednomu pohlaví – mužům, např. *Kam čert nemůže, nastrčí bábu.*, či ženám, např. *Proč jsme ještě nevystřelily muže na měsíc? Protože by se na něj nedalo koukat*. V současnosti se zábavné frazémy stávají i prodejním artiklem, např. Murphyho zákony na pohlednicích např. *Murphyho zákon o nocování v přírodě: „Zvířata jednají pudově, což znamená, že po vás pudou ...“*, různá desatera na pracovních stolech, např. Desatero správného pracanta - 1. *Práce nemá nohy, neuteče.* 2. *Maminka a šéf mají vždycky pravdu...* 3. *Do práce jsem jako lev, zařvu a padnu.*

Můžeme tedy říci, že u frazeologických jednotek v prostěsdělovacím stylu převažuje funkce sdělná, např. *To je hodín jak na kostele*, zahrnující zároveň stanovisko hodnotící či názorové, výrazná je i funkce kontaktní a intenzifikační.

3.4. Řečnický styl a užití frazému

3.4.1. Řečnický styl¹⁴

Řečnický styl je zaměřen na velkolepé proslovy. Autor musí být zdatným a obratným řečníkem, neboť adresátem bývá široká veřejnost. Tradice tohoto stylu sahá až do starověkého Řecka a Říma¹⁵, kterým vévodily slovné proslovy ve velkolepých amfiteátrech, stavící na promyšlené stylizaci a umění přednesu. Svou sugestivností tento styl ovlivňoval a ovlivňuje široké davy posluchačů.

Hlavními atributy tohoto stylu jsou expresivnost, zevšeobecnování faktů a rozvláčnost. Projev je důkladně připravený, snaží se však působit zdáním spontánnosti a emotivností. Důraz se klade na dramatickost, srozumitelnost, ale i jistou zastřenost a originalitu sdělení. Důležitým požadavkem je především přesvědčivost. Hraje zde roli i názornost a naléhavost sdělovaných informací, tak aby působily zároveň na rozum i cit.

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se převážně spisovností, ale často sahá i do jiné příznakové vrstvy slovní zásoby, tzv. mluví jazykem svých posluchačů. Setkáme se tu se vzletnými obraty a plamennými frázemi. Četné jsou různé figury a tropy, řečnické otázky, např. *Ale co dál?*, apostrofy (oslovení neživého předmětu), např. *Nestálá múzo!*. Větná stavba je komplikovaná, ale přehledná, často se užívá několikanásobných větných členů zdůraznění sdělovaného a paralelismu, např. *sebelepší přesvědčení a sebelepší snaha*.

Útvary tohoto stylu jsou provázené obvykle i neverbálními prostředky (mimikou, gestikulací) a bývají patřičně gradovány. Jednotlivé útvary dělíme na politické řeči (proslovy na sjezdech, demonstracích), soudní řeči (závěrečná řeč), duchovní řeči (kázání), příležitostné řeči (slavnostní projevy – přípitky, gratulace).

¹⁴ Některé stylistiky upřednostňují pojem Rétorický styl, např. *Stylistika současné češtiny* (1997)

¹⁵ Zakladatelem rétoriky (řečnického umění), zdůrazňujícím potřebu pěstování stylu, byl řecký filosof Aristoteles 284 př. n. l.

Jako další útvar zde bývají někdy uváděny i naučné řeči (přednášky, průvodcovský výklad), ale pro jejich odlišný (neagitační a naučný) charakter převládá jejich řazení k odbornému stylu.

3.4.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují velmi často, od plně idiomatických po neidiomatické, od pevných frazeologických jednotek po parafráze. Ozvláštňují projev a sugestivně navozují určité pocity. Do této kategorie patří působivá přirovnání např. *Boj Davida s Goliášem, rvát se jako lev*, ale pro ozvláštňení je možné užití i frazémů netradičnějších, například rozpočítadel – *At' je to ten nebo ten, praštíme ho koštětem*. Potřebné emotivnosti projevu je dosahováno i pomocí liturgických či magických formulí, např. *Pánbůh chraň! Abrakadabra!*, teatrálních přísah či kleteb, např. *At' se propadnu! Hrome!*, ukazujících řečníkův prožitek tématu.

Zvýšení napětí a přitažlivosti projevů se dosahuje i užitím různých opakovacích a řečnických figur. Dané frazémy jsou buď na těchto figurách postaveny, rozšířený je především polyptoton, např. *Konec konců* a antiteze, např. *hlava nehlava.*, nebo získávají vlastnosti dané figury až v rámci textu (projevu), příkladem může být např. epizeuxis - *krásný nový, nový rok 2010*, aliterace, např. *je ale jen jedna stránka mince*, nebo apoziopcezi (neukončená věta, někdy představující pouze odmlku, aby řečník našel vhodná slova), např. *Všem lidem bez výjimky přeju hodně štěstí... A aby našly lásku.*

Tradiční figurou je řečnická otázka, např. *Skutečně v tomto případě platilo – sliby – chyby?* Jedná se o otázku, u které je buďto ponechán prostor pro nalezení odpovědi na základě vlastních úvah, nebo má již řečník připravenou i vlastní odpověď, tzv. řečnickou odpověď, která v tomto případě následuje těsně za řečnickou otázkou, např. *Na co se tedy mohou obyčejní lidé těšit po jarním Julínkově úklidu a oprášení jeho starých drakonických návrhů? Pro obyčejného občana je největší hrozbou setření prachu na zákoně o veřejném zdravotním pojištění.* Podle Krčmové je účelem řečnické otázky a odpovědi především dialogizace projevu - „styl řečnického projevu je ovlivněn i tím, že jde vlastně o dialog s mlčícím kolektivním partnerem, kterého je třeba aktivizovat.“ (Krčmová, 1997, str. 204).

Hojně se setkáme i s hyperbolou, např. *Celý stát má v kalhotách...*, nebo gradací, která často využívá tzv. rektifikaci (úmyslná oprava, za účelem uvedení silnějšího výrazu) např. *Je třeba mít se na pozoru, ne, je třeba přímo hlídat si záda.* I

v řečnickém stylu je patrný vliv internacionalizace, např. *hausnumero*, *substituční leader*.

Frazeologické jednotky jsou zde využívány i jako prostředek persvaze. Tuto roli nejčastěji plní přísloví, např. *Kdo lže, ten krade.*, nebo citáty, např. *Každému sluší nejlépe, co je mu nejvlastnější. (Cicero)*. Řečník staví na jejich všeobecné uznávanosti a vzhledem k širokému repertoáru lidových i umělých frazeologismů, poměrně snadno vždy najde tu, která vhodně podporuje jeho záměr či filozofii.

Podle Krčmové můžeme rozdělit persvazi na tři typy – na vlastní přesvědčování, propagaci a agitaci. (Krčmová, 1997). Vlastní přesvědčování spočívá v argumentaci, předpokládá se aktivní vnímatel, s tímto typem se setkáme na různých odborných seminářích nebo besedách. K nejužívanějším frazeologickým jednotkám vedle citátů a okřídlených slov, patří taktéž frazémy související s mytologií, např. *trojský kůň*, *sisyfovská práce*. Propagace spočívá v manipulaci, předpokládá se pasivní vnímatel, příkladem propagace je například volební kampaň, doprovázená hesly a slogany, např. *Stojíme při vás*. V případě špatně zvoleného hesla, je však možné dosáhnout přesně opačného účinku, třeba v případě často diskutovaného sloganu k našemu evropskému předsednictví - *Evropě to osladíme!*, který vzbudil rozpaky ironickým podtextem. Agitace staví na vhodné formulaci, předpokládá se obeznámený vnímatel, obvykle se jedná o různé vystoupení na stranických sjezdech, převažují stranická motta či hesla, doprovázené ujišťováním, že bude lépe, např. *Karta se brzy obrátí.*, nebo varováním před kroky opozice, např. *To je cesta do pekel*.

Frazeologické jednotky se volí především s ohledem na posluchače. Důležitá je především volba motivu komponentů frazému a příznaku. Pokud se jedná o jednotnou skupinu lidí (věřící v kostele, příznivci strany) je zacílení jednodušší, motivika příznačná a frazémy příznakové, např. *Novorozenec dříve než dostal jméno, už měl v plínce složenku od ministra Julínka*. U různorodé skupiny (voliči, neznámé publikum) jsou naopak voleny neutrální, ustálené frazeologické jednotky, např. *dokážeme táhnout za jeden provaz*.

Odpovídající persvazivní účinek mají i axiomy, např. *Nikdo nemá v ruce kouzelný proutek, jehož mávnutím by současné problémy zmizely.*, ale i další automatizované fráze, např. *Věřme skutečným činům, a jejich důsledkům, které jsme si všichni měli možnost ověřit na vlastní kůži*. Tyto fráze již podle Aristotela patřily do repertoáru dobrého řečníka, upozorňoval však, že nejsou argumenty v pravém smyslu slova, neboť jejich hlavní přesvědčivost spočívá spíše v jejich častém opakování. Podle

informací ve slovníku Wikipedie se o těchto frázích v latinské kultuře mluvilo jako o „loci communes“ (obecná místa), čímž bylo míněno, že tyto výroky nikoho nezarazí a všichni s nimi souhlasí. (Wikipedie, 2010)

Řečník je obvykle v opozici vůči určitému názoru či skupině lidí, tudíž se často za účelem znevážení protistrany uchyluje k frazémům s humorným nebo sarkastickým podtextem (případně frazém v takovém kontextu užívá), jako příklad můžeme uvést bývalého premiéra, který v souvislosti s poslaneckou sněmovnou, hovořil, že se chystá *vymést Augiášův chlév*. Některé problémy se bagatelizují, např. *jsou to žabomyši války, je to bouře ve sklenici vody*, jiné naopak hyperbolizují, např. *není kouře bez ohně, někdy stačí jiskra a shoří celý stoh*.

Početné jsou různé intertextové odkazy, hojně užívané jsou například citáty, citace nebo aluze. Oblíbené jsou odkazy ke známým písním. Tento typ do svého projevu začlenil například Václav Havel - *Jednou budu dál se zpívá ve známém americkém spirituálu a já si kladu otázku: Jak bude naše země vypadat za dalších 20 let? Budem dál? Věřím, že budeme*.

V politických projevech se často užívají frazeologické jednotky umělého původu, inspirované různými literárními díly. Populárním frazémem současné politické scény bylo například - *Čekání na Godota*, hojně jsou i frazeologismy související s mytologií, např. *Pandořina skříňka, Damoklův meč*. V soudních projevech se setkáme ponejvíce s cizojazyčnými sentencemi, např. *in media res*, jmennými frazeologismy, např. *tenký led, šikmá plocha, ve jménu ochrany společnosti*. V duchovních projevech stojí v popředí tzv. biblicismy, např. *Sodoma, Gomora, Noemova archa, den zúčtování*. Nejvariabilnější repertoár mají příležitostné projevy. Nejčastěji se zde setkáme s rutinními frázemi ustálenými, např. *Přeji Vám v roce 2009 vše dobré*, i aktualizovanými, např. *Proto přeju sobě, Vám i vám všem hodně zdraví, hodně přátel, v řeckách hodně ryb*. Některé mají nádech knižnosti, např. *proplout úskalími nadcházejícího roku s úspěchem*, jiné archaičnosti, např. *Chtěl jste popřát mír a klid lidem dobré vůle*.

Z pragmatického hlediska se zde setkáme s frazémy většiny tříd a typů. Proslovy mají většinou shodnou tematickou posloupnost. Napřed promlouvají do svědomí výchovnými frazémy, např. *Musíme pamatovat na zadní kolečka. Vezměme rozum do hrsti. Sáhněme si do svědomí*, pak varují, oblíbená je analogie o Smolíčkovi a Jezinkách nebo různé sousloví např. *Nenechme se zahnat do kouta. Nesmíme se nechat svést na scestí*, následuje gradace, např. *Jde do tuhého. Včera bylo pozdě. Soudný den se blíží.*

pak tišší beznaděj frazémy ustálenými, např. *Nejde to na povel. Není chyba upadnout, chyba je se nezvednout.*, i frazémy aktualizovanými, např. *Zjistíme-li, že jsme stavěli vzdušné zámky, nevadí, stačí, když k nim přidáme pevné základy.*, ke slovu se dostává patos, např. *Ve jménu Boha/ spravedlnosti/ nás všech*, a východiska, např. *Budeme-li všichni společně táhnout za jeden provaz... Všichni musíme přiložit ruku k dílu.*

Řeči politické řeší uspořádání ve společnosti a v současnosti jsou především arzenálem v boji mezi jednotlivými politickými stranami. Například předseda ČSSD se nechává ve svém projevu (Příloha č. 10) inspirovat ve svých přirovnáních různými odvětvími, ukazuje protivníky jako zemědělce, např. *útoky pravicových rádob reformátorů – mičurinců* (původně se jedná o pěstitele roubujícího stromy), zdravotníky, např. *Resuscitaci své slavné poplatkové reformy*, agenty cestovního ruchu, např. *chtějí ze zdravotnictví udělat business na způsob turistického ruchu s drahými barevnými katalogy*, uklízečky, např. *Pokud Julínkova prachovka spočine*, vojáky, např. *Proč věřit řadovému poslanci, kterému kryl záda*, ekonomy, např. *současný substituční leader*, umělce, např. *z tvůrčí dílny Nečasovy*, nebo vynálezce, např. *hlavní strůjce poplatků*. Originální aktualizací je využití přísloví jako něčího druhého křestního jména, např. *Petrem Slibychyby Nečasem*, které vzniklo na základě elipsy slovesa, užití asyndetonu (vynechání spojovacích výrazů) a následného spojení slov v jedno.

Řeči soudní se věnují oblasti práva, morálky a mravů např. *Je třeba měřit všem stejným metrem*. Největší prostor dostávají v tomto stylu frazémy v závěrečných řečech, četnost i forma jejich užití se obvykle odvíjí od typu řečníka, v tomto případě advokáta, popřípadě státního zástupce, např. *Není kouře bez ohně*. Často se setkáme především s useknutím frazeologismu, např. *Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu...* Po frazeologických jednotkách ale sahají pro lepší názornost i svědci, např. *To bych musel mít oči i vzadu*.

Řeči duchovní se věnují záležitostem víry a etiky např. *Chybovat je lidské, ale odpouštět božské. On na tebe kamen, ty na něj chlebem*. Setkáme se nejčastěji s kázáními, používajícími různé slovesně-jmenné hyperbolizující frazémy, např. *sahal až na dno svých sil*, převládá motiv cesty, např. v kázání sboru *Českobratrské církve evangelické*, kázání uvozuje - *Cesta boha silného*, a pak se v různých obměnách vine celým projevem, např. *Hledáte-li dokonalou cestu, pak je to cesta Boží*.

Řeči příležitostné jsou převážně jakýmsi průvodcem či úvodníkem různorodých akcí a mezníků, nejznámějším je v této oblasti pravděpodobně novoroční projev prezidenta (Příloha č. 11), využívající ustálených frazémů jako nástroje ztotožnění,

např. *Nepochybuji proto, že se nám společně podaří proplout úskalími nadcházejícího roku s úspěchem.* Příležitostný projev někdy přednáší více řečníků, například novoroční projev známých herců (Příloha č. 12), kdy možnost vzájemných replik vnáší do projevu větší invenci, např. *M: Je to všechno? H: A hlavně lásku. M: Ale to už jste říkal. H: Já vim, ale důležité věci je třeba opakovat.*

K řečem příležitostných bývají řazeny i různá moderátorská vystoupení na společenských akcích. Specifickým útvarem tohoto typu je v případě televizního přenosu, tzv. přímý přenos, kladoucí na řečníka (řečníky) vysoké nároky. K oblíbeným nástrojům oživení projevu slouží kontextové aktualizace, obvykle založené na verbalizačních frazémeh, např. *překročit něčí stín, posunout se dál.* Užívané jsou i různé intenzifikační frazeologismy, např. *házet perly sviním – Ono pověstné házet perly viním platí.*

Můžeme tedy říci, že u frazeologických jednotek v řečnickém stylu převažuje funkce získávací a intenzifikační. V politických, soudních a duchovních řečech je hlavním cílem získat na svou stranu veřejnost, u řečí příležitostných, spíše vzbuzení zájmu a naladění na stejnou notu.

3.5. Publicistický styl a užití frazému

3.5.1. Publicistický styl

Publicistický styl je zaměřen na sdělování informací s cílem ukazovat i ovlivňovat. Autor může být známý nebo skrytý pod pseudonymem či redakční zkratkou, adresátem bývá různorodá skupina čtenářů či posluchačů. Tento styl je neodmyslitelně spjat s hromadnými sdělovacími prostředky, jež informují o událostech, které hýbou světem, a zaujímají k nim (více či méně nápadně) stanoviska. V souvislosti s persvazivním charakterem stylu, se často mluví o masmédiích jako o tzv. sedmé velmoci.¹⁶

Hlavními atributy tohoto stylu jsou aktuálnost, informativnost a srozumitelnost formy sdělení. Projev je připravený, přesvědčivý a působivý. Důraz je kladen především na pravdivost sdělovaných informací a jejich ověřitelnost. Často se pracuje s více zdroji

¹⁶ Toto označení se přičítá Napoleonovi, který stávil moc tisku po bok tehdejších evropských mocností. Slovy Metternicha: „Noviny nahradily Napoleonovi třístet tisícovou armádu.“

(tiskové zprávy, pamětníci, vlastní průzkum), běžné bývá, v případě sporných kauz, ukázat problém z různých úhlů a očima více účastníků. Důležitým požadavkem je i nápaditost a jazyková úroveň. Sdělení musí zaujmout a nenudit, aby ho recipient přečetl (či vyposlechl) jedním dechem.

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se spisovností, ale i různými příznakovými jednotkami, hojně jsou užívané frazémy a různá obrazná pojmenování, např. *lesy žalují*, nebo tzv. módní slova, např. *kauza*, *politická scéna*. Setkáme se i s odborným názvoslovím, slovy cizího původu a číselnými údaji. Charakteristické je hromadění synonym. V rámci kondenzace sdělení narazíme na zkratky či nepůvodní předložky, např. *v rámci*, *za účelem*. Větná stavba je většinou jednoduchá a přehledná, vedlejší věty přívlastkové jsou často nahrazovány shodným přívlastkem, např. *tenisový bronz*, a výčty.

Útvary tohoto stylu mají předem dané schéma a obvykle i umístění v novinách (či jiném sdělovacím prostředku). Jednotlivé útvary dělíme na zpravodajské (zpráva, reportáž), analytické (úvodník, komentář) a beletristické (fejton, umělecká reportáž). Tyto útvary můžeme dále členit na psané (sloupek, causerie) a mluvené (zpravodajská relace, interview), řidčeji na dialogické (průzkum, diskuse) a monologické (soudnička, recenze).

Tento styl se shoduje se stylem řečnickým v ovlivňování veřejného mínění. Některé útvary mají svou povahou blízko i ke stylu odbornému (odborné články, recenze) či uměleckému (fejton, umělecká reportáž). Navíc je běžnou praxí, že v novinách (či jiných médiích), publikují i odborníci z různých oborů či literáti. Pro stylové rozlišení je určující opět funkce projevu a převaha prvků daného stylu.

3.5.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují coby jeden z hlavních stylově příznakových prostředků, často se o nich mluví jako o tzv. publicismech (sousloví vzniklá a využívaná v rámci tohoto stylu), např. *mít zelenou*, některá frekventovaná a příliš zautomatizovaná sousloví, bývají také označována jako klišé, např. *hodina pravdy*. Nejběžnější postup vzniku těchto frazémů popisuje například Minářová - „spojení typu neživost a živost, tj. spojení neživého činitele děje s činností příznačnou pro živé tvory, např. *čísla hovoří jasnou řečí*“ (Minářová, 1997, str. 183). Tento typ

frazeologických jednotek se vyskytuje především v každodenním tisku či u běžných zpráv, kde převládá prostá informativnost a snaha o stručnost.

Jinak dává tento styl přednost aktualizovaným, neutřelým výrazům, které překvapí a vzbudí pozornost, např. *Co Čech, to zloděj*. S těmito frazémy se nejčastěji setkáme ve fejetonech či uměleckých reportážích. Tradiční inovací je například změna jmenného sousloví na slovesné, např. *hraje si na schovávanou, hra na schovávanou*, dále změna slovosledu, např. *Ani kuře nehrabe zadarmo*. Setkáme se i s frazeologickou kontaminací, např. *Ostré lokty mu všude otevírají dveře* – vzniklé ze spojení I. *mít ostré lokty*, II. *mít všude dveře otevřené*.

Oblíbená je lexikální aktualizace, stavící na podobnosti zvukové, např. *úsilí přineslo kýžený plot* (místo plod), tvarové, např. *Místo jara opět přišel Nečas* (místo nečas), či významové např. *Kraus si namastil konto* (místo kapsu). Často se setkáme i s aktualizací kontextovou, např. *Není všechno zlato, co se třpytí*. (kauza s padělkou zlata).

Populární metodou je useknutím známého frazeologizmu, např. *Kolik řečí umíš...*, většinou v kombinaci s příznakovým doplněním, např. *Kdo nehraje... neskončí v base*. (místo nevyhraje), v uvedeném případě byla navíc užita i kontextová aktualizace (text pojednával o odsouzeném hazardním hráči). Právě vzájemné kombinace různých aktualizací jsou pro tento styl příznačné. Najdeme tu i různé parafráze, např. *Kdo hledá, najde aneb Pirátský originál na jevišti*.

S inovovanými frazémy se setkáme nejčastěji v názvech článků, kde je kladen důraz na nápaditost a schopnost upoutat pozornost, k čemuž jsou využívány spojení s bohatou sémantikou např. *Fotbal? Kdo nehraje, není herec* (v titulku reportáže o fotbalovém zápase divadelních souborů). Frazeologických spojení je zde ale v první řadě užíváno pro jejich kondenzační schopnost, ať už potřebujeme v nadpisu zachytit celý obsah zprávy (tzv. styl obrácené pyramidy), např. *premiér dostal od strany červenou kartu*, nebo chceme jen otevřít téma následujících řádků, např. *Kdo se bojí, nesmí do lesa*. U rozhovorů a reportáží najdeme často v titulku citát či motto osoby, o které se v článku píše, např. „*Poslouchám jako hodinky*,“ říká oblíbená herečka.

Polysémantičnosti frazémů využívají hojně i tzv. lokálky (krátké odlehčeně psané zprávy z blízkého okolí), např. *Titulek: Komu se nelení tomu se zelení. Písek/ Dva mladíci se v rámci známého úsloví, komu se nelení, tomu se zelení, věnovali v hojném množství pěstování marihuany, ale protože policisté též nelenili, nezbude jim, než se stejnou pilí pečovat o zeleň městského parku v rámci obecně prospěšných prací*.

Z jazykových tendencí je nejpatrnější vliv internacionalizace, užití některých frazémů je již automatizované, např. *hrát fair play* (místo hrát férově), častější jsou však různé individuální aktualizace využívající kombinaci cizích a českých výrazů, např. *Plnou ParouBack*(zpět), *Hasta la vista*, *koncesionářské poplatky!* Plně cizojazyčné jsou tradičně frazémy pocházející z latiny, např. *in flagranti* (*přistihnout při činu*), u frazeologismů z francouzštiny si můžeme všimnout jistého přizpůsobení daných jednotek, např. *a propos* – na základě původního *à propos* (mimochodem), nebo *a la - à la* (*na způsob*). Tyto cizojazyčné frazémy bývají podkladem i pro různé aktualizace a parafráze, např. *Latiníci říkají: Panem et circenses! (Chléb a hry) Dnes se hodí spíše zvolat: Okoralý chléb, vypečené hry!*

Některé frazémy fungují jako výrazy zobecňující sdělení, např. *Kde se vzal, tu se vzal...* Této problematice se věnuje například Chloupek (Chloupek, 1997), připomínající, že tyto prostředky volí autor, nezná-li podrobné informace nebo je z vědomého důvodu nesděljuje.

Specifickou součástí publicistických útvarů je užití přímé řeči - „texty profesionálních novinářů a hlasatelů jsou někdy doslova poskládané z přímé řeči a průvodních uvozovacích vět.“ (Minářová, 1997, str. 189). Tyto texty potom obsahují i frazémy mající rysy prostěsdělovacího stylu, nicméně bývají různě redakčně upraveny, popřípadě nahrazeny obsahově shodnými, ale méně expresivními, například místo – *Sere se mi celý den*, je v textu užito - *Dneska nemám svůj den*.

Z hlediska motivů se zřejmě nejčastěji setkáme s motivem ruky, např. *nemít v ruce informace, už je ruka v rukávě, ruka ruku myje, všichni mu jdou na ruku, mít svázané ruce, jde ruku v ruce s*. Z hlediska typů jsou nejoblíbenější jmenná úsloví – *veřejné tajemství, voličská základna, šedá eminence, ulička hanby, ticho před bouří*.

Každá oblast má svůj převažující repertoár frazémů, u sportovní publicistiky jsou to například slovesně-jmenná úsloví - *Projeli to na celé čáře, roznesli je na kopytech, promlouval hráčům do duše. Zuří mezi fotbalovými kluby válka?* (Příloha č. 13)

V textech se společenskou tematikou narazíme na frazémy související s pracovním a společenským životem, častá jsou přirovnání – *To, že budete strkat hlavu jako pštros do písku, vám kariéru nezachrání.*, slovesně-jmenné frazeologismy, např. *topit se v dluzích, oddělit zrna od plev*, a frazeologismy jmenné, např. *zlatý důl, baby boom*.

V reportážích se často setkáme s přirovnáním a slovesně-jmennými frazémy, snažícími se podat, co nejautentičtější obraz sdělovaného, případně vhodně navodit atmosféru, např. *nechat někoho na holičkách, držet někoho pod zámkem, umět v tom chodit, neznat bratra*.

Politicky angažované publicistice vévodí výrazné, emotivní frazémy typu, např. *Jiří Paroubek chce z institutu daní udělat zlatého oslíčka naší země*. Informace předkládané především formou komentářů obvykle pochází z dílny jednotlivých stran, volících sugestivní typ frazémů, s cílem zesměšnit (či upozornit) na nepatřičné chování opozice, modelovým příkladem jsou komentáře z názorového deníku ODS. Pravidlem u nich bývá titulek s využitím intenzifikačního frazému, např. *Ekonomický plán ČSSD vede do pekel*, hyperbolizující frazémy a neotřelá přirovnání, např. *Miliardy létaly vzduchem, jako by je pan Paroubek tisknul doma ve spíži*, nechybí ani parafráze opozičních výroků, např. *Šéf sociální demokracie přišel s prohlášením, že „platí, že svět chce slyšet dobré zprávy“ a tak „dobrymi“ zprávami jen hýřil*, setkáme se rovněž s s aluzemi na jiné texty, které jsou užity v ironickém kontextu, např. - *až se by se mohlo zdát, že se stal Mesiášem, který vyvede národ z bídy a utrpení*.

Svébytný repertoár frazémů má i causerie, útvar podávající sdělení povětšinou prostřednictvím humorné nadsázky (Příloha č. 14), často zde narazíme na frazeologická spojení s úsměvným podtextem, např. *klid'as pokojný jako lama*, či jízlivým, např. *z literárního boje je vždy nutno odcházet s gestem vítěze*. Autor ukazuje přehled i humor, např. *Pan X troubí na ústup a skrývá se za tvrzení...*, a především umění nalézat nové souvislosti, např. *bylo by těžko nalézt něco, co by expertní polemický zápasník uznal za nedovolený chvat, za unfair hru, za surovost, podfuk nebo nerytířsky trik*, případně dodává vhodně užitým frazémem svému sdělení patřičný důraz, např. *něco pohříchu není v pořádku*.

Vrcholem tvůrčí neotřelosti bývá fejeton¹⁷, nesený obvykle taktéž humornou ironií a inovátorstvím. S aktualizovanými frazémy se zde setkáme v první řadě v názvu, například u fejetonu - *Slon v drogerii (místo slon v porcelánu)*, pojednávajícím o údělu mužů nakupujících v drogerii., nechybí však ani frazeologismy ustálené, např. *Má opět pevnou půdu pod nohama*.

Podobně jako u stylu řečnického hraje v tomto stylu výraznou roli funkce persvazivní, patrná je především v politické publicistice či komentářích. V těchto

¹⁷ Fejton bývá považován za hraniční útvar na pomezí publicistického a uměleckého stylu.

textech je však persvazivní funkce „pouze doprovodným efektem primární funkce veřejně informativní“ (Krčmová, 1997, str. 202). Nicméně se i v tomto stylu můžeme setkat s různými řečnickými figurami, mimo jiné exklamací, např. *Zlatá slova!*, gradací, např. *už i slepý vidí, kdo je kdo.*, nebo antitezí, na které může být postaven ustálený frazém, např. *Káže vodu a pije víno.*, i frazém aktualizovaný, např. *Káže vodu a pije šampaňské*. Pro navození větší sugestivnosti sdělení jsou využívány i různé opakovací figury, např. polyptoton – *přítel přítele již nezná. Tak to mezi přáteli přátel chodí*.

Nejpříznakovější frazeologické jednotky nalezneme v okrajových útvarech stylu, jedná se především o bulvární články, které se snaží prostřednictvím neotřelých, intenzifikačních nebo nespisovných frazémů vzbudit pozornost a rozruch. Tato metoda je opět nejvíce patrná z titulku, např. *Martin Chodúr je jako ryba ve vodě.*, a protože tyto texty často staví i na frazeologickém řetězci, navazuje na použitý frazém z názvu parafráze v podtitulku - *Fish in the sea, you know how I feel, zpíval Martin Chodúr živě v přenosu ANNO 2009. Tu rybu byste mu uvěřili i s šupinami*. Aktualizace frazémů bývají invenční a šité na míru danému článku, například ustálený frazém - *To není můj šálek čaje.*, se proměňuje v půllitr rockerského piva - *Leona Šenková vs. Helena Vondráčková – propadák? Leona, pro kterou písnička určitě nebyla půllitr jejího rockerského piva...* Dále sem patří nespisovné a expresivní frazeologické jednotky, např. *Pracáky budou praskat ve švech!*, a hyperbolizující přirovnání, např. *měl nakoupíno, jakoby vytuneloval lihovar*. Podobně vyhrocená je i persvazivní funkce, proto často využívá řečnické otázky a odpovědi, např. *Směješ se Paroubkovi? Máš padáka!*

Z hlediska funkčního přístupu nalezneme v textech publicistického stylu nejčastěji tematickým typ frazeologismu. Frazém je zde výrokem a má informační funkci (Příloha, č. 15), např. *Návrh byl smeten ze stolu*, stanoviskem s funkcí hodnotící a apelativní, např. *Budeme si muset utáhnout opasky*, dále může být vazbou mezi částmi tématu, kdy působí jako prostředek ozvláštňení textu, např. *Bylo, nebylo*, nebo je nástrojem ztotožnění, mající funkci persvazivní, např. *Trefa do černého*.

Celkově můžeme říci, že oproti ostatním funkčním stylům převládá ironický podtext, daný vedle volby frazémů či jejich komponentů i způsobem jejich užití. Nejvíce patrná je tato tendence v různých karikaturách. K jedné z jejich technik patří spojování frazémů s fotografiemi známých politiků na základě podobnosti či v titulcích k obrázkům, kdy je vtip postaven obvykle na kontextová aktualizaci, např. *Titulek:*

Komu se nelení tomu se zelení. Obrázek: Zloději si odnášející z banky dolarové bankovky.

Začlenění frazému do textu je různorodé, vedle titulku a podtitulku, např. *Zdravotní reformy jsou v koši, kamiony tam směřují*, se s nimi setkáme často i v perexu¹⁸ (úvod článku, obsahující nejzajímavější informace z textu), např. *Praha/ - Pod stolem tak skončí i vlajková loď Topolánkova kabinetu, čtyři základní zdravotní zákony*

Můžeme tedy říci, že u frazeologických jednotek v publicistickém stylu převládá funkce informativní, doprovázená funkcí persvazivní a intenzifikační.

3.6. Umělecký styl a užití frazému

3.6.1. Umělecký styl

Umělecký styl je zaměřen na zprostředkování uměleckého zážitku. Autorem¹⁹ bývá obvykle spisovatel a adresátem všichni potencionální čtenáři. O tomto stylu se často mluví jako o stylu literární komunikace. Autor cítí potřebu tvořivě zpodobnit své myšlenky, představy a pocity a zprostředkovat je čtenářům prostřednictvím svého díla.

Hlavními atributy tohoto stylu jsou osobitost a různorodost formy sdělení. Projev má propracovanou formu a je určen veřejnosti. Důraz se klade na fantazii, invenci a vlastní tvůrčí potenciál autora. Důležitým požadavkem je i vybroušený jazykový styl. Jednotlivým jevům tohoto stylu se vedle stylistiky věnuje i poetika. Poetiku můžeme charakterizovat jako nauku, zabývající se tvarem literárního díla a zkoumající jednotlivé prostředky uměleckého vyjadřování. (Hrabák, 1977)

Co se jazykové stránky týče, vyznačuje se převážně spisovností, často se setkáme s knižními a poetickými výrazy. Pestrá je ale i paleta nespisovných prostředků či prostředků s citovým nebo dobovým příznakem. Slovní zásoba bývá nejbohatší ze všech stylů, stejně jako četnost užití různých figur a tropů (metafora, metonymie, personifikace). Větná stavba je komplikovaná a souvětí rozvitá s množstvím

¹⁸ Perex bývá někdy chybně užíván jako synonymum k podtitulku, na rozdíl od něj je však delší, méně úsečný a obvykle cituje část textu (Wikipedia, 2010)

¹⁹ V souvislosti s autorem často mluvíme o autorském stylu, na základě kterého můžeme odhadovat autorství anonymních děl či demaskovat autory skryté pod pseudonymem.

různorodých vedlejších vět, setkáme se ale i s vytyčováním větných členů, které zvyšují expresivitu sdělovaného.

Útvary tohoto stylu mají svou specifickou formu i kompozici. Jednotlivé útvary můžeme dělit podle příslušnosti k literárním druhům na lyrické (píseň, sonet), epické (pověst, román) a dramatické (komedie, tragédie). Dále podle formy na prózu (povídka, novela) a poesii (óda, epigram). Většina útvarů je psaných, i ty, které jsou vnímány sekundárně jako mluvené (divadelní hra, televizní inscenace), obvykle stojí na písemném scénáři. Ojedinělým mluveným útvarem jsou v tomto případě různé jevištní improvizace, například forbíny Voskovce a Wericha, nebo útvary lidové slovesnosti.

Tento styl je specifický v tom, že často využívá i prostředků ostatních stylů. Běžnost a originalita prostěsdělovacího stylu je slyšet v promluvě postav nebo v celém díle (je-li vyprávěno v ich-formě). Jevištní inscenace naopak využívají afektovanosti a působnosti řečnického stylu (zvláště tragédie). Můžeme říci, že uplatnění prostředků jiných stylů se odvíjí buď od typu díla, (prostředky odborného stylu v cestopisných románech), popřípadě je užití jiných stylových prostředků dáno zaměřením díla, například román z novinářského prostředí, bude pro větší autentičnost užívat i prostředků publicistického stylu.

3.6.2. Užití frazému

Frazeologické jednotky se v tomto stylu vyskytují hojně, především pro jejich estetickou působnost na recipienta. Pomáhají dotvořit výraz a dodat sdělení určitou plastičnost, vykreslit obraz tak, aby působil na všechny smysly.

Na rozdíl od ostatních stylů, které zachycují převážně stav soudobé frazeologie, nás výzkum frazémů v tomto stylu zavěje do časů dávno minulých. Optikou jednotlivých děl můžeme sledovat proměnu frazémů napříč érami. Patrný je i rozdíl dvou století, například v Divé Báře Boženy Němcové (Příloha č. 16) má pro nás dnes většina frazémů již zabarvení historické, např. *dala mu slovo, myslíc si: lepší za svým snopem, než za cizím mandelem*, nebo zabarvení archaické, např. *že je mu podobné jako vejce k vejci*.

Umělecký styl často bourá formální i lexikální stálost frazeologismů. Setkáme se zde s různými aktualizacemi a parafrázemi frazémů, příznačná je tato tendence především v poezii. V případě ustálených frazémů upoutá pozornost i pouhá změna rodu jednoho z komponentů, např. *Ale kdo hledá Nalézá* (místo - *Kdo hledá, najde.*),

u uvedeného příkladu si můžeme všimnout taktéž syntaktické figury zvané asyndeton (vynechání spojovacích výrazů). Málo nápadnou změnou je odstranění gramatické anomálosti, např. *nemají kousek citu* (místo - *Nemají kouska citu*).

K nevýrazné, avšak hojně užívané inovaci, patří změna slovesného frazeologismu na jmenný, např. *stát se hybatelem žlučí* (místo - *hýbat žlučí*), význam se v tomto případě mění pouze nepatrně. Proměnu výrazu o sto osmdesát stupňů umožňuje naopak u propozičního frazému vzájemné zaměnění dvou komponentů (podmětu s předmětem), např. *Pád předchází pýchu*. (místo - *Pýcha předchází pád*).

Výraznější aktualizací je aktualizace lexikální, stavící na zvukové podobě, např. *je lásky kvas* (místo - *Je lásky čas!*), tvarové, např. *ale Vlček býval na faře vždy beránkem a jen doma pravým Vlčkem.*, (místo – *vlček býval na faře vždy beránkem a jen doma pravým vlčkem*) či významové, např. *utíkala, jako kdyby za ní hořelo* (místo – *utíkala jako by jí za patama hořelo*). Hojně se setkáme i s aktualizací kontextovou, např. *Psi život je to přiznal pes psisku*.

Na jednotky působí vliv internacionalizace, např. *Ich marschiere, ergo sum*, a univerbizace, např. *dověličkovali* (místo už nejsou pilní jako včeličky).

Setkáme se i s useknutím frazeologismu, kdy je chybějící komponent nahrazen jiným, v případě cizojazyčného frazému může tato aktualizace vycházet ze dvou podob frazeologismu – v originálu a překladu, například *Cogito, ergo sum. Myslím, tedy jsem*. První podoba posloužila jako základ například pro *Ich marschiere, ergo sum*. (Mašíruji, tedy jsem.), druhá pro *Miluji, tedy jsem*.

Velmi četná je frazeologická kontaminace, doplněná pozměněním některého komponentu, např. *Polévka přihřátá na cizím výsluní* (místo *I. Přihřát si polívčičku II. Hřát se na cizím výsluní*). Neotřelé frazémy vznikají i spojením kontrastních frazémů, které posouvají význam jednoho z nich, např. *kerak balvan Sisyfův provalit zadními vrátky, Až Sisyfův balvan proletí do outru slavobránou zadních vrátek*. (*I. Sisyfovská práce – nemožnost úniku II. Zadní vrátka – možnost úniku*).

Hojné je využití polysémie, např. *A proroci hlásající neodvratnou zkázu to vždycky nějak uhrajou na zadní vrátka, kterými přednostně vpouštějí do archy ty, co za to nestojej*. Různé propletence frazémů mohou vytvářet celou řadu, tzv. frazeologickou sérii, např. *Probudí nás pštrosí hlava vizionáře zarytá do písku vzdušných zámek, které si děti staví na pláži*. Jindy jsou naopak parafráze jedním ze základních stavebních kamenů básně, například v případě Prikázání o hoři z nerozumu Zuzany Trojanové - *Z prvního nerozumu naložit džbán tak plný, až se ucho utrhne / Z druhého nerozumu*

netrpělivě přinášet růže a tak se státi mužem / Z třetího nerozumu bát se a přesto jít do lesa / Ze čtvrtého nerozumu ptáče ráno nikam nedoskáče po promilované noci.

Prostředkem zdůraznění jsou zvukové, opakovací figury, vedle tradiční anafory či epifory se často setkáme také s figurami, jakými jsou epizeuxis, např. *Ale to cvrlikají i vrabci, i vrabci*, epanadiploze, např. *žít jen tak jak se dá žít*, nebo aliterace, např. *Zašlé stránky památníků / nás náhle vůní uhodí.*

Frazémy jsou i součástí řečnických figur, ponejvíce se setkáme s řečnickou otázkou a odpovědí., např. *Na západě nad horami rudý pás/předpovídá lepší boží čas? Jen větší mráz.* Dalším typem je řečnického zvolání, např. *Vzhůru poserové!*, apoziopse, např. *A řek jsem, nejen chlebem - (...je člověk živ)*, antiteze, např. *chvění strun, když struna nechví se*, inverze, např. *a půjdu cestou svou...*, nebo gradace, např. *A jít po svejch, třeba do prdele, ale po svejch, panebože po svejch!*

Převládají plně idiomatické frazémy, založené na nápaditých metaforách, např. *jako Šípková Růženka čekající na probuzení.* Typické jsou bohatě rozvitě řetězce metafor „jeden obraz vyvolává sled obrazů dalších, které se již vážou na nové metaforické pojmenování“ (Krčmová, 1997, str. 238), např. *Láska je jako krásá loď/ která ztratila kapitána/ námořníkům se třesou ruce/ a bojí se co bude zrána./* (Příloha č.17)

Z hlediska příslušnosti frazeologismů k jednotlivým tropům patří k nejužívanějším dále synekdocha, např. *zpátky domů pod pantofel*, hyperbola, např. *kašlem na všechno*, nebo litotes, např. *Promarňuji je v křížových výpravách žabomyších válek.* Setkáme se s eufemismy, např. *ujímaly se na ní dary boží*, i dysfemismy, např. *nahodit ksicht jak na zatykač*, případně personifikací, např. *pohoří zdálky se obracející tváří v tvář.*

Oblíbené jsou různá přirovnání, mimo jiné s neutrálním příznakem, např. *Mrštná byla jak pstruh*, spisovné s nádechem knižním, např. *ale bílá vždy jak padlý sníh*, nespisovné, např. *jako nějakej spolek ,Ctitelů slunce“*, s kladným zabarvením, např. *vy máte hebounké vlásy jako len*, nebo se záporný zabarvením, např. *nos mu zčervenal jako řopanu, když vidí před sebou červeno.* Často využívá přirovnání i nadsázky, např. *Dokud nebyla kůže jako podešev, bolívaly mne nohy, ale teď ani oheň pod nohou necítím*, nebo ironického podtónu, např. *Oči byly masem zarostlé a měly tu dobrou vlastnost — zvlášť pro správce —, že se dívaly zároveň na dvě meze.* Celé řetězce nápaditých přirovnání používal například Bohumil Hrabal v Tanečních hodinách pro starší a pokročilé, např. *já že jsem byl citlivej jak Mozart a ctitel evropský renesance,*

koukal jsem se jak krokodýl, jedním vokem do farní zahrady na pana děkana, a druhým vokem na ty nožky...

V tomto stylu je možné nalézt zástupce všech druhů frazémů, všech jednotlivých tříd a typů. Setkáme se zde s kompletní škálou příznaků - od neutrálních, např. *Neznat bratra.*, po nespisovné, např. *A budem si lhát do očí.* Z hlediska dobového zabarvení se především v poezii setkáme s různými novotvary, některé se postupem doby ustálily, např. *čas kostižerný*, jiné jsou vnímány stále silně inovačně, např. *Uživoříváme dne.*, které vzniklo na základě zkřížení frazeologické a nefrazeologické jednotky I. *Užij dne.* (*Carpe diem!*) a II. *Živořit.*

Historické a archaické frazémy se vyskytují nejčastěji v dílech se starším datem vzniku, ve kterých daný příznak získaly až postupem času (díla Boženy Němcové), např. *měl jsem trochu hlavu pod víchem*, nebo můžeme tento typ frazeologismů najít v dílech, jejichž děj se v jiných staletích pouze odehrává, kdy je užitím historického či archaického frazému navozována atmosféra doby, příkladem je třeba Markéta Lazarová Vladislava Vančury, např. *Slyší šuměti bystřinu zkázy.*

Z hlediska expresivity převládá kladný citový příznak v tvorbě určené pro děti, např. *kdo to koulí kukadly?*, a záporný citový příznak v různých undergroundových textech, kam bývá řazen třeba Egona Bondy, např. *Měl bych to – do prdele – vnímat.*

Převládající příznak i typ frazémů je dán povahou díla. Pro lyriku je typická dějová útlumovost ve prospěch symboliky dojmů a pocitů. Objevují se zde často tzv. poetismy, vznikající v rámci uměleckého stylu a mající stálou stylovou hodnotu, např. *Uživoříváme dne.*

Pro epiku je typická dějovost a časoprostorová zakotvenost, převažuje knižnost, např. *byl nucen o ni svést litý boj.*, nářečové frazeologismy, např. *má figu borovou*, a frazémy argotické, např. *šlapat chodník*, se vyskytují naopak v přímé řeči jako nepřímá charakteristika postav. V pásmu vypravěče převažují neutrální kolokační frazémy, především slovesně-jmenné, např. *bruslit na tenkém ledu, něco visí ve vzduchu.* Charakteristický repertoár frazémů přináší i závěr díla, kde se prohrává, např. *zatroubit k ústupu, vypít kalich hořkosti až do dna*, vyhrává, např. *sbírá vavříny slávy, hřeje se na výsluní*, nebo předesílá další pokračování, např. *ještě neřekl poslední slovo, cosi jí říkalo, že to bylo jen krátké nadechnutí mezi dvěma bouřemi...*

U dramatických útvarů rozhoduje o povaze frazémů obvykle povaha díla. Tragédie je pověstná vysokým stylem, frazémy mívají morální podtext, často se setkáme i s patosem, např. *hořká pachut' zrady.* Zatímco v komediích převládají

frazémy s humorným či ironickým podtextem nebo je tohoto podtextu dosahováno jejich vhodným užitím, např. *K: Na hradě se tajně skrývá žena. S: Nemožno! Ani myš... ani myš ženského pohlaví.*

Absurdní drama je někdy na frázích přímo vystaveno, jako příklad můžeme uvést Zahradní slavnost Václava Havla, např. *Plzák – Co je dnes nové, bude zítra staré. Hugo – Uvolni se. Plzák – Hledáme nové cesty. Hugo – Udělej si pohodlí. Plzák – Otvíráme okna. Hugo – Třeba se i svlíkni. Plzák – Ledy pukají – taje- . Hugo – Zuj se. Plzák – Včera byla Zahajovačská služba na čele – zítra bude na chvostu. Hugo – A klidně se i vyspi – vždyť i Zahajovači jsou, sakra, tak nějak lidi! Jak říkají lidé u nás doma, na Podřipsku: chyt' zajíce, ať ho máš! Šach!* Fráze šach se zde prolíná celý dílem a obvykle uzavírá promluvu Huga, aniž by měla nějaký hlubší smysl.

Různorodá je i škála motivů. Ve starších dílech se setkáme nejčastěji s motivy odvislými od tradičních řemesel a venkova, např. *mlátit prázdnou slámu* a biblickou symbolikou, např. *My — nu, copak — my už, dá pánbůh, ten život nějak protlučem.* S rozvojem vědy a techniky se repertoár rozšířil o nové motivy, např. *mít někoho na drátě*, a příměry, např. *být jako zpomalený film*. Populární je motiv hry, a to jak v próze, např. *vidět někomu do karet, vytáhl eso z rukávu, hrát vysoko, hrát někomu do karet*, tak v poezii – *dávám svou sílu do banku uvidíme jaká to bude hra/ sázím na poraženého*. Některé frazémy využívají i jednotek jiné stylové roviny, např. *má dáti dal a co bokem* (administrativní styl), nebo *kámen, nůžky, papír stačí dát* (prostědělovací styl).

Všeobecně se zde setkáme s frazémy lidovými, např. *nedala si do kaše foukat*, i umělými, např. *ta koleska Žižku pamatuje*. Všimnout si můžeme frazémů domácích, např. *fara byla její Praha*, i cizích, např. *Kdo se nebojí bouřky, nebojí se pánaboha*. Právě v tomto stylu je nejpálčivější otázka překladu frazémů. Můžeme je ponechat v původním znění (většina latinských sentencí), úplně vynechat nebo nahradit nefrazeologickým spojením (u obtížně převoditelných frazémů do jiného jazyka), užít odpovídající český ekvivalent (význam frazému však může být mírně pozměněn), nebo doslovně přeložit, prostřednictvím metody kalkování, která představuje významnou možnost obohacení slovní zásoby o nové frazeologické spojení. Například finské přísloví - *Ei sorsan poikaa tarvitse uimaan opettaa.*, by bylo nemyslitelné ponechat v cizojazyčném znění, vypustit popřípadě nahradit ho, není třeba, protože existuje přibližný český ekvivalent - *Neuč rybu plavati a ptáka létati.*, nicméně pomocí doslovného překladu bychom získali následující přísloví - *Kachní mládě se nepotřebuje*

učit plavat., které potencionálně představuje možnost dalšího obohacení stávajícího repertoáru přísloví (Zmrzlíková, 2006).

Některé frazémy poté existují souběžně v několika variantách, např. *Nosit dříví do lesa - Nosit víno do vinohradu* (bulharské). *Vozit uhlí do Newcastlu* (anglické). *Nosit vodu do Rýna* (německé). *Nosit sovy do Athén* (řecké). Pokud překladatel nepřekládá doslova, musí být o to pečlivěji seznámen s obsahem díla, například kde se odehrává, jakou národnosti jsou postavy atd.

V některých dílech nejsou frazémy jen výrazovým prostředkem, ale i jedním z motivů, v Žertu Milana Kundery jsou fráze - *Optimismus je opium lidstva. Zdravý duch páchne blbostí. Ať žije Trockij!*, jakousi rozbuškou vedoucí k dalším posunům v ději. Mimo jiné ukazují, že frazémy mohou sloužit i jako prostředek „zaškatulkování“ - „*Myslíš si, že se dá vybudovat socialismus bez optimismu? Zeptal se jiný. Ne, řekl jsem. Tak ty tedy nejsi pro to, aby se u nás vybuďoval socialismus, řekl třetí. Jak to? Bránil jsem se. Protože optimismus je pro tebe opium lidstva, útočili. Jak to, opium lidstva? Bránil jsem se stále. Nevykrucuj se, napsals to. Marx nazval opiem lidstva náboženství, ale pro tebe je opiem náš optimismus! napsals to Markétě. Byl bych zvědav, co by na to řekli naši dělníci a úderníci, kteří překračují plány, kdyby se dozvěděli, že jejich optimismus je opium, navázal hned jiný. A třetí dodal: Pro trockistu je budovatelský optimismus vždycky jen opiem. A ty jsi trockista.*“

Začlenění frazeologismů do díla je různorodé a obvykle souvisí s funkcí, jakou v něm hrají. Liší se nejen podle literárních žánrů ale i útvar od útvaru. Nejčastěji jsou začleněny běžně v textu, jako prostředek evokační i praktický, neboť zvyšují jazykovou pestrost a brání opakování slov, např. *vlásky jako len, ano, Eliščiny vlasy podobaly se vedle Bářiných zlatu vedle kaleného ocele.*

Frazeologismy mohou být zdůrazněny vyčleněním do samostatného odstavce, např. *Kostky jsou vrženy.* Další metodou zvýraznění je jejich opakování, kdy se určitý frazém (v totožné či významové podobě) prolíná jako motiv celým dílem, např. *Šach..* Jindy užívá vypravěč frazémy s upozorněním, např. *Nanejvýš řekne sečtělá paní: Každý má něco., uvozovací větou, Peklo jsou ti druzí, říká Jean Paul Sartre... A já protože nejsme klasik, nesměle dodávám..., Víte, jak se říká: Kdo ty sliby lásky ruší, běda, běda jeho duši!* následované vysvětlením, např. *Odklepávat svůj intelekt jako popel drahého doutníku (ledabyly, jakoby s náhodným efektem),* nebo překladem, např. *Cogito ergo sum. Myslím, tedy jsem.* Některé frazémy jsou vkládány do úst (myšlenek) postavám

jako prostředek nepřímé charakteristiky, např. *Hozenou rukavici nemohu přece nezvednout. Jó, když ptáčka lapají, hezky mu zpívají.*

Své místo mají frazémy i v rámci členění textu, celky buďto uzavírají (ať už odstavce, kapitoly, celky), kdy mohou vyvolávat napětí či dodávat závěrečné teče patřičný punc, např. *do tečky a do písmene*, nebo naopak celky otevírají a uvádějí do děje, např. *Za devatero horami a za sedmero řekami*. Některé frazémy vystupují samostatně jako motta v podtitulu díla nebo mezi jednotlivými částmi díla, tuto metodu využívá Evžen Gogela v *Důtce ředitele školy* (Příloha č. 18), výroky prokládají na vhodných místech vlastní text a humorem a ironií dokreslují atmosféru situace, např. *Závidí-li vám někdo partnerku, podporujte jeho závistivost. Adaptace Lidové rčení: Sejde z očí, nesejde z mysli*. Frazémy tvoří i součást názvu jednotlivých děl, např. *Otec v restauraci aneb Žerty stranou otče!* (Egon Bondy), popřípadě jsou samostatným názvem, např. *Jak je důležité míti Filipa* (Oscar Wilde).

Můžeme tedy říci, že frazeologické jednotky v uměleckém stylu mají především funkci estetickou, popřípadě esteticky sdělnou.

4. Závěr

Frazém představuje zvláštní součást slovní zásoby a je významným stylistickým prostředkem. Četnost i možnosti jeho užití jsou určovány typem textu a příslušností tohoto textu k jednotlivým funkčním stylům.

V administrativním stylu se frazémy vyskytují poskrovnu s výjimkou obchodní a reklamní oblasti, kde naopak představují jeden z hlavních nástrojů komunikace.

V odborném stylu je jejich užití umírněné, nejhojnější jsou v populárně naučné oblasti, kde slouží k oživení projevu. Obvykle se jedná o frazeologismy neutrální, popřípadě s nádechem knižnosti.

V prostěsdělovacím stylu narazíme na množství frazeologických jednotek, užívaných jako běžný prostředek komunikace i jako doklad slovní kreativity. Jejich základním znakem je proměnlivost a příznakovost.

V řečnickém stylu jsou frazémy užívány často, jako argument i jako nástroj znevážení protistrany. Převládají expresivní frazeologismy se silným persvazivním účinkem.

V publicistickém stylu slouží frazeologické jednotky jako základní výrazový prostředek. Převládají aktualizované frazémy, které se pro svou působivost často vyskytují v názvech článků.

V uměleckém stylu představují frazeologismy významný nástroj poetizace. Setkáme se zde nejčastěji s aktualizacemi postavenými na svébytných metaforách a pestré škále příznaků.

Můžeme tedy říci, že možnosti uplatnění frazémů v daných textech se odvíjí od převládající funkce jednotlivých funkčních stylů. Ve stylu administrativní jsou prostředkem podporujícím informační funkci, ve stylu odborném napomáhají předání odborných poznatků, v prostěsdělovacím ulehčují běžnou komunikaci, v řečnickém dotváří působnost projevů, v publicistickém poutají pozornost ke sdělovaným informacím a v uměleckém se podílejí na estetičnosti projevu.

Použitá literatura

- BEČKA, J. V. (1992): *Česká stylistika*. Praha: Academia.
- BEČKA, J. V. (1982): *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Vydavatelství Novinář.
- ČECHOVÁ, M. a kol. (1997): *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV.
- ČERMÁK, F. a kol. (1983): *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Přirovnání. Praha: Academia.
- ČERMÁK, F. a kol. (1988): *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Výrazy neslovesné. Praha: Academia.
- ČERMÁK, F. a kol. (1994): *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Výrazy slovesné. Praha: Academia.
- ČERMÁK, F. (2001): Propoziční frazémy a idiomy v češtině. *Frazeografia słowiańska* [online]. Opole: Uniwersytet Opolski.
<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eDLE8WqqAIEJ:ucnk.ff.cuni.cz/doc/prop-if.rtf+propozi%C4%8Dn%C3%AD+fraz%C3%A9my+%C4%8Derm%C3%A1k&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>
- FILIPEC, J. – ČERMÁK, F. (1985): *Česká lexikologie*. Praha: Academia.
- HRABÁK, J. (1977): *Poetika*. Praha : Československý spisovatel.
- CHLOUPEK, J. a kol. (1991): *Stylistika češtiny*. Praha: SPN.
- KOMENSKÝ, J. A. (2010): Moudrost starých Čechů. *Česká čítanka* [online].
<<http://texty.citanka.cz/komensky/msc/>>.
- LÁDKOVÁ, L. (1997): Současná frazeologie. *Natura* [online]. Cit. 2010-03-03.
<<http://natura.baf.cz/natura/1995/3/9503-2.html>>.
- MARTINOVÁ, M. a kol. (1994): *Zásobník textů a otázek*. Praha: Trizonia.
- MLACEK, J. – ĎURČO, P. a kol. (1995): *Frazeologická terminológia* [online]. Bratislava: JÚLŠ SAV.
<http://www.juls.savba.sk/ediela/frazeologicka_terminologia/>
- PLACHETKA, Jiří. (1996): *Velký slovník citátů a přísloví*. Praha: AV ČR.
- ZMRZLÍKOVÁ, J. (2006): *Prísloví ve finštině a češtině* [online]. <http://is.muni.cz/th/109829/ff_b/>
- Internetová jazyková příručka* (2008) [online]. <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>.
- ABZ.cz: slovník cizích slov* (2005) [online]. <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>>.
- Malý frazeologický slovník* (2010) [online]. <<http://slovník.dovrecka.sk/frazeologicky-slovník/>>.
- Český národní korpus* (1994) [online]. <<http://ucnk.ff.cuni.cz/index.php>>.
- Wikipedie* (2010) [online]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana>
- Wikipedia* (2010) [online]. <<http://de.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Hauptseite>>
- Slovník české literatury po roce 1945 (2006)* [online]. <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>>.
- Antologie Vrh křídel – česká poezie (nejen) 20.století* (2010) [online]. <<http://www.petr-fabian.cz/antologie/index.html>>.

KUPNÍ SMLOUVA

Petr Podlesný
bytem Husitská 11, 41501 Teplice
nar. 10. 11. 1956
(dále jen „prodávající“)

a

Digital Dreams, s.r.o. se sídlem, Plzeňská 97, 150 00 Praha 5
IČ 25252525
jednající Martinem Zeleným, jednatelem
(dále jen „kupující“)

uzavřeli níže uvedeného dne, měsíce a roku v souladu s § 588 zákona č.
40/1964 Sb. Občanského zákoníku v platném znění tuto

kupní smlouvu

I.

Prodávající prodává kupujícímu digitální fotoaparát Canon EOS-1D Mark II, výrobní číslo CAEOS2298733 a použitou fototiskárnu značky Canon, typ CJ5000 výrobní číslo CAX256497551. Fotoaparát i tiskárna jsou plně funkční a její stav odpovídá běžnému opotřebení za dobu 1 roku užívání.

II.

Kupní cena byla stranami dohodnuta ve výši 34.900,- Kč. Kupující zaplatil tuto dohodnutou cenu prodávajícímu v hotovosti, před podpisem této smlouvy. Prodávající podpisem smlouvy přijetí kupní ceny potvrzuje.

III.

Tiskárnu, která je předmětem smlouvy si kupující prohlédl, seznámil se s jejím stavem a převzal ji před podpisem této smlouvy.

IV.

Tato smlouva byla sepsána ve dvou vyhotoveních.

Na důkaz svého souhlasu s celým obsahem smlouvy, smluvní strany připojují své podpisy.

V Teplicích 1.12. 2007

Prodávající

Kupující

<http://www.vzory.cz/vzory/podnikani-a-zivnosti/kupni-smlouva-nakupy-do-nakladu-a-danove-uspory-na-konci-roku/> Přemysl Líbal

Přivedeme k Vám nové zákazníky.

Kdo jsme?

Jsme mladá internetová společnost zabývající se online marketingem a tvorbou internetových informačních portálů. Naším cílem je spokojený zákazník, který díky internetu dosahuje vyšších zisků a samozřejmě také spokojený uživatel, který na našich stránkách našel to, co hledal.

Napíšeme pro Vás jedinečný obsah, který prodává. Zajistíme aktualizace a údržbu webu. Aktualizace a údržba obsahu.

Správa obsahu

Potřebujete přidávat do Vašeho eshopu nové produkty? Není problém, zajistíme. Mění se adresa Vaší firmy? Aktualizaci provedeme do několika hodin od oznámení. Pokud Vaše firma **hostuje** www stránky **u nás**, drobné změny na webu **provádíme zdarma**.

Tvorba kompletního obsahu

Máte nové stránky a potřebujete obsah? Vaše stávající stránky by potřebovaly aktualizovat? Vytvoříme pro Vás **kvalitní ucelené texty** podle Vašeho zadání (s našimi doporučeními). Při psaní textu se soustředíme na vysokou **informační hodnotou** a zároveň využíváme relevantní klíčová slova tak, aby byl text efektivní i z hlediska **SEO**. Zajímavý, kvalitní text může být návštěvníky odkazován na jiných webech a je tak zdrojem přirozeného narůstání počtu odkazů.

Obsah je král

Obsah je král - heslo se kterým přišla společnost Google. Pokud chcete opravdu úspěšný web, držte se ho. Bohatý textový obsah zvyšuje hodnocení webu ze strany vyhledávačů. Zároveň přináší nové návštěvníky, neboť rozšiřuje počet klíčových slov, na které je stránka k nalezení. Pokud chcete trvalé umístění na předních pozicích ve výsledcích vyhledávání, je zapotřebí pravidelně publikovat nový obsah. Jen takto se můžete stát autoritou ve svém oboru

Linkbuilding – budování zpětného kontaktu

Zpětné odkazy jsou hlavní způsob, jak dostat Váš web vysoko ve vyhledávání. Vyhledávače podle množství a kvality zpětných odkazů hodnotí konkrétní stránku a podle toho ji řadí ve výsledcích vyhledávání. Máme několik osvědčených způsobů, jak pro Vaši stránku získat kvalitní zpětné odkazy a dostat ji na první místa ve vyhledávání.

Tvorba jedinečného obsahu, který získává přirozené odkazy z ostatních webů. Nemusí se jednat pouze o textový obsah, ale také např. o užitečné aplikace, na které ostatní samovolně odkazují ze svých stránek. Konkrétní formy **linkbaitingu** se "šijí" na míru každému internetovému projektu. Vyžadují jistou míru kreativity a mohou se pro Vás stát přísně střeženým tajemstvím.

<http://www.najdouvas.cz/spravaobsahu.html>

Shopping Guru / Redaktor internetového portálu - ZOOT

- Dlouhodobá spolupráce 16 – 40 hod. týdně, flexibilní pracovní doba
- Vhodné pro studenty, lidi na *volné noze*, ženy na mateřské dovolené

Náplň práce:

Jsme portál, který se (mimo jiné) snaží nabídnout uživatelům nejzajímavější a nejvýhodnější nabídky zboží z kategorií, o které mají zájem. Na rozdíl od srovnávačů u nás vybírá zboží člověk, ne robot, a máme vlastní know-how.

Vaše práce spočívá ve vybírání zajímavých a dobře hodnocených výrobků, které zařadíte do naší databáze. Zboží vybíráte buď z konkrétních e-shopů, s nimiž spolupracujeme, nebo kdekoliv na internetu. Hledáte na internetu nejlepší nabídky. Kritéria jsou: cena, exkluzivita, novost na trhu, technické řešení, vtipný nápad apod. Podmínkou je dostupnost.

Vybrané zboží vložíte přes administrační rozhraní a napíšete k němu vlastní komentář, v čem / pro koho je dobré.

Požadujeme

- znalosti a zkušenost v některé z kategorií – viz níže
- výbornou orientaci v internetovém nakupování, schopnost rychle srovnat ceny, agregovat informace, najít a vybrat kvalitní fotografie
- pokročilou počítačovou gramotnost, s čímž souvisí schopnost pracovat rychle
- schopnost vyjádřit myšlenku psaným textem
- vlastní notebook je podmínkou

Kategorie, pro které hledáme redaktory

- Auto & Moto
- Elektronika
- Sport & Outdoor (kromě fotbalu, hokeje, tenisu, squashe)
- Cestování & Dovolená
- Bydlení, zahrada, dílna
- Obchodní řetězce
- Cukrovinky & nápoje
- podkategorie Domácí zvířata
- částečně kategorie Děti a hračky

Prosím uveďte v mailu, které kategorie by vás zajímaly - u širších kategorií jako Elektronika, Sport nebo Cestování se snažte být co nejkonkrétnější.

Nabízíme

- práci, která by vás mohla bavit a při které byste zúročili své znalosti – specializovali byste se na oblasti, které vás zajímají
- práci v příjemném prostoru s výbornou dopravní dostupností (v Rytířské ul. - blízko Václavského náměstí)
- časem i možnost pracovat z domova
- plat: pevnou hodinovou sazbu + bonusy za kladné hodnocení uživatelů
- možnost kariérního postupu – můžete se stát šéfem jedné ze 14 hlavních kategorií, práci v podkategoriích budou vykonávat vaši podřízení

Máte-li zájem, pište nebo volejte:

e-mail: daniela.brezinova@zoot.cz

tel.: 604 55 97 92

<http://www.jobs.cz/pd/154448846?ref=http%3A%2F%2Fwww.jobs.cz%2Fsearch%2F%3Flang%3Dcz%26srch%255Bfrom%255D%3Dtitle%26srch%255Bkeys%255D%3D1%26srch%255Blocal%255D%3D%26srch%255Bkey%255D%3Dredaktor%26srch%255Bminsal%255D%3D%26srch%255Bemp%255D%255B%255D%3D201300001%253B201300002%253B201300003%26srch%255Bagent%255D%255B%255D%3D202900001%26srch%255Bagent%255D%255B%255D%3D202900002%26submit%3DHL EDEJ>

Hledáme tři sta nových průvodčí

Taková a podobná oznámení čteme čas od času na vývěskách ve vozech městských pouličních drah a jsme přitom na rozpacích: má mít slovo *průvodčí* na konci *-ch*, nebo jen prosté *-í*, tedy *tři sta průvodčích*, nebo *průvodčí*? Nad touto otázkou se zamyslelo několik čtenářů a požádalo nás o jazykový výklad.

Podstatná jména rodu mužského zakončená na *-čí*, jako jsou *krejčí*, *příručí*, *výběřčí*, *průvodčí*, *dozorčí*, nebo na *-ní*, jako *účetní*, *pokladní* aj., mají dnes skloňování celkem ustálené. Skloňují se jako mužská přídavná jména měkká podle vzoru „jarní“; jen v 2. pádě množném jsou tvary dva: *bez krejčích* jako „bez jarních“ a druhý tvar *bez krejčí*, což je vlastně starší původní tvar tohoto typu podstatných jmen. Dnes cítíme, že tento tvar bez koncovky v 2. pádě množném u mužského rodu zastaral.

Jsou-li taková podstatná jména rodu ženského, tedy *ta výběřčí*, *ta průvodčí*, mají ve všech pádech jednotného čísla jediný tvar tak jako ženské přídavné jméno *jarní* nebo podstatné jméno *paní*. V množném čísle se skloňování těchto jmen rovněž shoduje se skloňováním přídavných jmen typu „jarní“, ovšem až na 2. pád, v němž je značné kolísání. U slova *paní* je dosud starý, dodnes dochovaný 2. pád. množ. čísla bez koncovky, vzpomeňme jen na předválečný „List paní a dívek“; podoba s *-ch* na konci, tedy např. *časopis našich paních*, je nespisovná, nářeční (častá zejména v Praze). Naopak zase u slov jako *výběřčí* nebo *účetní* bychom dnes v 2. pádě množném tvar bez *-ch* jen stěží utvořili,^[1] podoby s koncovým *-ch* jsou nám značně běžnější: aktivu žen se zúčastnilo *15 účetních*, přijmeme *5 výběřčích-inkasistek*. Tvary těchto jmen se tedy v 2. pádě množném odklánějí od osamocенého slova *paní* a vyrovnávají se i tu se skloňováním jmen přídavných. Je to konec konců v souhlase se slovtvornou stavbou těchto slov, která většinou pocítujeme jako zpodstatnělá jména přídavná. — U slova *krejčí*, kde se tento vztah k jménům přídavným neuplatňuje, vytvořilo se pro označování žen vůbec samostatné slovo, *krejčová*, a to má v 2. pádě množném přirozeně jen tvar *krejčových*.

Tento proces probíhající v tvarech 2. pádu množného čísla není však dosud ukončen. Z naší skupinky slov ženského rodu zakončených na *-í* jsou dosud některá pevněji spjata se vzorem „paní“. Tak např. slovo *průvodčí*. Jistě se málokdo pozastaví nad tím, vyiádríme-li se o zaměstnankyních pražských dopravních podniků, že „přísnost *pražských průvodčí* je všeobecně známa“. Tvar bez koncovky v 2. pádě množném se drží pevněji pravděpodobně také proto, že v tomto velmi často užívaném pojmenování slouží k potřebnému odlišení ženských funkcí od týchž funkcí vykonávaných muži.

V převážné většině mluvních situací, v nichž užíváme slov *průvodčí*, *výběřčí*, *účetní* (a také jiných, jako třeba *učitel*, *inženýr*, *občan*, *příslušník*, *posluchač* atd.), nám však nejde o rozlišování rodového významu u těchto jmen osob, nejde nám o zdůraznění, že jde o muže, popř. o ženu, nýbrž jen o vyjádření dané funkce nositele, ať už povolání, nějaké činnosti nebo hodnosti apod. Tak třeba mluvíme o *posluchačích rozhlasu*, *příslušnících armády*, *učitelích na školách*, *účetních v JZD* atd., aniž chceme tyto osoby nějak rodově lišit (tedy např. na posluchače a posluchačky, jako je tomu při osloveních

přímých). K vyjádření tohoto druhového významu, při němž na rodovém rozlišení nezáleží, slouží nám tu, jak jste si jistě povšimli, vždy jméno v rodě mužském (*posluchač, příslušník, učitel*), a to jak v čísle jednotném, tak i množném. Budeme-li tedy v našem případě mluvit o mužích i ženách jako jedné skupině a nebudeme-li je chtít pojmenováním odlišit, užijeme v 2. pádě množném tvaru mužského, tj. s *-ch* na konci (*průvodčích, výběřích, účetních*).

Naše úvaha o úvodní větě *Hledáme tři sta nových průvodčí* se tím dostává poněkud ná jinou kolej. Koho to vlastně v dopravních podnicích potřebují: muže, nebo ženy, anebo obojí? Tvar ve větě uvedený, s pouhým *-í* na konci, by svědčil jen pro ženy (srovnej „List paní a dívek“), a svědčila by pro to konečně i další, nová výzva „Voláme ženy do městské dopravy“, která se obrací rovněž jen k ženám. Jak jsme si však v dopravních podnicích ověřili, mají zájem jak o ženy, tak i o muže, i když jsou si vědomi, že mezi ženami získají pracovnice snáze. Buď jak buď, v dané větě měla být dána přednost mužskému, a tím vlastně, jak jsme si už řekli, i „bezrodému“ tvaru *průvodčích*: *Hledáme tři sta nových průvodčích*. Znění původní cítila velká část čtenářů přece jen jako trochu zastaralé, archaické; proto tolik dotazů v naší poradně.

A podle tohoto vzoru můžeme posoudit i název nedávno vzniklého družstva, totiž *Družstva krejčí*. Také tento název je poněkud uměle archaizován. Ať už jsou v tomto družstvu zaměstnáni jen muži, anebo muži i ženy, rozhodně blíže dnešnímu jazykovému povědomí a cítění většiny uživatelů by byla podoba *Družstvo krejčích*; přitom není nutno mít obavy, že jde o vyjádření nespisovné, jak by k tomu, zejména v Praze, svádělo tak hojně rozšíření koncovky *-ch* i nad míru ve spisovném jazyce obvyklou.

Z obecnějšího hlediska mluvnického dochází v 2. pádě množném jmen na *-čí* (*průvodčí*) a *-ní* (*účetní*) k odstraňování zajímavého paradoxu, který se jak známo uplatňuje i jinde, např. u podstatných jmen vzoru „žena“: mužské jméno *vladyka* má dnes v 2. pádě množném jen tvar *vladyků*, naproti tomu ženské jméno *vladyka*, tj. žena nebo dcera vladykova, má tvar *vladyk*. Tvary pro mužský rod, a tím i vlastně tvary „bezrodé“, tj. významově bezpříznakové, byly rozšířeny o formální příznak, souhlásku *-ch* (*průvodčích*), kdežto tvarům pro rod ženský, tj. významově příznakovým, tento formální příznak chyběl. Protože však tvary ve všech ostatních pádech množného čísla — kromě 2. pádu — takto formálně odlišeny nebyly a nejsou, např. 3. pád *průvodčím* slouží jak k označení mužů, popř. mužů i žen jako druhu, tak i k označení žen, vyrovnává se postupně tímto směrem i pád 2., takže dnes vlastně máme již v množném čísle i v rámci spisovného jazyka jednotný skloňovací vzor pro oba rody, shodný se vzorem přídavných jmen „jarní“.[2] Vedle toho se však dosud uplatňuje v 2. pádě množném také tvar bez koncovky, a to zase pro oba rody; u jmen rodu mužského se však pocituje zastaraleji, archaičtěji, než u některých jmen rodu ženského. Jen tvar bez koncovky má ve spisovném jazyce osamocené slovo *paní*, které se ovšem od ostatních slov téže skupiny výrazně liší jednak tím, že nemá stejně znějící mužskou podobu, jednak tím, že slovtvorně nesouvisí se jmény přídavnými.

J. Kuchař

[1] Tvary bez *-ch* uvádí jako jedině možné **Trávníčkova** *Mluvnice spisovné češtiny* I, 1951, s. 514; v ní jsou ženská jména *důchodní, pokladní, průvodčí, vrchní*, a také *Hořejší, Kočí*, jednoznačně přiřazena ke vzoru „paní“.

[2] Na toto tvarové vyrovnávání má nepochybně vliv ta okolnost, že většina z našich jmen, která se udržela v dorozumivacím styku (kromě ojedinělých, jako *krejčí, kočí*), buď jsou skutečná zpodstatnělá jména přídavná (*dozorčí, účetní*), nebo se díky formálnímu splnutí s nimi jako taková pocítují. O tom podrobněji píše M. **Dokulil**, *Některé typy názvů osob podle činnosti v českém jazyce*, *Naše řeč* 39, 1956, s. 142n.

http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4693#_ftnref2

Příloha č. 5 – Odborný styl (esej na vybrané téma)

František Štícha

Publikováno: Vesmír 89, 201, 2010/3

Obor: Lingvistika

Rubrika: Eseje o jazyce

Když jsem se kdesi setkal s tím, že jistá vzdělaná a mediálně známá dáma byla označena za *naši nejvýznamnější intelektuálku*, začalo mne toto slovo zajímat.

V našem dosud největším výkladovém slovníku češtiny, Slovníku spisovného jazyka českého, (bohužel již v mnohém dosti zastaralém) se píše, že *intelektuál* je „vzdělanec duševně pracující“ (z čehož snad máme usuzovat, že vzdělanec nepracující duševně není intelektuál; inu, patrně jeho chyba); dále je zde o slovu *intelektuál* podotknuto, že se užívá někdy hanlivě ve smyslu „člověk se sklonem k planému teoretizování odtrženému od života nebo k snobismu“, a jako jeden ze dvou příkladů na tento význam je zde uvedeno spojení *kavárrenští intelektuálové*. Jistou mírnou poplatnost době tento výklad slova *intelektuál* jistě nezapře; podstatnější však je, že definice nejspíš nevystihuje jisté podstatné atributy, které pojmu *intelektuál* náležejí – ale o tom o něco později.

Z nedávno vydaného Slovníku Karla Čapka lze zjistit, že tento velký Čech v celém svém díle užil slovo *intelektuál* celkem stokrát, z toho 87krát v publicistice, osmkrát v soukromé korespondenci a pouze pětkrát v próze; typická Čapkova užití tohoto slova ovšem tento slovník bohužel neuvádí. Nahlédnutím do Českého národního korpusu jsem zjistil, že zde má toto slovo přes deset tisíc výskytů.

Leccos o významu a smyslu slova *intelektuál* nám napoví již statistický přehled adjektiv, která tomuto slovu (v kterémkoli z jeho tvarů, tedy i v plurálu – *intelektuálové*, *intelektuálů* atd.) v korpusu bezprostředně předcházejí. To nejfrekventovanější z nich, český, nám nejspíš mnoho nenapoví, avšak již druhé nejfrekventovanější, *levicový*, nám řekne mnoho. V této souvislosti nepřekvapí, že v internetové Wikipedii se v poměrně rozsáhlém výkladu o anglickém slovu *intellectual* hovoří též o marxismu. Nemusí se nám to líbit, avšak pojem *intelektuál*, hleďme, má co dělat s politikou! (nejspíš jsme to jaksi niterně tušili, ale zde to máme objektivně potvrzeno). Zkusme ještě malou chvíli, aby nás to nezačalo nudit, v té statistice pokračovat: *mladý intelektuál*, s tím nic nepočneme, pojďme dál: *závislý*, *západní*, *katolický*, *komunistický*, *liberální*, *opoziční*, *disidentský*, *pravicový*. . . Vidíme, že všechna tato adjektiva, nejčastěji se slovem *intelektuál* spojovaná, ukazují k politice; ovšem nikoli obvykle přímo k politice stranické, nýbrž k politice, abychom tak řekli, obecně sociální či občanské (koneckonců víme, odkud slovo *politika* pochází).

Podívejme se nyní na slovo *intelektuál* v malém kontextu jediné výpovědi, již jsem vybral z ČNK: *Poněkud kožený intelektuál Gore, který je ochoten a schopen podat souvislou třicetiminutovou přednášku na jakékoli téma od teorie velkého třesku až po pečení svatebních koláčků v Ohio, měl podle veřejného mínění v debatách s Bushem převahu.*

Lze-li pro náš účel ponechat stranou jistou ironii tohoto textu (nepoznáme z něj dobře, zda si jeho autor dělá ze známého prezidentského kandidáta tak trochu legraci, nebo zda si naopak tolik cení jeho vzdělanosti), můžeme tento text pokládat za typický komunikativní rámec, v němž se pojem-slovo *intelektuál* obvykle uplatňuje; tento rámec nás dovádí k definici významu tohoto slova: *intelektuál* je „mediálně známý, politicky filozofující vzdělanec“.

Být *vzdělavcem* či *myslitelem* jaksi jen sám pro sebe či pro své rodinné, příbuzenské, přátelské či kolegiální (pracovní) okolí nestačí k tomu, abychom měli právo prohlašovat se za intelektuály. Je ovšem poněkud zvláštní, že slovo odvozené od slova *intelekt* směřuje od primární, snad bychom mohli říci vlastní soustředěné intelektuální, myšlenkové činnosti filozofa a vědce k aktivitám obecně politickým či filozoficko-politickým. Proto nalézáme *intelektuály* spíše mezi publicisty, spisovateli, ostatními umělci, filozofy a samotnými politiky (např. Masaryk, Havel) než mezi fyziky či botaniky. Jaký je vztah mezi *intelektuálem* a *vědcem*? Podstatný rozdíl plyne z toho, že zatímco slovo *vědec* je slovo poměrně neutrální stylově povahy, slovo *intelektuál* je stylově příznakové, knižní a poněkud vznešené. *Vědcem* můžeme právem nazývat každého, kdo je pracovníkem vědeckého ústavu a je v něm veden jako badatel příslušné „vědecké kategorie“ – nehledě k tomu, jaký je jeho výkon, jaké jsou jeho schopnosti a zda je či není *homo politicus*. Vědec může být pouhým dělníkem vědy, nebo navíc intelektuálem. Na druhé straně významný, či dokonce nejvýznamnější vědecký intelektuál jistě nemusí být zároveň významným, či dokonce nejvýznamnějším vědcem svého oboru.

Název *intelektuál* je již hodnotícím soudem, opírajícím se o pojem *intelekt*. Proto atributy *intelektuála* jsou hluboká a široká vzdělanost, značná inteligence a společenská angažovanost. *Intelektuálem par excellence* je pak taková osoba alespoň v dané době a v dané společnosti obecně známá a respektovaná.

<http://www.vesmir.cz/clanek/kdo-je-intelektual>

Příloha č. 6 – Odborný styl (návod, související s digitalizací)

V souvislosti se zahájením řádného provozu se budou diváci jistě zajímat o to, jaký přijímač si vlastně koupit, proč jsou některé dražší a jiné levnější, na co si dát při výběru pozor, atd. Právě pro ně jsme proto připravili tuto krátkou orientační informaci.

Předně, digitální vysílání České televize je možné zachytit přijímači, které nesou logo DVB-T. Samozřejmě pouze tam, kde bude signál z digitálního vysílače dostupný, ale to je jiná otázka, kterou se v této krátké informaci nebudeme zabývat. Zmíněné logo můžeme v zásadě najít buď na tzv. integrovaných přijímačích, tedy televizorech, které jsou již pro digitální příjem vybaveny, nebo na tzv. set-top-boxech, což jsou vlastně jakési konvertory, které digitální vysílání převedou na analogové signály, které je možné zavést do běžného televizoru. Nejsnáze tento druhý typ přijímačů můžeme přirovnat k satelitním přijímačům nebo si pamětníci mohou vzpomenout na krabičky, které se počátkem 70. let používaly pro příjem II. televizního programu. Elegantnější (a také dražší) je samozřejmě první řešení, které si zvolí nejspíš ti, kteří stejně chtějí svůj televizor vyměnit. Bohužel, na našem trhu jsou zatím pouze dva či tři typy takových přístrojů, takže není příliš z čeho vybírat. Ovšem jejich podíl se bude jistě zvyšovat a ceny klesat. Pro uživatele je takové řešení komfortnější už jen proto, že vystačí s jediným dálkovým ovladačem. Naopak dvěma ovladačům se nevyhneme u řešení se set-top-boxem, ale tam si zato již dnes můžeme vybírat z desítek typů na trhu a to dokonce v širokém rozsahu cen.

Na trhu jsou dnes i modely digitálních přijímačů vybavené pevným diskem. Ty umožňují záznam pořadů podobně, jako běžné domácí videorekordéry VHS. Je to velmi výhodná vlastnost, zvláště když si uvědomíme, že naše stará VHS nám nebude v době digitální televize nic platná, ledaže bychom si k ní koupili také jeden set-top-box. Samozřejmě nás nepřekvapí podstatně vyšší cena takových přístrojů oproti modelům bez pevného disku.

Pokud se tedy rozhodneme k nákupu ať už integrovaného přijímače nebo set-top-boxu, měli bychom pamatovat na nutnost podrobného vyzkoušení všech funkcí. Standardy pro digitální vysílání jsou totiž poměrně velmi široké a ne každý přijímač podporuje beze zbytku všechny varianty, které jsou podle standardů povolené. Upřímně řečeno, ani to není reálné, protože takový přijímač by byl díky své komplexnosti příliš drahý a stejně se většina variant při skutečném vysílání ani nepoužije. Proto v mnoha státech kompetentní orgány připravily jakousi konkrétnější specifikaci vlastností digitálních přijímačů, jakýsi výběr ze všech možných variant. Do právního systému České republiky byl převzat evropský standard ČSN EN 62216-1, který stanovuje, co má přijímač digitálního vysílání umět. Bohužel, na trhu se přesto objevují přístroje, a je jich dokonce hodně, které nesplňují ustanovení této české technické normy, a tak třeba nezobrazují správně české znaky, nepodporují specifika našeho teletextu nebo třeba neumožňují přepínání zvuků při dvojjazyčném vysílání. Proto bychom si měli vždy v obchodě nechat předvést, že alespoň to, co můžeme ověřit, beze zbytku funguje nebo že nám určitá konkrétní vlastnost nevádí. Ještě lepší varianta samozřejmě je, když nám prodejce půjčí přijímač domů na vyzkoušení nebo když si dohodneme možnost jeho vrácení v určité lhůtě.

Prvním problémem, který musíme vyřešit, pokud jsme se rozhodli pro set-top-box a nikoliv integrovaný přijímač, je otázka, jak ho připojíme ke svému stávajícímu televizoru. Pokud je náš televizor vybaven konektorem SCART (to je takový ten velký obdélníkový s 20 kontakty), máme vyhráno. Set-top-box připojíme do něj. Může se stát, že máme na televizoru jen jeden tento konektor a do něj již je zapojen náš videorekordér VHS nebo přehrávač disků DVD. Ani pak ale nemusíme zoufat, protože věhlasky jsou často vybaveny dvěma konektory SCART nebo si vybereme set-top-box se dvěma SCARTy a vše propojíme podle návodů k jednotlivým přístrojům. Některé televizory bývají vybaveny také konektory CINCH (to jsou takové ty kulaté, které jsou zvlášť pro obraz – ten bývá žlutý – a zvlášť pro levý a pravý zvukový kanál – ty jsou bílé a červené). V tom případě si stačí koupit správný kabel a set-top-box můžeme připojit i do tohoto vstupu. Horší situace nastane, pokud náš televizor vůbec není vybaven videovstupem. Pak se musíme poohlédnout po set-top-boxu, který je vybaven tzv. modulátorem. (To je takový obvod, který videosignál upraví do podoby, jako by se vysílal běžným televizním vysílačem.) Protože však novější televizory bývají již vstupy pro obraz a zvuk běžně vybaveny, ať už na konektorech SCART nebo CINCH, tak naopak set-top-boxů s modulátorem zas až tolik není. Ale ani když ho set-top-box má, tak nemáme úplně vyhráno, protože pro televizní signál šířený vysíláním existuje několik norem pro zvuk. Ty se označují písmeny B/G, I a D/K a jak televizor, tak set-top-box, musí podporovat normu se stejným písmenem, jinak budeme mít obrázky němé. Zatímco u nás se vysílá podle normy D/K, tak v Evropě je běžnější norma B/G a ve Velké Británii norma I. Set-top-boxy mívají modulátory většinou jen v normě B/G.

Často se v poslední době v odborných kruzích diskutuje otázka, jaké způsoby kódování obrazu by digitální přijímač pro DVB-T měl vlastně umět zobrazit. V Evropě se pozemní digitální vysílání bez výjimky zahájilo ve standardu MPEG-2. Postupně se však kódování vylepšovalo, až vznikly nové standardy, jako např. MPEG-4 AAC nebo VM9, které poskytují obdobnou kvalitu signálu jako MPEG-2, ovšem při nižších datových tocích. To by zvlášť u DVB-T, kde není přenosové kapacity nazbyt, bylo velmi výhodné. Lze tedy očekávat, že asi jednou z prvních změn digitálního pozemního vysílání bude právě zavedení některého moderního úsporného kódování obrazu. Chybu tedy rozhodně neudělá ten, kdo si

vybere přijímač, který kromě MPEG-2 umí dekódovat i některé nové kompresní algoritmy, nejspíš MPEG-4 AAC. Ovšem je otázkou, na niž dnes nikdo nezná odpověď, kdy k zavedení těchto kompresních metod v Evropě (a tudíž i v ČR) dojde.

Vybrali jsme si tedy typ digitálního přijímače (integrováný v televizoru nebo jako set-top-box), víme, zda chceme přístroj jen pro dekódování MPEG-2 nebo i MPEG-4 AAC, rozhodli jsme se, zda to bude přístroj s pevným diskem nebo bez, víme, jak přístroj připojíme ke svému televizoru, a jdeme vybírat konkrétní model do obchodu. Co při nákupu kontrolovat? Především by to mělo být správné zobrazení češtiny. Do češtiny mohou (ale nemusí) být přepracovány všechny nabídky přístroje, ale také (a to hlavně) by se měly česky zobrazovat informace o pořadech. Nesmí se zobrazovat nesmyslné znaky a není také dobré se nechat uchlácholit třeba tím, že „teď zrovna se nic nevysílá“. Specifická je také čeština v teletextu, která bývá v pořádku, až na velká písmena s diakritikou. Ta bohužel správně nezobrazí skoro žádný set-top-box na našem trhu. Je tedy praktické, aby set-top-box vkládal teletextová data do analogového signálu, což ovšem umí jen některé z nich. Pak totiž ke správnému zobrazení teletextu můžeme použít připojený televizor. Další funkcí, kterou bychom si měli zkontrolovat, je možnost volby reprodukce jen levého nebo jen pravého zvukového kanálu. U stereofonního vysílání to samozřejmě nemá smysl, ale některé pořady jsou v ČR vysílány dvojjazyčně, a pak by se nám na digitálním přijímači, který takové přepínání nemá, míchaly oba jazyky do sebe. Pokud se vrátíme k zobrazení informací o pořadech, tedy k elektronickému programovému průvodci (EPG, Electronic Programme Guide), měli bychom se již při nákupu podívat, jakým způsobem jsou vysílána data zobrazena. Každý digitální přijímač či set-top-box má v sobě EPG pevně zabudován, ovšem jen některé správně využívají všechna vysílána data. Elektronický průvodce by pro nás měl být na první pohled srozumitelný a přehledný, protože to bude nejspíš jedna z funkcí, kterou budeme používat nejčastěji.

Jednotlivé přijímače se také liší použitým procesorem, způsobem dekódování signálu, velikostí paměti, apod. To všechno jsou vlastnosti, které by běžného diváka nemusely zajímat, ale právě ony rozhodujícími způsobem ovlivňují cenu přístroje. A divák jistě pozná, že přístroj s rychlejším procesorem rychleji reaguje např. na přepínání programů, že se mu do paměti třeba nepodaří načíst celý programový průvodce na týden dopředu, apod. Jako jinde, i tady platí, že dražší přístroje bývají lépe vybavené, ale na druhou stranu mnoho zákazníků se s určitými omezeními rádo smíří, pokud jsou vyváženy přijatelnější cenou.

Jednu věc si ale musíme chtít nechtít při koupi digitálního přijímače uvědomit, ať se nám to líbí nebo ne. Digitální přijímač má krátkou „dobu života“. Zatímco analogové televizory nám po 10 či dokonce 20 letech pořád slouží, u digitálních to čekat nemůžeme. Ne snad proto, že by zničehonic přestaly fungovat (i když i to se samozřejmě může stát), ale především proto, že zastarají „morálně“. Bezesporu se objeví nové funkce, nové způsoby kódování a další vylepšení, která na „starém“ přijímači prostě mít nebudeme. Ti, kteří se s takovým přístupem nemohou smířit a budou protestovat proti tomu, že by si třeba za dva tři roky měli koupit nový digitální přijímač, ať si uvědomí, kolikátý už mají mobilní telefon. A to se rozvoj digitální mobilní telefonie u nás datuje až od konce 90. let minulého století a mobilní telefon dnes stojí většinou víc, než digitální set-top-box.

Existuje jedna vlastnost, která umožní některým typům digitálních přijímačů prodloužit si morální dobu života. Je to možnost tzv. upgradu firmware, tedy jakési „transfúze“ nového programového vybavení. Je to možné provést buď sériovým kabelem z počítače nebo dokonce „vzduchem“, kdy se upgrade přenáší přímo jako součást vysílání. Ojedinele je dokonce možné upgradovat i firmware dekodéru a takový digitální přijímač pak může získat zcela nové možnosti dekódování (např. možnost dekódování MPEG-4 AAC, viz výše). Pokud tedy chcete svůj přijímač udržovat „v kondici“ po delší dobu, měli byste se poohlédnout po typech, které umožňují alespoň upgrade řídicího firmware. Netřeba jistě dodávat, že se většinou jedná o ty dražší modely.

V naší krátké informaci bychom neměli zapomenout na přijímače se zabudovanou interaktivitou. Pro interaktivní funkce existuje opět celá řada standardů, ale zde se naštěstí většina vysílatelů v Evropě i u nás shodla na použití standardu MHP. Pokud vás tedy zajímají nové možnosti digitální televize, kdy budete moci využívat třeba mnohem dokonalejší teletext, který lze spíše přirovnat k internetu, nebo si třeba s přáteli posílat elektronické zprávy prostřednictvím televizní obrazovky nebo mnoho dalších funkcí, které vysílatelé v České republice teprve připravují, pak se poohlédněte po přijímači, který nese logo MHP. Asi není již třeba upozorňovat, že jistě bude patřit do té dražší kategorie, ale i zde platí, že ceny budou po zaplacení vyšších nákladů na vývoj jistojistě klesat.

Snad tyto poznámky přispějí alespoň trochu k orientaci vás, našich budoucích diváků digitálního vysílání, v poměrně složité problematice. Jistě nám odpustíte, že nemůžeme jmenovat konkrétní typy přístrojů, ale v tom nás jistě zastoupí dobří odborní prodejci. Přejeme vám mnoho hezkých zážitků u DIGITÁLNÍHO POZEMNÍHO VYSÍLÁNÍ České televize.

Ing. Karel Trpák <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/digict/kapitola5.htm>

NÁSTĚNKA

Ahoj lidičky z naší školičky. Japa se všící máte??? Plánuje se ještě ten sraz nebo tak něco??? Rád bych vás všechny viděl, mějte se fajn!!!
Xxxxx

Pac a pusu 🤪 na čumáček
Xxxxx

bohužel mi to s časem nějak nevychází, ale od 21.1 do 3.1 mám volno, tak se kdyžtak ještě domluvíme ju?
Xxxxx

Jinak se všichni mějte moc krásně a přeju hezké svátky. Jo a doufám, že se domluví nějaký ten slučák
Xxxxx

Zdarec všící, tak jakpak to bude s tím slučákem???? docela ráda bych s váma konečně pokecela, doufám že se již brzy uvidíme aspoň pár lidiček, zatím pa
Xxxxx

Ahoj všichni! Chtěla bych Vám popřát strašně krásný svátky, bohatýho Ježíška, a hlavně hodně štěstíčka v Novém roce....
Xxxxx

Tak kdy bude ta kalba?? musíme zajít aspoň do BOWLINGU..... zaházíme si, popijem, pokecáme..... 🤪 a bude nám hej.... už sem vís všechny dlouho neviděla a byla bych moc ráda kdyby sme se sešli aspoň na malou chvíličku. myslím si že všichni máme o čem hovořit, tak já si to vezmu na starost a zorganizuju to ju??? teda aspoň se pokusím
Xxxxx

všechno nejlepší, hodně zdravíčka, štěstíčka, lásky a všeho co si budeš přát...
Xxxxx

Ahojky, abych řekla pravdu, mě se ten kaneček moc nezamlouvá, protože si myslím, že se všichni na pití nedomluvíme a taky záleží na počasí, byla by škoda to domluvit a nakonec třeba bude pršet. Já bych navrhovala zamluvit na začátek července třeba bowling pro 20 lidí a kdo přijde, ten přijde...
Xxxxx

Ale je to jen můj názor, takže záleží na většině, samozřejmě přijdu kamkoliv 😊 mějte se papa
Xxxxx

Ahojky.. Úplně souhlasím s xxxxx. Počasí zatím ještě poroučet neumíme 😊.. Takže jsem taky pro zamluvení bowlingu.. Papa
Xxxxx

jj ten bowling je velmi dobrý nápad,souhlasím s váma všema,tak by to chtělo jen datum,já bych navrhovala sobotu ale kdy to nevím,to navrhnete kdy by se vám to hodilo nejvíc,zamluvila bych to tam a klidně by sme si mohli i zahrát bowling tak bych zamluvila i dráhu,je to jen na vás jak chcete.ju??????

Xxxxx

tak sem vam sem hodil ty fotecky jak jste chteli!!!!jo a omlouvam se ze sem nedorazil na ten slucak,neco mi do toho vlezlo!!!!tak se mejte!!!!papa

Xxxxx

jinak jak se vsichni mate????ja sem mam docela fajn,vse je ok!!!tak se mejte!!cus

Xxxxx

Ahoorej,jestli chcete tak se muzu pokusit zorganizovat slucak... Udelala bych to v lete az bude teplo a nekde venku,nejlip na Kanecku jako jsme meli rozlucak... Co vy na to??? Myslim,ze by to stalo za to... Piste navrhy a nejak se dohodnem. Leto se blizy a to volaaa po poradnym slucaku. Chce to poradnou akci. Prece STRIZLIVY NAS NEDOSTANOU :-D ... Zatim papapa a piste ty navrhy,ju? Paaa

Xxxxx

Ahojky, já souhlasím, ale chce to vymyslet termín už teď, aby si všichni udělali dopředu volno 😊

Xxxxx

Kazdopadne,by to chtělo nekdy o vikendu,kvuli pracujicim a treba neky na konci cervence aby bylo teplo... Co myslite?

Xxxxx

To by šlo 😊😊

Xxxxx

Tak co treba pa31.7 nebo so1.8 ??? To snad bude pekne. A taky by to chtělo se domluvit co koupit(treba sud)a pak kdo co prinese za piti atd. A mohli by jsme treba opect i burty a prineset neco dobreho. Ale chce to domluvu. Tak sup sup piste a reagujte at se muze zarizovat pac leto se blizi,rychle a zbesile :-D

Xxxxx

To by mohl být dobrý termín, já sice budu na brigádě a nevím, kdy budu mít volno, ale to se nějak zařídí. Jinak s tím pitím, podle mě, at' každý přinese to, co pije..a pivaři se na sud domluvit můžou. A něco k zobnutí, burty atd. jsou dobrý nápad 😊😊

Xxxxx

Ahojky lidicky, tak sem rada ze se snazite zorganizovat slucak.. parada, uvidim jak se veci budou mit, kazdopadne pak nakonci napiste stoprocentni termin,jak bude domluveno, me je to jedno, ja se podle toho pak zkusim zaridit a doufam ze to vyjde... a taky napiste kdo vsechno prijde

Xxxxx

Nazdarek!!! tak co? jak se veci maji? nikdo sem nic nepise... plati ten slucak? a kdo vsechno prijde

<http://www.spoluzaci.cz/noteScreen?classroomId=290379&pageNumber=1>

Ohohoooo....dneska je nějaký divnej den...v ajíne sme delali nějaký text z časopisu s názvem *Valentine's day* :D...mno máme to přeložit ve dvojici takže sem z xxxxx :D a vylša nám uplná kravatina :D tak sem zkousela přeložit na googlu mno a je to taky kravatina :D (Kravatina=kravína).

Ve Vv sme natírali lavice mno nejdřív sme udelali černý puntíky potom nás napadlo něco jinýho takže jako debily sme to celý smyly a natrely znovu celou lavicu na žluto a potom to *POSTRÍKALY* (:D) barvou :D.

Po škole sem šla nachvilku s xxxxx před barák a kecaly jsme o hororech :D potom sme mávali na nějakýho chlapa co čumel z okna :D a jak sem došla dom tak sem zjistila že nás brácha fotil takže docela zábavný fotky :D...

JOOO a to sem zapoměla říct (JÁ BLBÁ)..máme ve třídě novýho kluka mno není moc hezkej ale je docela v pohode :D...

Tak co bych ještě napsala...čekám až napíše kámoš...je totiž na lyžáku tak si každé večer píšeme :D....Už si někdy říkám že musím být otravná ,ale prej nejsem tak nwm :D.MNo tak ještě počkám většinou si písem tak v 10 kdyz tak mu napísam zítra :D .

MNo nic už nwm co psat :D asi že zejtra máme na devatou tak si pekne pospím :D

Sen je to co nás žene dál.

<http://worldprincess.blog.cz/>

V Austrálii z nebe přely ryby

Australanka Christine Balkerová se právě vracela domů, když vedle ní spadla ryba. Žena z městečka Lajamanu na okraji pouště Tanami asi 300 km jižně od Darwinu směrem ke světoznámému Alice Springs nevěřila svým očím, pak ale začaly ryby z nebe doslova pršet.

Diskuze:

H

FOTO XXXXXX (XXXXX): Tak hlavně, že nepadali sloni.

FOTO XXXXXX (XXXXX): jÉÉÉ to mohlo být pěkné xD. Ještě pečený holuby do huby nebo aby padali trakaře :D

FOTO XXXXXX (XXXXX): Být to v česku, tak už by nám naši vladaři přikázali si zakoupit rybařský lístek na celý rok.....

FOTO XXXXXX (XXXXX): Pane Mikeš, úpění jazyka českého slyším a u Vás i vidím. Máte ve své velice krátké větě celkem šest stylizačních chyb, tak bych raději, být Vámi, nechal gramatiku ostatních pisatelů být. ;)

FOTO XXXXXX (XXXXX): Srdce až zaplesá, kolik tu je fandů Red Dwarf. :-)

FOTO XXXXXX (XXXXX): Njn někde prší voda, někde bahno, někde ryby, jen v Rusku prší peníze - pak tam nema být tolik miliardáru :D

FOTO XXXXXX (XXXXX): tady by ryby padat nemuseli ale mohli by občas padat ceny

FOTO XXXXXX (XXXXX): Třeba se někdy dočkáme i padajících bankovek. To pak bude sběratelů!

FOTO XXXXXX (XXXXX): Kdy spadnou Klaus a Paroubek ??

FOTO XXXXXX (XXXXX): Zajímavá zpráva.. jinak pokud jste viděli Zataženo, občas trakaře...tam zase z nebe přely hamburgery, ale to je animák :)

FOTO XXXXXX (XXXXX): My tady čekáme, že nám budou padat pečené holuby do huby, zatím nám tady padají trakáře a nikdo s nimi nechce pracovat...

FOTO XXXXXX (XXXXX): sem vložte vaši reakci Hezké:-)
Dáli bůh,tady padne ČSSD i s Paroubkem,když se teď dá na sport,asi se podíval
do zrcadla,no-má mladou ženu:-))))))

FOTO XXXXXX (XXXXX): Ty staré mince, co padaly v Rusku, by mohly padat i
u nás, třeba k nám na zahradu. Začal bych Jarní úklid o trochu dřív ...

FOTO XXXXXX (XXXXX): Ryby z nebe - jsem myslela,že je to něco jako jedna z
těch deseti egyptských ran :-))

FOTO XXXXXX (XXXXX): Pí. Lipovská,p. Polanka,p. Baník,p. Tvrdý a p.
Danisz : lidé zlatí,český jazyk úpí,vy to neslyšíte?

FOTO XXXXXX (XXXXX): Tak až vzdušný vír nasaje od politických jejich
natřískaný šrajtofle a nahází to do státní pokladny tak bude po krizi,jinak tohle
je se pořád opakující se kuriozita mě už neudivuje.

FOTO XXXXXX (XXXXX): Víím,pane Mikeši- pečení holubi, ale byl to úmysl,
pro rým. Ale tím nechci tvrdit, že se nedopouštím gramatických chyb.

FOTO XXXXXX (XXXXX): Lidi neberte ty drogy...

FOTO XXXXXX (XXXXX): Mělo by se to zdanit.

<http://www.novinky.cz/diskuse?id=192642&articleId=/koktejl/193673-v-australii-z-nebe-prsely-ryby.html§ionId=7>

Příloha č. 10 – Řečnický styl (politický projev na odborném semináři ČSSD ke zdravotnictví)

Vážení hosté, Dámy a pánové,

vítám Vás všechny na dnešním semináři České strany sociálně demokratické k tématu českého zdravotnictví. Dnes zde budeme hovořit o stavu, ve kterém se systém poskytování zdravotní péče nachází, ale především bych byl rád, kdyby se naše debata orientovala na budoucnost. Včera na tiskové konferenci jsme se dozvěděli, že sociální demokracie prý hodlá částkou 650 mld. Kč rozvrátit v příštích 4 letech veřejné finance českého státu. Částka 650 mld. Kč údajných volebních slibů ČSSD podle ODS dokonce vzbudila značné podezření u pravicového tisku. Hospodářské noviny, které samy přepočítaly zmíněné „sliby“ jaksi přes palec a nadhodnotily je, hlásí rozdíl oproti mičurincům (pěstitel roubující stromy - ruskej z, dílny ODS více než 460 mld. Kč. Vidět včera na tiskové konferenci ODS p. Nečas a jeho tým byl opravdu jedinečný zážitek. Není horší situace, dámy a pánové, než když se do počítání pustí někdo, kdo to neumí. Nemůžeme všichni dělat všechno a p. Nečas evidentně není nejsilnější v počtech. Není to zkrátka jeho disciplína. Spíše to vypadá, že si ODS vysnila číslo, řekněme rovnou hausnumero (nula, nic) 650 mld. Kč, ke kterému se usilovně, hlava nehlava dopočítávají. Jestli tohle má být důkaz ekonomické kompetence ODS, nezbyvá nežli jim poradit: nechte to na skutečných odbornících. Na lidech, kteří tomu – na rozdíl od vás – rozumějí. Vy nevíte, o čem mluvíte.

Diskutujme o konkrétních opatřeních, které učiní náš kvalitní a fungující zdravotnický systém, který dosahuje v mezinárodním srovnání dlouhodobě velmi dobrých výsledků, ještě lepším, ekonomicky efektivnějším a více orientovaným na pacienty. Občan musí být středem zdravotní politiky.

Naše země se nachází v ekonomické krizi. Výkon našeho národního hospodářství loni klesal a zdravotnictví důsledky krize pocítuje obzvláště silně. Klesá výběr pojistného, roste počet nezaměstnaných a náklady na zdravotní péči zároveň neustále stoupají. Dost na to, aby se systém potýkal s mnohými těžkostmi. Při tom zdravotnictví musí čelit ještě větší hrozbě - útoku pravicových rábdoby reformátorů - mičurinců, kteří se pomocí řady kroků chystají ovládnout značné finanční toky, které plynou našim zdravotnickým systémem. Programem ODS a TOP 09 je vyvést výraznou část peněz, které přicházejí do systému od občanů a státu ve formě zisků privatizovaných nemocnic a zdravotních pojišťoven mimo systém poskytování zdravotní péče. Chybějící peníze mají podle jejich zdravotnického programu nahradit poplatky nejrůznějšího druhu a zvýšená finanční spoluúčast pacientů. Pakliže se náš zdravotnický systém doposud poměrně solidně vyrovnává s těžkými důsledky ekonomické krize, útok Nečasových mičurinců může přežít již jen stěží. Není možné, aby občané, kteří si platí zdravotní pojištění, žili v obavách, budou-li si moci dovolit zdravotní péči pro sebe a své rodiny v případě zdravotních obtíží. Návrhy české pravice neberou vůbec v úvahu příjmovou realitu širokých vrstev českých občanů.

Sociální demokracie obecně ve své politice vychází z principu rovnosti. Zdravotní politika sociální demokracie stojí na zásadě, že všichni občané mají právo na ochranu zdraví. Jsme hluboce přesvědčeni, že zdravotní péče se má dostávat všem občanům na základě rovného přístupu, rovnosti. Přičemž zdravotní péči nevnímáme jako vydělenou, samostatnou politiku samu o sobě. Chápeme ji jako nedílnou součást systému sociálního zabezpečení, za kterou nese odpovědnost stát. Zdravý občan je základem jakékoliv fungující lidské pospolitosti, od úrovně rodiny až po stát. Proto sociální demokracie považuje zdraví občanů za součást trvale udržitelného rozvoje a prosperity české společnosti.

My, sociální demokraté, považujeme zdravotnictví za veřejnou službu, ke které musí mít všichni občané bez rozdílu rovný přístup. Rovný přístup ke zdravotní péči nelze garantovat jinak než systémem veřejného neziskového zdravotního pojištění, které je založeno na občanské mezigenerační solidaritě. Solidaritě zdravých s nemocnými a zdravotně postiženými. Solidaritě mladých s dříve narozenými, bohatých s chudými. S tím samozřejmě souvisí i spravedlivé přerozdělování prostředků vybraných na zdravotním pojištění, kdy zdraví přispívají na léčbu nemocných. Zdravotní péče musí být dostupná všem dle jejich individuálních zdravotních nároků.

Naši kritici z řad ODS a TOP 09 považují solidaritu za nevhodné slovo. Slova solidarita se štítí. Někteří se dokonce nestydí nazývat spravedlivé solidární přerozdělování krádeží. Sociálně demokratická vize solidárnosti ve společnosti a solidárního přerozdělování stojí na jasně definovaných pravidlech a podmínkách, za nichž k přerozdělování dochází. Podstata motivace k solidárnímu přerozdělování by pak měla být zřejmá každému člověku s elementární sociální inteligencí a empatií. Nikdo z nás, kteří dnes nejsme klienty našeho zdravotnického systému a nepotřebujeme akutně zdravotní péči hrazenou z veřejného neziskového zdravotního pojištění, nemá jistotu, že se karta v budoucnu neobrátil. To, že dnes jsem zdravý a nepotřebuji pomoc a solidaritu druhých, neznamená, že to zítra nebude jinak. Solidarita mezi zdravými a nemocnými je aktem občanské odpovědnosti. Je znakem vyspělosti národa.

Proto Česká strana sociálně demokratická rezolutně odmítá Nečasovy a Kalouskovy plány na transformaci našeho solidního veřejného zdravotnictví na privatizované Julinkovo zdravotnictví s.r.o. Odmítáme neodůvodněné a plošné zvyšování spoluúčasti pacientů. Odmítáme zavádění přímých plateb pacientů za zdravotní péči, na kterou má každý občan nárok ze zdravotního pojištění. Přímé úhrady za zdravotní péči jsou v rozporu s ústavním principem rovných nároků a rovné dostupnosti zdravotní péče pro všechny na základě všeobecného zdravotního pojištění. Jsme ostře proti vnášení tržních principů do oblastí zdravotní péče. Zdraví není business. Zdraví se nesmí devalvovat na pouhou komoditu. Moderní vyspělá společnost přistup ke zdravotní péči a moderním způsobům léčby svým občanům neodpírá. Naopak, snaží se, aby do systému byl co nejotevřenější a nejrovnější přístup. Bariéry ve zdravotnictví je nutné odstraňovat, nikoliv budovat. ČSSD je přesvědčena, že dosavadní praxe poplatků ve zdravotnictví se neosvědčila. Rozumná motivační spoluúčast pacientů je žádoucí, nicméně není možné ji realizovat formou asociálních poplatků, které mají za cíl zamezit přístupu podstatné části občanů do systému. Chceme proto neefektivní a asociální poplatky zrušit. Současně budeme garantovat limit maximální roční spoluúčasti u chronicky nemocných pacientů.

Vize sociální demokracie stojí proti vizi našich politických soupeřů. Naše vize především kontrastuje s plány ODS a TOP 09, které chtějí ze zdravotnictví udělat business na způsob turistického ruchu s drahými barevnými katalogy s nabídkovými cenami za jednotlivé zdravotní úkony a formy léčby. Obyčejný občan bude léčen podle toho, kolik mu bude zrovna zbývat v peněženke.

ODS se v posledních týdnech snaží navodit dojem, že přepracovala svůj zdravotnický program. Zástěrkový zdravotnický „expert“ ODS, s nímž ODS samotná nepočítá, Boris Štastný vyhlásil, že v ODS „zvítězila vize (zdravotnictví) pro občany přátelská, citlivá a vstřícná“. Jenomže to je vše, co se občan o programu ODS dozví. Pakliže se jako občané chceme dozvědět něco konkrétního z plánu ODS s českým zdravotnictvím, musíme se obrátit na toho jediného skutečného jejího experta - exministra Julínka. Hlavní strůjce poplatků ve zdravotnictví, exministr Julínek kandiduje za ODS do Poslanecké sněmovny. V případě úspěchu ODS v květnových volbách se vrátí zpět na ministerstvo zdravotnictví a bude moci pokračovat ve svých experimentech se zdravím nás všech. Julínek se v polovině ledna sám pochlubil, že je zpět a že je to opět on, kdo připravil návrh zdravotnické části programu ODS. Pan Julínek se holebdá konzistentností zdravotnického materiálu ODS. Resuscitaci své slavné poplatkové reformy považuje za „hlavní úkol, spíše než připravovat něco jiného“. Slovy exministra, který se zapsal do dějin českého zdravotnictví jako nejvíce asociální ministr, starý program ODS „se musí svým způsobem opráštit“. Na co se tedy mohou obyčejní lidé těšit po jarním Julinkově

úklidu a oprášení jeho starých drakonických návrhů? Pro obyčejného občana je největší hrozbou setření prachu na zákoně o veřejném zdravotním pojištění. Věcný záměr zákona vypracovaný Julínkem neobsahuje (zřejmě zcela záměrně) definici „standardu“ – dnešní standardní péče může být tedy v budoucnu občanskými demokraty jednoduše vykládán jako nadstandard. To pro občana znamená, že si bude muset za takový úkon pěkně připlatit. Připomínám veřejně stranou TOP 09 - tedy potencionálním koaličním partnerem ODS - „slibované“ navýšení finanční spoluúčasti občanů z 16 na 24 %. Na to velká část našich spoluobčanů prostě nebude mít. Sociální demokracie toto ostře odmítá. Nechceme žádné chudinské standardy zdravotní péče pro obyčejné lidi, kteří si poctivě platí celý život zdravotní pojištění. To by byla cesta do nějaké orientální despotie.

Při Julínkově usilovné zarpuplosti o rozvrácení fungujícího systému českého zdravotnictví se nedá očekávat, že by jeho smeččení s prachovkou zůstalo jen u tohoto jednoho zákona. Pod nánosem prachu leží další nebezpečí pro občany - zákon o zdravotním pojištění. Podle záměrů tohoto zákona z tvůrčí dílny Nečasovy ODS se zdravotní pojišťovny mají transformovat do akciových společností a následně privatizovat. Je jasné, že Nečasem a Kalouskem zprivatizované zdravotní pojišťovny se budou snažit o maximalizaci zisku. Vzhledem k tomu, že jediným zdrojem jejich příjmů bude výběr pojistného, budou tedy vydělávat na pojištěncích a omezování jejich pojistných plánů. ČSSD není ze zásady proti uplatňování soukromých prvků ve zdravotnictví. Jde nám ale o zachování veřejného charakteru zdravotního pojištění a zachování dostatečné sítě veřejných nemocnic. ČSSD bude vždy tvrdě trvat na neziskovém charakteru klíčových zdravotnických zařízení. Především fakultní a krajské nemocnice a zdravotní pojišťovny musí mít neziskový charakter. ČSSD má za cíl vytvořit a dobudovat páteřní síť neziskových zdravotnických zařízení, tvořenou státními fakultními nemocnicemi a krajskými nemocnicemi a krajskými zdravotnickými zařízeními (do teď jí v tom Šnejderovské ministerstvo brání. Lidé musí dostat nejlepší lékařskou péči v blízkosti svého bydliště. Síť neziskových veřejných zdravotnických zařízení by měla být doplněna sítí kvalitních soukromých ambulantních služeb.

Třetím z velkých nenaplněných plánů exministra Julínka je zákon o univerzitních nemocnicích a univerzitních zdravotnických pracovištích. Pokud Julínkova prachovka spočine i na něm, bude to znamenat transformaci fakultních nemocnic na akciové společnosti. Ty pak může ODS ve vhodném okamžiku privatizovat, stejně jako privatizovala řadu krajských nemocnic po jejich transformaci hejtmány ODS na akciovky. Zástěrkový expert Boris Šťastný hlásá do světa, že ODS provede transformaci fakultních nemocnic na univerzitní nemocnice na neziskové bázi. Prázdňá slova poslance, který zastupuje v parlamentu zcela zkorumpovanou a skrz naskrz prohnílou pražskou organizaci ODS, o jejíž napojení na podnikatelské a lobbistické kruhy dnes nepochybují ani nejzavylejší členové modrého týmu. Proč věřit řadovému poslanci, když v roce 2006 samotný předseda ODS Topolánek, kterému kryl záda současný substituční leader ODS Nečas, svým podpisem pod smlouvou s občany slíbil všem občanům, že „finanční spoluúčast ve zdravotnictví se nebude povinně zvyšovat.“ A že „zachová ústavní právo na bezplatnou zdravotní péči na základě veřejného zdravotního pojištění.“ Tento písemný příslib občanům držel jen do poslední minuty voleb. Vzápětí ukázal penzistům, rodinám s dětmi a lidem v tíživé sociální situaci či nouzi, že jsou jedničky a spolu s přeběhlíky a Petrem Slibybyby Nečasem jako ministrem sociálních věcí prosadil poplatky ve zdravotnictví pro všechny a za všechno. Petr Nečas při tom ještě pár dní před volbami tvrdil, že ODS poplatky nechce a že žádné poplatky nebudou. Povolební realita byla ale jiná. Novorozenec dříve než dostal jméno, už měl v plínce složenku od ministra Julínka. Spoluúčast pacientů stoupla za tři roky vlády ODS ze zhruba 8% prakticky na dvojnásobek, čímž pro příjmově slabší spoluobčany poklesla dostupnost péče, což má negativní dopad na jejich zdravotní stav. ODS v oblasti zdravotnictví ráda říká něco jiného před volbami a něco jiného pak dělá po volbách. Nenechme se tedy ošálit slovy o přátelské, citlivé a vstřícné vizi zdravotnictví. Věřme skutečným činům, a jejich důsledkům, které jsme si všichni měli možnost ověřit na vlastní kůži za vládnutí ODS nad českým zdravotnictvím. Celá věc je tedy jasná.

Při návratu vlády Nečasovy ODS a Kalouskovy TOP 09 budou občané čelit reálné hrozbě placeného zdravotnictví s rostoucí finanční spoluúčastí. Sociální demokracie nic takového nepřipustí.

Sociální demokracie odmítá pojímat zdravotnictví jako byznys. Nedopustíme, aby došlo k vyvádění peněz mimo zdravotnictví na principu zisku v akciových společnostech. My nedopustíme, aby se zdraví občanů stalo předmětem obchodní a podnikatelské činnosti. Uvědomujeme si, že finanční náročnost moderní lékařské péče neustále roste. Medicínský výzkum jde dál a dál a nabídka nových, efektivnějších a šetrnějších léčiv se neustále rozšiřuje. Toto logicky není zadarmo a vytváří to neustálý tlak na rostoucí finanční zdroje plynoucí do zdravotnického systému. Naším cílem je trvale rostoucí podíl výdajů na zdravotní péči vůči HDP. Cílem sociální demokracie je dosáhnout ve středně dlouhém horizontu současného průměru EU na zdravotnictví kolem 8 % HDP. Dalším zdrojem financí pro náš zdravotní systém se může stát systém dobrovolného komerčního připojištění. Považujeme za vhodné otevřít cesty k dalšímu připojištění pro nadstandardní podmínky péče.

Navyšování peněz plynoucích do zdravotnického systému je ale jen jedna stránka mince. Tou druhou je hledání rozumných, citlivých úspor, jejichž důsledky se neodrazí v rozsahu a kvalitě poskytované lékařské péče obyčejným lidem. Miliardy se dají ušetřit lepší organizací, výstavou efektivní techniky a promyšlenou centrální lékovou politikou. Zdaleka jsme také ještě nevyčerpali ekonomické přínosy moderních informačních systémů. Úspor chceme dosáhnout i změnou samotné formy výběru zdravotního pojištění. Zavedeme jedno místo výběru zdravotního a sociálního pojištění spolu s výběrem daní. Toto nejen že sníží administrativní a finanční náklady na výběr pojistného, zlepší to ale i samotnou kvalitu veřejné služby a učiní systém komfortnější a jednodušší pro občany.

Cesta úspor v systému nevede ale jen cestou organizačních a procesních změn. V České republice stále opomíjíme potenciál, který může mít prevence pro stabilizaci našeho zdravotnického systému. Moment, kdy se občan stane pacientem - klientem zdravotnického systému, jsou náklady spojené s léčením a poskytováním zdravotní péče značně vysoké a mají tendenci s průběhem léčení růst. Nejlepší formou úspor je tedy prevence. Zkvalitněním prevence, ochrany a podpory zdraví občanů může náš zdravotní systém ušetřit značné prostředky. Principy prevence, ochrany a podpory zdraví musejí být uplatňovány ve všech oblastech života a ve všech věkových skupinách obyvatel. Proto i sociální a životní prostředí, které ovlivňuje zdravotní stav obyvatelstva, vyžaduje naši pozornost. Zdraví člověka není odtržené od životního a sociálního prostředí, ve kterém člověk žije. S prevencí úzce souvisí i otázka podpory aktivního životního stylu. Minulý pátek jsme pořádali za velkého zájmu sportovních svazů a minimálního zájmu médií workshop k problematice českého sportu. Podpora na tomto poli zacílená na aktivní způsob trávení volného času všech věkových skupin obyvatel, může mít zásadní dopad na prevenci a může vést k významným finančním úsporám v našem systému poskytování zdravotní péče. Průzkumy uskutečněné ve Spojených státech ukazují, že jeden dolar vynaložený na podporu masového sportu znamená úsporu čtyř dolarů ve zdravotnictví.

Důraz na prevenci je jedním z klíčových znaků moderního zdravotnického systému. Dalším takovým znakem je ochrana lidských a občanských práv občanů-pacientů. Systém zdravotní péče se musí přeorientovat od potřeb institucí, zájmových skupin a podnikatelských subjektů působících ve zdravotnictví na vztah k pacientovi-občanu, jemuž má sloužit. Demokratické společnosti vyžaduje, aby se vztah lékaře a pacienta pojímal jako smluvní vztah rovnocenných partnerů, nikoli jako vztah vrchnostenský, ve kterém lékař využívá své profesní převahy a nejistoty pacienta. Základem je, aby pacient byl informován nejen o kvalitě jednotlivých zdravotnických zařízení, ale především o své nemoci a možných způsobech léčby. Sociálně demokratická vize zdravotnictví vychází z přesvědčení, že důstojnost a integrita pacienta musí být vždy plně respektována. Pro uskutečnění této představy českého zdravotnictví, dámy a pánové, uděláme všechno.

<http://www.paroubek.cz/clanky/zobrazit/290.html>

Příloha č. 11 – Řečnický styl (novoroční projev Václava Klause)

Vážení a milí spoluobčané,

dovolte, abych Vás nejprve pozdravil. Přelom roku tradičně bývá příležitostí k zamyšlení a k dávání si dobrých předsevzetí. Jistě je tomu tak u mnoha z nás i dnes. Chtěl bych k tomu přidat pár slov o věcech, které žádný z nás nemůže ovlivnit přímo a které tvoří vnější rámec našich životů. Těmi jsou věci veřejné.

Rok 2009 je rokem dvacátého výročí událostí, které vedly ke konci komunismu, k rozpadu sovětského impéria a k ukončení jeho nadvlády nad částí světa, ve které žijeme. Vedly k naší svobodě. Umožnily obnovu naší demokracie a byly předpokladem pro znovuzískání suverenity našeho státu. Otevřely prostor pro vznik tržní ekonomiky, která jediná vede k prosperitě.

Na toto všechno jsme se těšili a připravovali dlouho. Uvědomovali jsme si, že to automaticky, samo o sobě, bez našeho velkého úsilí nepřinese ráj na zemi, a věděli jsme, že dostáváme šanci. Všem z nás se ji nepodařilo stejně využít, ale jen škarohlíd může nevidět úžasný vzestup, který u nás za tato poslední dvě desetiletí nastal. Přesto nás leccos zlobí a trápí. Přesto máme důvod být s řadou věcí nespokojeni. Kritizovat je co, ale buďme kritiky racionálními. Vinu za svůj případný osobní neúspěch hledejme více v sobě, než kolem sebe.

Rok 2009 bude rokem, ve kterém uplyne 5 let od našeho vstupu do Evropské unie. V jeho první polovině budeme Radě Evropské unie předsedat a získáme jistou možnost dění této významné organizace ovlivňovat. Je v našem zájmu v této roli maximálně uspět a to nejen po stránce organizačně-administrativní.

Chceme přispět k tomu, aby byla Evropská unie prostorem skutečně demokratickým, prostorem, kde je politické rozhodování co nejbližší občanovi, kde je každý politik nucen se občanovi zodpovídat a kde může být politik účinně kontrolován. Proto máme zájem na takovém uspořádání Unie, které by tuto demokratickou kontrolu umožňovalo. Konec konců, o ničem jiném není dnešní spor o Lisabonskou smlouvu. Věřím, že tomu u nás více a více lidí konečně začíná rozumět a že si uvědomují, že se jich to bezprostředně týká.

Členství v Evropské unii pro nás alternativu nemá a je nefér, když nám někdo podsouvá opačný postoj. Metody a formy evropské integrace však řadu variant mají. Některé z nich vedou ke světu svobodnějšímu, jiné k méně svobodnému. Volby do evropského parlamentu v červnu letošního roku k hledání rozumného evropského uspořádání mohou přispět. Zúčastněme se jich.

Rok 2009 bude i desátým rokem našeho aktivního členství v Severoatlantické alianci, které je výrazem našeho zájmu na pevné transatlantické spolupráci. Té - vzhledem ke své historické zkušenosti - přikládáme velký význam. Má své náklady a své oběti, ale to, co tím získáváme, má hodnotu větší.

Rok 2009 bude rokem složitého ekonomického vývoje. Nikdo nemá v ruce kouzelný proutek, jehož mávnutím by současné problémy zmizely. Určitě tímto kouzelným proutkem nejsou líbivé, nesmírně nákladné a budoucnost zatěžující návrhy některých našich i světových politiků. Nikdo neměl slibovat nepřetržitý, ničím nepřerušovaný a navíc tak rychlý ekonomický růst, na jaký jsme si - a nejen my - v posledních letech zvykli. Ten - jak se ukázalo - stál v některých zemích na vratkých základech a těch se nezbavíme tím, že budou přehnanými a ukvapenými zásahy státu zesilovány chyby, které k dnešním problémům vedly.

Světové finanční krizi se vyhnout můžeme - a musíme - ale jejím dopadům do reálné ekonomiky se vyhnout nelze. Jsme vysoce otevřenou ekonomikou, která je závislá na úspěšnosti svého vývozu. Pokud bude ve světě, a zejména u našich hlavních partnerů, ekonomická aktivita - a spolu s tím i zájem o naše zboží - ochabovat, nemůže se to u nás neprojevit. Pokud banky nebudou podnikům půjčovat, pokles bude o to silnější.

Pesimismus však není na místě. Ten by nás oslaboval ještě daleko více. Nedávno publikovaná data potvrdila, že jsme již v loňském roce svou ekonomickou úroveň předběhli první ze starých členských zemí Unie. Dá se předpokládat, že bude proces našeho přibližování se k nejvyspělejšími zemím Evropy pokračovat i v následujících letech.

Zpomalení ekonomického růstu se bohužel nepříznivě dotkne některých našich podniků, jejich vlastníků, jejich zaměstnanců i jejich rodin. Proto bude právě začínající rok pro vládu a další orgány státu, pro podnikovou sféru i pro občany náročnější.

Potřebujeme rozhodnou, silnou, dobrou a efektivní vládu, která bude vůči občanům přátelská, která se nad ně nebude povyšovat a která je nebude omezovat spoustou byrokratických opatření, zákazů a příkazů. Vládu, která s nimi bude umět komunikovat a o které bude mít občan pocit, že je to vláda jeho. Přejme v tom naší vládě úspěch.

Více než v předcházejících letech budeme potřebovat aktivní a kompetentní podnikatele a manažery, kteří budou schopni nacházet nové příležitosti, trhy a výrobky a vyrovnávat se s poklesem poptávky v zahraničí. Budeme potřebovat rozumné zaměstnance a zejména takové odbory, které budou vědět, jaký význam má při překonávání hospodářských obtíží udržení sociálního smíru.

Přejme si, aby následující rok prokázal, že dokážeme táhnout za jeden provaz. Solidarita má největší smysl právě v dobách obtížných. Proto zvláště nyní nezapomínejme na ty, kteří naši pomoc nejvíce potřebují - seniory, rodiny s dětmi, nezaměstnané, nemocné, osamělé. Nespoléhejme v těchto věcech pouze na stát. Často stačí docela málo. Často stačí pouze překonat vlastní lhostejnost a pohodlnost. Zamýšlejme se nad tím, a to nikoli pouze v dnešní sváteční den.

Věřím v pospolitost občanů České republiky. Nepochybuji proto, že se nám společně podaří proplout úskalími nadcházejícího roku s úspěchem. Přeji Vám v roce 2009 vše dobré.

<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/16.shtml>

Příloha č. 12 – Řečnický styl (novoroční projev Hany Macuichové a Rudolfa Hrušínského)

M: Vážení a milí televizní diváci,

rok 2009 se za pár minut stane naší společnou minulostí a my oba jsme moc rádi, že tu magickou proměnu starého roku v nový budeme prožívat spolu s vámi. Rudolfe?

H: Ano?

M: Chtěl jste popřát mír a klid lidem dobré vůle.

H: Nejen našim divákům, ale všem lidem bez výjimky přeju hodně štěstí... A aby našly lásku.

M: Protože láska to je úžasný způsob, jak se svět omlouvá za své chyby a omyly. Ale lidé se chtějí mít také líp!

H: Proto přeju sobě, Vám i vám všem hodně zdraví, hodně přátel, v řekách hodně ryb. Prostě... Aby těch dobřejch věcí zůstalo aspoň tolik, kolik jich je teď. A aby byl čas, vychutnat si život. A hlavně aby byl čas, na ty které máme rádi. No, já myslel, že budete mluvit hlavně vy. Já jsem spíš mlčenlivej rybář než nákej velkej řečník.

M: Řekl jste to krásně, se vším s Vámi souhlasím. Abychom žili přítomností, abychom si všímali, inspirovali jeden druhého, abychom pomáhali ostatním. Teď... jsem si vzpomněla na ty, kterým letošní rok přinesl tragické změny, myslíme na Vás. Posíláme sílu a víru v to, že čas není jen nepřítel, ale i dobrý lékař.

H: A každé ráno se podívejte do zrcadla s novou nadějí a tu naději si nenechme nikým vzít.

M: A nikým se nenechme manipulovat, tvořme si své názory svá přání, plnit si je můžeme celý nový rok.

H: A naučme se konečně slušně žít.

M: Obklopme se přáteli, věnujme se jim. Je to všechno?

H: A hlavně lásku.

M: Ale to už jste říkal.

H: Já vim, ale důležité věci je třeba opakovat.

M: Takže, vážení milí přátelé, v tuto symbolickou chvíli vám za sebe i televizi Nova přejeme hodně lásky, hodně zdraví, štěstí, abyste měli víru v sebe i své blízké a krásný nový, nový rok 2010.

H: Šťastný nový rok.

M: A protančete ho.

<http://archiv.nova.cz/multimedia/ulice-stastny-novy-rok.html?s=0>

Zuří mezi fotbalovými kluby válka?

Budou hrát fotbalisté Baníku příští sezonu skutečně ve Vítkovicích? Podle nedávného hlasování mimořádného Ligového shromáždění je to pravděpodobné, ale ve hře je také jiná možnost. A sice, že by mohli hrát navzdory tomu, že nemají vyhřívaný trávník, na svém stadionu na Bazalech.

„V tuto chvíli, tak jak to šestého rozhodla liga, ne,“ připomíná šéf profesionálního fotbalu u nás Ivo Lubas, a podle tohoto rozhodnutí by také Baník s největší pravděpodobností musel do Vítkovic.

Jenže názory mění nejen někteří politici, a není vyloučené, že ho změní také většinový vlastník Baníku Tomáš Petera. „V podstatě je to v pořádku. Nelze všem do nekonečna udělovat výjimky. Já jsem pro to nehlasoval, ale chápu to a rozumím,“ říkal smířeně při odchodu z Ligového shromáždění. Ale už za pár desítek hodin na svém blogu na oficiálních stránkách klubu mluvil o snaze vyvolat revizi rozhodnutí a dosáhnout výjimky. A argumentovat chce dlouho plánovanou, ale stále ještě nezahájenou stavbou nového stadionu. Kdyby měl totiž v ruce konkrétnější informace, nemusel by být podle svých slov se snahou zůstat ještě nějakou dobu na Bazalech bez šancí.

Diskriminace z druhé strany

„Rozhodnutí, které bylo přijaté se tu a tam revokuje nejen ve sportu a ve fotbale, ale všude jinde, ale v tuto chvíli ne. Já to vidím jako diskriminaci z druhé strany. Někdo investuje do vytápění a mohl investovat jinak. Mohl dosáhnout lepších výsledků, na což doplácejí ti, kteří investovali do trávníků,“ zdůrazňuje ale Ivo Lubas.

Právě tak budou zřejmě argumentovat i konkurenční kluby, které na rozdíl od Baníku v minulých letech do vytápění investovali, a peníze nemohli utrácet jinde. I když jablonecký sportovní ředitel sportovní ředitel Petr Flodрман tak přísný není.

„Projekt stadiony 2010-2012, tam se vždy psalo, že to přijde na řadu. To že to řeší Baník na poslední chvíli mi přijde krátkozraké a podcenění té situace. Ta

výjimka je jasně daná, že pokud bude projekt do nějakého horizontu, tak je rozumné to mužstvo nevyhánět," říká smířlivě Flodrman.

S fotbalem to nemá nic společného

Nejen Jablonec ale soupeří s Baníkem o přední příčky, a podle informací Radiožurnálu vyvolávají různé podmínky pro podnikání mezi některými kluby a tím ostravským napětí. Že by šlo ale v případě zmiňovaného hlasování Ligového shromáždění o nějakou odvetu, tak to podle svých slov šéf Baníku Tomáš Petera necítí.

„Jejich požadavek ohledně stadionu je naprosto legitimní a nemá nic společného s něčím jiným. Vůbec ne se sportem a s tím jestli se něco kopat mělo nebo ne,“ odmítá Tomáš Petera spekulace o nenařízených penaltách proti ostravskému Baníku v posledních zápasech se Slavií a Teplicemi nebo gól Brna.

Ale že je teď mezi jednotlivými kluby napjatější atmosféra než dřív cítí i svazové špičky. Ostatně zástupcům jednotlivých klubů kvůli tomu promlouval do duše na Ligovém shromáždění také svazový předseda Ivan Hašek

http://www.rozhlas.cz/zpravy/fotbal/_zprava/718276

Jaroslav Plašil (jpa), Petr Kadeřábek

Příloha č. 14 – Publicistický styl (causerie Karla Čapka)

Tato stručná příručka není určena zápasníkům, nýbrž čtenářům, aby se poněkud vyznali ve figurách zápasu; pravím ve figurách, a nikoli v pravidlech, neboť tisková polemika na rozdíl od všech jiných druhů boje, zápasu, pŕtky, klání, šermu, šarvátky, zápolení, turnaje a vůbec mužného měření sil nemá žádných pravidel, aspoň u nás ne. Například v řeckořímském zápase není zvykem, aby si odpůrci při potýkání vynadali; při boxu není zvykem tlouci pěstí do vzduchu a pak prohlásit, že odpůrce je knock-out; při bodákovém útoku není zvykem, aby se vojáci obou stran navzájem pomlouvali – to za ně obstarají novináři v zázemí. Nuže, to vše a mnohem více je zvykem v literární polemice, a bylo by těžko nalézt něco, co by expertní polemický zápasník uznal za nedovolený chvat, za unfair hru, za surovost, podfuk nebo nerytířský trik. Není tudíž možno popsat a pojmenovat všechny figury polemické exhibice; dvanáct figur, jež uvedu, jsou ty nejběžnější, jaké se vyskytují v každém, i zcela nenáročném tiskovém zápolení. Kdo chce, ať je doplní o další tucet.

1. Despicere čili figura první. Záleží v tom, že se polemizující musí uvést jako intelektuálně a mravně nadřaděný svému odpůrci; nebo, což je totéž, je nutno dát najevo, že odpůrce je omezenec, blbeček, skribent, tlachal, nula, dutá nádoba, epigon, taškář, nevzdělanec, onuce, plevel, zmetek a vůbec subjekt nehodný, aby se s ním mluvilo. Tento apriorní předpoklad dává potom polemizujícímu onen sytý, poučný a sebejistý polemický tón, jenž nevyhnutelně patří k věci. Polemizovat s někým, soudit někoho, nesouhlasit s někým a zachovat přitom jistý respekt, to nepatří k národním obyčejům.

2. Figura druhá čili Termini. Tato figura záleží v tom, že se užívá jistých speciálně polemických obrátů. Napíšete-li dejme tomu, že po vašem zdání pan X nemá v něčem pravdu, odpoví pan X, že jste se na něho “zákeřně vrhl”. Jste-li toho náhledu, že něco pohřichu není v pořádku, napíše váš odpůrce, že nad tím “lkáte” nebo “roníte slzy”. Podobně se říká “láteří” místo protestuje, “klevetí” místo poznamenává, “spílá” místo kritizuje a tak dále. Těmito obraty jste plasticky vylíčen jako nakvašený, potrhlý, neodpovědný a jaksi pominutý člověk, i když jste náhodou klidřas pokojný jako lama; tím je zároveň vysvětleno, proč si váš ctihodný odpůrce na vás musí vyjíždět s takovou slovní vehemencí, neboť se prostě brání proti vašemu zákeřnému vrhání, spílání a láteření.

3. Třetí figura sluje Caput Canis. Záleží v jisté dovednosti užívat jenom takových slov, jaká mohou vzbudit o potíraném odpůrci špatné mínění. Jste-li rozvážný, je možno o vás říci, že jste opatrnícký; jste-li duchaplný, lze říci, že jste duchaplnický; jste-li nakloněn prostým a věcným důvodům, možno říci, že jste všední a triviální; jste-li nakloněn abstraktním důvodům, lze vás s výhodou nazvat neživotným intelektuálem a tak dále. Pro zručného polemika není prostě vlastnosti, přesvědčení nebo duševního stavu, který by nebylo možno pojmenovat názviskem, jež samo o sobě odhaluje úžasnou prázdnotu, tupost a malost potíraného odpůrce.

4. Non habet čili figura čtvrtá. Jste-li třeba učený myslitel, lze vás porazit podle třetí figury prohlášením, že jste hlubokomyslník, didaktický žvanil, pouhý teoretik nebo cosi podobného. Ale také vás lze zničit figurou Non habet; je možno říci, že se vám nedostává lehkého vtipu, smyslové bezprostřednosti a intuitivní fantazie. Kdybyste však náhodou byl bezprostřední a intuitivní, je možno vás usadit objevem, že se vám nedostává pevných zásad, hlubokého přesvědčení a vůbec etické odpovědnosti. Jste-li tvor rozumový, nejste k ničemu, neboť se vám nedostává hloubky citu; jste-li tvor citový, jste pouhá onuce, neboť se vám nedostává vyššího rozumového principu. To, co jste nebo co v sobě máte, je vedlejší; je nutno objevit, co vám není shůry dáno, a ve jménu toho vás zavrhnout ve tmou a nicotu.

5. Pátá figura sluje Negare a záleží v tom, že se vám prostě upře, co jste nebo co je vaše. Jste-li například učený myslitel, je možno přehlédnout tento fakt a říci, že jste povrchní causeur, plácal a diletant. Tvrdil-li jste neústupně po deset let, že (dejme tomu) věříte v čertovu babičku nebo v

Edisona, je možno jedenáctého roku o vás polemicky prohlásit, že nikdy jste se nepovznosl k pozitivní víře v existenci čertovy babičky nebo Tomáše Alvy Edisona. Je to možno proto, že nezasvěcený čtenář to o vás beztoho neví a zasvěcený má z toho zlomyslnou radost, že se vám upírá nos mezi očima.

6. Imago je figura šestá. Záleží v tom, že se místo odpůrce, jaký skutečně je, podvrhne jakýsi světu nepodobný hastroš, načež se tento hastroš polemicky vyvrací. Například polemizuje se s něčím, co potíraný odpůrce nikdy neměl na mysli a nikdy v tom smyslu neřekl; dokazuje se mu, že je pitomec a že se mýlí, na jakýchsi tezích, které jsou opravdu pitomé a mylné, ale nejsou jeho.

7. Pugna je figura příbuzná figuře předešlé. Záleží v tom, že se odpůrci nebo věci, kterou zastává, dá falešný název, načež se polemizuje s těmito libovolnými obecnými slovy. To se dělá hlavně v tzv. boji zásad. Odpůrce se nařkne z nějakého nepatřičného ismu, a pak se tento ismus vítězoslavně potírá.

8. Ulixes je figura osmá. Její podstata je uhnout na jiné pole a mluvit o něčem jiném, než o čem se vede spor. Tím se polemika výhodně oživí, slabé pozice se zamaskují a nebere to žádný konec. Tomu se také říká unavovat odpůrce.

9. Testimonia. Tato figura značí, že časem lze s výhodou užít dovolávání se nějaké (kterékoliv) autority, třeba "již Pantagruel pravil" nebo "jak dokázal Treitschke". Při jisté sčtetlosti lze na každé mínění nalézt nějaký citát, který je jedním rázem zdrtí.

10. Quousque. Tato figura je podobna předešlé, jenže se nedovolává žádných autorit. Řekne se prostě "to je dávno odbyto" nebo "už dávno překonané stanovisko" nebo "každé dítě ví" a tak dále. Proti tomu, co je takto překonáno, není třeba vést dalších důkazů; čtenář tomu věří a odpůrce je nucen hájit "dávno odbyté věci", což je dosti nesympatický úkol.

11. Impossibile. Odpůrce nesmí mít pravdu nikdy a v ničem. Kdyby se mu přiznala jen špetka rozumu a správnosti, byl by polemický zápas jaksí ztracen. Nelze-li nějakou jeho větu vyvracet, je vždy ještě možno říci: "Pan X mne chce poučovat, že..." "Pan X se ohání pravdami tak plochými a dávno známými, jako je jeho objev, že..." "Pan X troubí na ústup a skrývá se za tvrzení..." "Žasni, světe! Slepá slepice našla zrnko a nyní provolává, že..." Zkrátka, něco se najde, ne?

12. Iubilare. Toto je jedna z nejdůležitějších figur a záleží v tom, že z literárního boje je vždy nutno odcházet s gestem vítěze. Expertní polemik není nikdy poražen; vždy je to ten druhý, kdo "byl usvědčen" a "je hotov. Tím se také polemika liší od každého jiného sportu. Řeckoorimský zápasník uzná čestně, že byl poražen; ale snad žádná polemika neskončila slovy: Ruku sem, přesvědčil jsi mne. Jsou ještě mnohé jiné figury, ale už mne jich ušetřte; ať je literární historikové posbírají na luzích našich revuí a novin.

http://www.mlp.cz/cbapek_clanky.htm

Zdravotní reformy jsou v koši, kamiony tam směřují

Praha - Pod stolem tak skončí i vlajková loď Topolánkova kabinetu, čtyři základní zdravotní zákony

Před více než dvěma lety se Mirek Topolánek postavil před poslance s programovým prohlášením a představil svůj tým jako vládu reforem. Opíral se ale o většinu dvou přeběhlických hlasů, a to mu koncem března zlomilo vaz. Sněmovna mu vyslovila nedůvěru.

Pod stolem tak skončí i vlajková loď jeho kabinetu, čtyři základní zdravotní zákony. „Z jednání sněmovny stáhneme zhruba šest ze šedesáti zákonů, například ty zdravotní,“ sdělil v pondělí odstupující premiér Topolánek. Pacienti se tak nedočkají standardů zdravotní péče a pojišťovny nové právní úpravy. Poslanci by se už měli zabývat jen návrhem ministryně Daniely Filipiové na uzákonění bezplatného očkování proti pneumokoku.

Podobně skončí i snaha zelených o prosazení zákazu jízd kamionů během pátečního odpoledne. Zákon sice směřuje do prvního čtení, ale tam ho rukou nedílnou s největší pravděpodobností zařiznou občanská a sociální demokraté. „Návrh zpět nebereme, ale bude jen na poslancích, jak se k němu postaví,“ potvrdil mluvčí ministerstva dopravy Martin Kupka. Stejně neslavně skončilo i odhodlání ministra školství Ondřeje Lišky sepsat věcného záměru zákona o vysokých školách. Odpor akademické sféry byl tak silný, že ho neposlal ani do vlády. Naopak ještě stihne předložit novelu školského zákona. Ta obsahuje například velmi očekávané omezení funkčního období ředitelů základních a středních škol na šest let.

U ledu také skončila snaha o postavení jezů na Labi. „Stáhli jsme materiál o dalším provozování a budování vodních cest. Pokud to vydrželo 600 let, tak to počká i na vládu s mandátem,“ poněkud rezignovaně konstatoval Topolánek.

http://www.denik.cz/z_domova/reformy-zdravotni-kamiony-zakony-vlada20090420.html

Příloha č. 16 – Umělecký styl (ukázka z povídky Boženy Němcové – Divá Bára)

Vestec je velká dědina, mají tam kostel i školu; u kostela je fara, podle ní chalupa kostelníková, také rychtář zůstává vprostřed vsi, na samém konci dědiny pak stojí chaloupka obecního pastýře. — Za chalupou táhlo se dlouhé údolí, ohražené z obou stran vršinami, porostlými nejvíce jehličím. Sem tam bylo vidět mejiště nebo zelený palouk, na němž porůzno bělokoré, světlolisté břízy stály, ty dívky mezi stromovím, jako by je tam byla příroda vyrůst nechala k obveselení těm zasmušilým smrkům a jedlím, vážným dubům a bukům. Uprostřed údolí mezi lučinami a poli tekla řeka, zrovna okolo pastýřovy chalupy; břehy její vroubené byly olší a vrbou.

Obecní pastýř jmenoval se Jakub a zůstával se svou dcerou Bárou v té poslední chalupě. Jakub byl již šedesátník, Bára jeho prvorozené dítě a jedinačka. Přál si ovšem syna mít, dědiče svého jména, ale když Bára povyrůstala, nelitoval: milejší mu byla než syn a mnohdy si myslil: ať si je děvče, přece je mé dítě; umru jako člověk a mám stupeň do nebe.

Jakub byl rodič z vesnice; jsa sirotek, musel od malička sloužit. I sloužil co husopas, co honák, skoták, co kravař, volař, co pacholek i orač, až dospěl nejvyššího stupně hodnosti, až se obecním pastýřem stal. To byla již dobrá služba, mohl se oženit. — Chalupu dostal k doživotnímu bydlení, dříví mu přivezli sedláci až na dvorek, mohl si držet i krávu; chleba, másla, vajec, mléka, vařiva, to vše dostával na týden. Plátna každý rok na tři košile a dva páry nohavic dostal, k tomu dvoje střevíce, šerku, kamizolu i širák a každý druhý rok kožich a húni. Mimo to o každé svátky božihodové a o posvícení pečiva a výsluh, že ani na faře víc nebylo. — Zkrátka byla to dobrá služba a Jakub, jakkoli byl nehezký, nemluvný, zamračený, byl by přece dostal ženu, hned ale nedbal. V létě vymlouval se, že nemá kdy ohlížet se po děvčatech, že je pastva, a v zimě vydlaboval dřevenky a večer, když šli chlapci do společnosti děvčat, šel raději posedět do hospody. Když se pak trefilo, že některá z hospodyň pro hospodáře do hospody si přišla, libovával si Jakub, že nemá pro něho kdo chodit. Ani z toho si ničehož nedělal, když se mu vysmívali, že je starý mládenec, že bude muset po smrti v předpekli písek do otýpek vázat. Tak mu prošel čtyřicátý rok. Tu mu kdosi napískal, že když umře, nemaje dětí, že nepřijde do nebe, děti že jsou stupně do nebe. — To vrtalo Jakobovi dlouho mozkem, a když se mu to rozleželo, šel k rychtářovům a vzal si děvečku Báru.

Bára byla hezká děvčice — za mladých let. Rádi ji brávali chlapci do kola, i několik jich chodilo k ní na zálety, ale byli to hoši z Drážďan a ne z Berouna, žádný si jí nevzal. Když se jí Jakub zeptal, nechtěla-li by jeho ženou být, spočítala, že má tři křížky za sebou, a ačkoliv se jí Jakub příliš nelíbil, dala mu slovo, myslíc si: lepší za svým snopem, než za cizím mandelem. Sebrali se a rychtář vystrojil veselku.

Narodilo se jim po roce děvče, jemuž dali říkat po mámě Bára; Jakub škrábal se za ušima slyše, že je děvče a ne chlapec, ale bába ho potěšila tím, že je mu podobné jako vejce k vejce. — Několik dní po narození děvčete stala se v Jakobově chalupě nehoda. Sousedka zaskočila k šestinedělce v pravé poledne a našla ji pod komínem u ohniště polomrtvou ležet. Udělala povyk, kmotry se sběhly, přišla i bába a vzkřísily Báru. Dověděly se od ní, že vařila mužovi oběd, a zapomenouc, že šestinedělka nemá v pravé poledne ani po klekání ze sednice vykročit, zůstala stát v kuchyni pod komínem a vařila. Tu prý to okolo uší jí zašumělo jako zlý vítr, před očima dělaly se jí mžitky, něco ji začalo krákat za vlasy a na zem porazilo. „To byla polednice!“ křičely všechny. „Jestlipak nepodložila divé dítě místo Barči,“ vzpomněla jedna a šla ke kolíbce. Hned se všechny okolo shlukly, vzaly dítě z kolébky, rozbalily, prohlížely, jedna řekla: „Je to divé dítě, je, má velké oči!“ druhá: „Má velkou hlavu!“, třetí přičkla jí krátké nohy a každá něco jiného. Matka se lekala, bába ale svědomitě prohlídnouc dítě rozhodla, že je to její vlastní, co pod srdcem chovala. Nicméně nejedna z kmoter zůstala při svém, že je dítě od polednice podstrčené.

Od té nehody nemohla se ale Jakobova žena více pozdravit a za několik let po ustavičném churavění umřela. — Zůstal Jakub se svou dívčí sám; jakkoli ho pobízeli, aby se oženil kvůli děvčeti mladičkému, přece toho více učiniti nechtěl. — Hlídal si ji jako malou ovečku, sám a

sám, a dobře ji vyhlídal. Když byla trochu povyroستla, vzkázal mu pan učitel, aby ji přece také do školy posílal, a jakkoli Jakub čtení a psaní za zbytečné držel, přece poslechl. Celou zimu chodila Barča do školy, z jara ale, když nastala pastva a práce v poli, tu se nemohl bez ní obejít. Od jara do jeseně bývala beztoho škola větší část týhodne na petlici zavřená, pan učitel pracoval v poli a děti též, seč každého síly stačily. — Druhou zimu Bára už do školy chodit nemohla, musela se učit příst a tkát. Bára dosáhla patnácti let a žádné děvče v celé dědině nemohlo se jí rovnat v síle a velikosti. Tělo její bylo hrubých kostí, silných svalů, přitom ale pravidelných forem. Mrštná byla jak pstruh. Pleti byla tmavohnědé, dílem od přirozenosti, dílem od slunce i větru, neboť si nikdy, ani v parném létu nezastřela tvář, jako to vesnická děvčata dělávala. — Hlava zdála se veliká, ale to dělalo množství vlasů, černých jak havran, dlouhých, ale hrubých jako žíně. Čelo měla nízké, krátký tupý nos, ústa trochu velká a vyšpulené pysky, ale zdravé, červené jako krev. Zuby široké, silné, ale čisté. — Nejpěknější bylo u ní oko; a právě proto musela od lidí posměch snášet. Spílali jí, že má „oči buličí“. — Veliké měla oko, neobyčejně veliké a modré jak charpa, obrostlé dlouhou černou řasou. Nad okem klenulo se husté černé obočí. — Když se Bára škaredila, podobala se její tvář obloze, černými mraky zatažené, z nichž se jen kousek oblohy modralo. — Ona se ale málokdy škaredila, leda když jí chasa nadávala, že má buličí oči, to jí oči hněvem sršely a mnohdy se až do pláče pustila. Jakub ale vždy jí říkal: „Ty hloupá, co si z toho děláš, já mám také velké oči. — A nechsi jsou buličí, však to není nic zlého; vždyť se ta němá tvář umí na člověka mileji podívat než ti tam!“ — Přitom obyčejně ukázal holí k dědině. — Pozdější léta ale, když přišla k síle, netroufala si chasa ubližovat jí, neboť za každou urážku dávala hned oplatky. Silní chlapci nebyli s to ji poprat; kde nevystačila síla, tu užívala všelikých fortelů aneb si pomohla obratností. Tak si dobyla pokoje.

Bára měla vůbec do sebe tolik neobyčejných vlastností, že se nebylo čemu divit, když si sousedé o ní povídali; nemohouce si takovou povahu nijak vyložit, začaly ženy opět tvrdit, že to přece jen nějaké „divé dítě“, a ne-li to, tedy že ji zajisté polednice vzala pod moc svoji. — Tím vyřknutím bylo všecko počínání děvčete vysvětleno a omluveno, ale mělo ten následek, že se jí vesničané buď štítily, buď báli, a jen několik duší ji opravdu milovalo. Kdo ji chtěl hodně pozlobit, řekl jí „divá Báro!“ — ale byl každý na omylu, kdo mněl, že ta přezdívkou jí víc než každá jiná mrzí, tím jí právě neublížili, každá jiná přezdívkou více ji zabořila než ta. Ona slýchala sice povídačky o polednicích, večernicích, o vodním muži, o žhavém muži, který je v lese, o světýlkách, čertu a strašidlech, slýchala o tom mezi dětmi, ale nebála se ničehož. Dokud byla malá, bral ji otec s sebou na pastvu a tu hrála celý boží den s psem Lišajem, který jí byl po tátovi nejmilejší kamarád. Táta s ní mnoho řeči nenadělal, seděl a vydlaboval dřevanky, chvílemi pozdvihl hlavu po stádu, a jestli nebylo pohromadě, poslal Lišaje, by krávu nebo jalovici zavrátil, což pes jak náleží vyvedl. Když bylo potřebí, vstal sám a několikrát stádo obešel. Když byla Bára větší, vyprovázívala vždy Lišaje, a jestli která kráva po ní čmuchar chtěla, hned ji Lišaj odehnal. Jsouc větší, mnohdy v čas potřeby za tatíka stádo vyhnala; krávy znaly její hlas tak dobře jako Jakubovu troubu, zlý býk, jehož se statní chlapci báli, poslechl, když mu Bára zahrozila.

Když chtěl Jakub stádo vybrodit a přes řeku je hnal, posadil Báru některé krávy na hřbet, řekl jí „drž se“, — sám pak plaval za stádem. Jednou se Bára dobře nedržela, smekla se do vody, tu ji za suknicí Lišaj vytáhl a táta ji hodně vypeskoval. Ptala se tedy táty, co se musí dělat, když chce plavat, táta jí ukázal, jak musí rukama i nohama pohybovat. Bára si to pamatovala a tak dlouho zkoušela udržet se nad vodou, až to dokázala. Zalíbilo se jí plavání tak, že v létě zrána i večer se koupávala, a nejen dlouho plavat vydržela hlavou nad vodou, ale i pod vodou. — O tom umění ale kromě táty nikdo nevěděl. Od svitu do desáté hodiny večer nebyla doba, kde by Bára se nebyla koupala, a nikdy vodního mužika neviděla; nevěřila tedy naň a vody se nebála. — Jak v pravé poledne, tak v pravou půlnoc bývala Bára pod širou oblohou, v létě spávala nejvíce na stáji u otevřeného vikýře, a přece ji nikdy nepřestrašilo, aniž by se jí cos neobyčejného bylo ukázalo. — Jednou když byla na pastvě a pod stromem na kraji lesa ležela, Lišaj vedle ní, vzpomněla si na báchorku o vandrování, jak ležel také v lese pod stromem, jak si přál být v

Václav Hrabě

VARIACE NA RENESANČNÍ TÉMA

Láska je jako večernice
plující černou oblohou
Zavřete dveře na petlice!
Zhasněte v domě všechny svíce
a opevněte svoje těla vy
kterým srdce zkameněla

Láska je jako krásná loď
která ztratila kapitána
námořníkům se třesou ruce
a bojí se co bude zrána

Láska je bolest z probuzení
a horké ruce hvězd
které ti sypou oknem do vězení
květiny ze svatebních cest

Láska je jako večernice
plující černou oblohou
Náš život
hoří jako svíce
a mrtví
milovat nemohou

daly karty, Udo vytáhl pornočasák z NSR, aby si procvičil některá důležitá německá slovíčka, a Koza před sebou roztáhl noviny. Začal jsem s Kežou na chodbě hecovat Kaču, že by během vyučování určitě nedokázal u nějaké jiné třídy odšroubovat kliku. Kača prohlásil, že když se vsadíme o velkou vodku, klíč do pídka kliku odšroubuje za plného provozu. Tak jsme si na to plácli a Kača si půjčil od Keži šroubovák. Jelikož byl všude klid, rozhodl se hned pro vedlejší 1. A.

Nahlédli jsme dovnitř klíčovou dírkou a zaregistrovali silně nervózní profesorku Dvořáčkovou, plně zaujatou problematikou našich sovětských přátel. Na chodbě byl absolutní klid, rušený jen tekoucí studenou vodou v ředitelně. Kača zkusil jemně zatáhnout – žádný odpor. Šroubek na druhé straně k jeho velkému štěstí chyběl. Naneštěstí šlo o kliku, která neměla dvě do sebe se zasouvající kovové osy, ale pouze jednu na naší straně, a na druhé pouze plastovou násadu z umělé hmoty. Kača potáhl trochu víc – jemně to zašramotilo. Profesorka Dvořáčková se zasekla uprostřed výkladu díla L. N. Tolstého a znepokojeně se zadívala na hýbající se kliku. S ní samozřejmě zpozorněla celá třída, včetně dokaličeného inspektora Viktora „Feuer“ Dusila.

Kača za kliku prudce zatáhl a vytáhl ji. Provedli jsme bleskurychlý taktický ústup. Běžela osmnáctá minuta první inspekční hodiny.

Fiktivní jméno a adresa je nejlepší obrana před průšvihem.

PRVNÍ ZÁKON ZACHOVÁNÍ CHARAKTERU

Tehdy poprvé začal inspektor Dusil zpytovat svědomí, zda by své budoucí inspekční cesty neměl hlásit předem, aby nepřijížděl nevhod.

Usmívejte se, zítra bude hůř!

MURPHYHO FILOZOFIE

„Co to je? Co to má znamenat?“ obrátila se profesorka Dvořáčková na inspektora se zoufalstvím a zároveň s nadějí v očích. Viktor Dusil však byl už na samém začátku své inspekce se silami u konce a pokrčil jen defenzivně rameny.

Závidí-li vám někdo partnerku, podporujte jeho závistivost.

ADAPTACE LIDOVÉHO RČENÍ: SEJDE Z OČÍ, NESEJDE Z MYSLI

Druhou hodinu jsme měli chemii a dlouho očekávanou písemku z oxidačně redukčních reakcí. Cestou do posluchárny chemie jsem přece jen potkal Evu Lehrovou. Vrátila mi peníze a naše spojenectví zpečetila slovy: „Díky vám mám od včerejška kliku.“

Nezmohl jsem se na slovo, ale dokázal jsem se jí alespoň upřímně podívat do očí. Měla v nich napsáno: *Vo co ti de, hošane?*

„Ty s ní něco máš?“ vyzvídali Teflon, Čiomba a Laca.

„Byl jsem s ní v lázních,“ procedil jsem suše na mokré téma. Byl jsem ten největší frajer ze všech libových frajerů.

„Ty s ní, jo? A v plavkách?“ ušklíbl se Teflon, úhlavní nepřítel chloru rozpuštěného ve vodě.